

Technická univerzita v Liberci
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra:	filosofie
Studijní program:	2. stupeň
Kombinace:	občanská výchova – český jazyk
Zaměření DP:	občanská výchova

BEZPEČNOST ČESKÉ REPUBLIKY V KONTEXTU GLOBÁLNÍ SPOLEČNOSTI
SECURITY OF THE CZECH REPUBLIC IN CONTEXT OF GLOBAL SOCIETY
DIE SICHERHEIT DER TSCHJECHISCHE REPUBLIK IM KONTEXT DER GLOBALENGESELLSCHAFT

Diplomová práce: 2006–FP–KFL–125

Autor:	Podpis:
Jana Dastychová	
Adresa:	
Budkov 11	
256 01, Benešov u Prahy	

Vedoucí práce:	PhDr. Lenka Václavíková Helšusová
Konzultant:	

Počet

stran	slov	grafů	tabulek	pramenů	příloh
95	21 784	14	2	66	16

V Budkově dne: 28. 5. 2006

TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6 Tel.: 485 352 515 Fax: 485 352 332

Katedra filosofie

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

pro (diplomant) Jana Dastychová

adresa: Budkov 11, Benešov u Prahy, 256 01

obor (kombinace): občanská výchova – český jazyk

Název DP: Bezpečnost České republiky v kontextu globální společnosti

Název DP v angličtině: Security of the Czech Republic in Context of Global Society

Vedoucí práce: PhDr. Lenka Václavíková Helšusová

Konzultant:

Termín odevzdání: 30. dubna 2006

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne17.3.2005.....

.....

děkan

.....

vedoucí katedry

Převzal (diplomant):

Datum:

Podpis:

Cíl:

Studentka v diplomové práci nejprve objasní obecnou problematiku bezpečnosti v globální společnosti a nastíní základní rizika, s nimiž musí současná euro-americká společnost pracovat. Dále se bude věnovat především otázce zajištění bezpečnosti České republiky vůči vnějšímu i vnitřnímu ohrožení jak po faktické stránce, tak z hlediska názorů veřejnosti. Součástí práce bude objasnění základních milníků vývoje a změny bezpečnostní situace a jejího zajištění před rokem 1989 a především po něm.

Literatura:

- Bílá kniha o obraně České republiky. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 1995. 59 s.
- Česká republika v NATO. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1999. 100 s. ISBN 80-85864-60-6.
- Khol, R.: Bílá místa v české diskuzi o evropské bezpečnosti. Mezinárodní vztahy, 37, 2002, č. 2, s. 67-80. ISSN 0323-1844.
- Mika, O. J.: Současný terorismus. 1. vyd. Praha: Existencialia a Triton, 2003. 92 s. ISBN 80-7254-409-8.
- Nožina, M.: Spletité cesty zrodu evropské bezpečnosti. Mezinárodní politika, XXIV., 2000, č. 2, s. 13-15. ISSN 0543-7962.

.....
vedoucí DP

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Budkově dne: 28.5.2006

Jana Dastychová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mě podporovali a povzbuzovali při psaní diplomové práce. Především patří velký dík PhDr. Lence Václavíkové Helšusové, která to se mnou neměla vždy jednoduché a často musela mít velkou trpělivost.

A v neposlední řadě bych chtěla poděkovat také svým rodičům a kamarádům, bez kterých bych nebyla to, co jsem a tam, kde jsem teď.

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou bezpečnosti České republiky v globálním světě. V úvodní kapitole je věnována pozornost obecně globalizaci a změnám v ekonomické, politické a bezpečnostní, sociální a ekologické oblasti. Druhá část analyzuje globální nebezpečí a zaměřuje se především na terorismus, otázku zbrojení a mezinárodní organizovaný zločin. Třetí kapitola hodnotí zajištění vnější bezpečnosti (především prostřednictvím členství v nadnárodních organizacích) a vnitřní bezpečnosti. Závěrečná kapitola zkoumá zajištění bezpečnosti České republiky v globálním měřítku.

Summary

This dissertation examines the issues of the national security of the Czech Republic's place in the world. In the first part looks at globalisation in general and changes in economic and social, political and ecological areas. In the second part of my thesis, I analyse global dangers mainly in relation to terrorism, the right to bear arms against aggressors and international organised crime. The third part assesses internal national security and external security, particularly through memberships in international organisations. The final chapter examines how to ensure the continuing provision of the security of the Czech Republic in a modern world.

Zusammenfassung

Die Diplomarbeit beschäftigt sich mit der Problematik der Sicherheit der Tschechische Republik in der Globalenwelt. In dem Einleitungskapitel ist die Aufmerksamkeit auf die Globalisierung im allgemeinen gerichtet und beschreibe die Veränderungen in Ökonomischen-, Politischen-, Sozialen-, Ökologischen- und Sicherheitsbereich. Der zweite Teil analysiert die globale Gefahr und orientiert sich hauptsächlich auf den Terrorismus, auf die Frage der Aufrüstung und auf das international organisierte Verbrechen. Das dritte Kapitel wertet die Zusicherung der außen Sicherheit (vor allem durch die Mitgliedschaft in den Übernationalenorganisationen) und die innen Sicherheit. Das abschließende Kapitel untersucht die Zusicherung der Sicherheit der Tschechische Republik in dem globalen Maßstab.

OBSAH

1	ÚVOD.....	9
2	GLOBÁLNÍ SPOLEČNOST.....	10
	2.1 Co je globalizace?.....	12
	2.2 Problémy globální společnosti.....	16
	2.2.1 Ekonomické změny.....	18
	2.2.2 Politické a bezpečnostní změny.....	20
	2.2.3 Sociální změny.....	22
	2.2.4 Ekologické změny.....	24
	2.3 Budoucnost globalizace.....	26
3	GLOBÁLNÍ NEBEZPEČÍ.....	28
	3.1 Problematika terorismu.....	28
	3.1.1 Opatření a boj proti terorismu.....	31
	3.1.2 Původ a druhy terorismu.....	32
	3.1.3 Terorismus v současném světě.....	34
	3.2 Zbrojení a současné snahy o odzbrojení.....	36
	3.3 Mezinárodní organizovaný zločin.....	37
	3.4 Bezpečnost a bezpečí v globálním světě.....	39

4	ČESKÁ REPUBLIKA A OTÁZKA BEZPEČNOSTI.....	42
	4.1 Zajištění vnější bezpečnosti.....	43
	4.1.1 Zrod NATO.....	43
	4.1.1.1 Členství ČR v NATO A z toho plynoucí důsledky.....	46
	4.1.1.2 Dlouhá cesta do NATO.....	47
	4.1.1.3 Transformace NATO.....	49
	4.1.2 Pozdní vstup Slovenské republiky do NATO.....	51
	4.1.3 Nová obranná politika Evropské unie.....	53
	4.1.4 Zajištění obrany před a po roce 1989.....	55
	4.1.4.1 Reforma a profesionalizace armády.....	56
	4.1.4.2 Kdo je vojenský profesionál?.....	59
	4.2. Zajištění vnitřní bezpečnosti.....	61
	4.2.1 Policie ČR.....	62
	4.2.1.1 Spolupráce policie na mezinárodní úrovni.....	64
5	ČESKÁ REPUBLIKA A GLOBÁLNÍ NEBEZPEČÍ.....	67
6	ZÁVĚR.....	72
7	SEZNAM PRAMENŮ.....	73
8	PŘÍLOHY.....	79

1. Úvod

Otázka bezpečnosti je v posledních letech velmi sledovaným tématem, které ještě více získalo na významu po teroristických útocích 11. září 2001. Neexistuje na světě asi jediný člověk, kterého by tato problematika nezajímala a nekladl by si otázky typu: Je v naší zemi bezpečno? Nehrozí nám nějaké nebezpečí?

Po vstupu České republiky do NATO a následně do Evropské unie se bezpečnost naší země zvýšila. Česká republika získala nejlepší bezpečnostní záruky v celé historii země, jež vycházejí ze systému kolektivní obrany. Naše země tak mezi své spojence může řadit Spojené státy americké, Velkou Británii, Francii, Německo a mnoho dalších významných států. Na druhé straně však musí plnit veškeré závazky, které z našeho členství vyplývají, mezi něž patří například účast na různých mírových misích či případná pomoc napadenému členskému státu.

Vstupem Slovenska do NATO se naše bezpečnostní situace ještě více upevnila, protože je Česká republika ze všech stran obklopena aliančními spojenci (kromě Rakouska).

Úkolem této práce je nejprve stručně popsat a charakterizovat globalizaci a s ní úzce spojenou globální společnost a nastínit změny v některých oblastech (ekonomické, politické a bezpečnostní, sociální a ekologické), jež globalizace způsobila.

Následně se zamyslíme nad současnými globálními hrozbami, mezi které řadíme především terorismus, otázku zbrojení a odzbrojování a mezinárodní organizovaný zločin. Nejvíce času budeme věnovat problematice terorismu, protože je v současné době považován za největší hrozbu lidstva.

Dále popíšeme zabezpečení České republiky jak z hlediska vnější, tak i vnitřní bezpečnosti. Pozornost zaměříme především na členství naší země v Severoatlantické alianci a z něho plynoucí výhody, ale i závazky. Také se pokusíme o přiblížení reformy naší armády a práci profesionálů. Co se týká vnitřní bezpečnosti, budeme se zajímat hlavně o důvěru lidí v práci policie a o spolupráci s mezinárodními organizacemi, jako jsou Interpol či Europol.

V závěru se budeme zabývat současnou bezpečnostní situací naší země a předložíme možná nebezpečí.

2. GLOBÁLNÍ SPOLEČNOST

Současná společnost je ovlivněna globalizací a nese určité charakteristické rysy, které se promítají do problematiky bezpečnosti a obranné politiky jednotlivých států.

Lidé se čím dál méně zajímají o osudy a starosti jiných. Nemyslím tím, že by se měl každý starat o všechny obyvatele svého města či vesnice, ale ani vztahy na vesnici, kde si lidé dříve více pomáhali a byli jakousi uzavřenou komunitou, již nejsou jako na přelomu 19. a 20. století. Způsobila to nejen migrace cizinců a stěhování obyvatel uvnitř jednoho státu, ale především individualizace, industrializace a urbanizace.

„Individualismus je postoj, který v morálních a politických rozhodováních dává přednost jednotlivé lidské osobnosti před všemi kolektivy, tedy rodinou, sdružením, občanskou společností nebo státem.“¹ Tento pojem je často chápán jako důsledek demokracie, kde se lidé snaží, co nejvíce prosadit. Individualismus mnozí lidé zaměňují s egoismem,² který má blízko k sobectví.

„Industrializace je v širším historickém smyslu proces rozvoje průmyslu a jeho společenské důsledky.“³ Industrializace má za následek přetváření krajiny. Způsobila postupnou proměnu hodnot a způsobu života. V současné době je kladen důraz především na individuální množství vykonané práce.

„Urbanizace je prostorová koncentrace lidských činností i obyvatelstva projevující se změnami v chování lidí, v jejich motivacích, v kulturních vzorech i ve formách organizace společnosti.“⁴ Změny jsou vyvolány životem v prostředí s velkým počtem, vysokou hustotou a značnou různorodostí obyvatelstva, aktivit i lidských výtvorů. Výsledkem urbanizace je růst počtu obyvatelstva v určitém městě a to má za následek anonymitu a izolovanost. Mezi lidmi žijícími v urbanizovaných městech můžeme pozorovat rozdíly ve způsobu života v jednotlivých typech obydlí, které sociologové interpretují jako důsledky příslušnosti k jednotlivým sociálním vrstvám.

Bauman ve své knize *Myslet sociologicky* říká: *„...lidé se mohou cítit ztraceni v cizím městě, kde lhostejnost neznámých vzbuzuje pocity bezmoci, které ještě zhoršuje tamní*

¹ Velký sociologický slovník (I. svazek A-O). Praha, 1996. s. 421.

² **Egoismus** je vlastnost charakterizující postoje a chování, kterými člověk prosazuje svůj vlastní zájem. Je to jakási snaha stavět všude do popředí vlastní já a mít ze všeho co největší prospěch. (Geist, B.: Sociologický slovník. Praha, 1992. s. 73.

³ Velký sociologický slovník (I. svazek A-O). Praha, 1996. s. 425.

⁴ Velký sociologický slovník (II. svazek P-Z). Praha, 1996. s. 1358.

architektura, rušná doprava a věčně se kamsi ženoucí davy.“⁵ Lidé si pak ve svém městě připadají jako cizinci a ani nevědí, na koho se v případě nouze obrátit. Lhostejnost a nezájem lidí ještě více podtrhuje již zmíněná anonymita, která je důsledkem soužití velkého množství lidí na jednom místě, což slouží jako dobrý zdroj k páchání trestné činnosti.

Abych ukázala rozdíl mezi dřívější a současnou společností, použiji opět myšlenku výše citovaného polského sociologa, který rozdělil svět kolem nás na několik okruhů. Do největšího okruhu řadí země, kam se člověk bez dobrého průvodce a mapy v ruce nikdy nepodívá. V této oblasti se člověk cítí v nebezpečí a neví, co může od místních obyvatel čekat.

Další okruh nazývá „sousedstvím“, kde známe lidi podle tváře, jména a často i jejich zvyky. To zmenšuje nejistotu, která vždy doprovází neznámé věci.

Nejvnitřnější okruh nazývá „domovem“. *„Domov je v ideálním případě místem, kde rozdíl mezi lidmi, ať jsou jakkoli hluboké, mnoho neznamenají, protože víme, že se na ně můžeme v každé situaci spolehnout.*“⁶ Jsme si jisti, že tito lidé budou stát při nás v dobrém i zlém a nikdy nás nenechají bez pomoci. Na tomto místě nemusí člověk nic předstírat. Domov většina z nás pokládá za místo bezpečí, tepla a jistoty.

Zmenšováním kruhů se zvyšuje pocit bezpečí člověka. Může předpokládat, že každý kolemjdoucí mluví jazykem, jemuž rozumí, dodržuje stejná pravidla chování jako on a chová se pro něj pochopitelným způsobem, takže ví, jak reagovat na jeho gesta a slova. Prostor, ve kterém se cítíme bezpečně, se ale neustále zmenšuje.

Dokud jsou hranice mezi kruhy dostatečně vymezeny, nehrozí střety mezi odlišnými kulturami a tradicemi. Pokud se hranice znejasní či úplně rozpadnou, objeví se pocity nejistoty, strachu a zmatku, které mohou vést k nepřátelství. Na tomto příkladu vidím rozdíl mezi minulou a současnou moderní společností. Dříve znali lidé své místo na zemi a věděli, co můžou očekávat. Svět byl pro ně známý, dobře čitelný a hlavně bezpečný, i když se obávali jiných věcí (například strach o úrodu, o počasí, atd.), které jsou pro dnešní lidi nepochopitelné. V současném životě vládne rychlá změna a pohyb lidí z místa na místo.

Lidé, které jsme důvěrně znali, mizí z našich životů a objevují se noví lidé, o nichž se toho často moc nedozvíme. Neosobní vztahy, jež jsou v současné společnosti, nevzbuzují v zúčastněných žádné jiné pocity než naléhavou touhu dosáhnout svého cíle. Aktéři v nich

⁵ Bauman, Z., May, T.: Myslet sociologicky. Praha, 2004. s. 37.

⁶ Tamtéž. s. 118.

nejsou obětí emocí, nemají se navzájem rádi nebo neradi, prostě jdou bezohledně za svým cílem.

Kdysi jsme mohli definovat, kde a v jaké době žijeme, dnes se o to již nikdo radši nepokouší. Pravidla se mění tak rychle a bez ohlášení, že dřív, než je začnou lidé dodržovat, už platí jiná. Jen málo věcí lze brát jako samozřejmost a o žádné nové věci nelze předpokládat, že přetrvá, nebude-li se neustále obnovovat nepřetržitým úsilím.

2.1 Co je globalizace?

V úvodu své diplomové práce se pokusím vysvětlit tento pojem. Není to úkol vůbec jednoduchý, protože ani sami odborníci se nedokáží shodnout, jak tento pojem definovat.

Encyklopedie Wikipedie definuje globalizaci jako „...*termín používaný k popisu změn ve společnosti a ve světové ekonomice, které jsou důsledkem dramatického vzrůstu mezinárodního obchodu a sblížení kultur.*“⁷ Vím, že je tato definice nedostačující, protože globalizace ovlivňuje i stránku sociální, kulturní, ekologickou a především politickou a bezpečnostní.

Globalizace je nezvratný proces, který se dotýká každého z nás a zasahuje do všech oborů lidské činnosti. „*Všichni jsme „globalizováni*“⁸ Pro jedny je např. globalizace procesem, který usnadňuje život, obchod apod., pro druhé je strašákem, jež nelze nijak označit, uchopit ani pojmenovat. Je to fenomén, se kterým se setkáváme v televizních reklamách a sloganech, na internetových stránkách, ve vzdělávacích časopisech, v parlamentu, ale i v obyčejném osobním životě, aniž bychom o tom nějak věděli či o to usilovali.

At' chceme nebo ne, tak si musíme uvědomit, že globalizace nás provází každý den na každém kroku. Někdo jí bude zasažen v oblasti ekonomické (dostane práci od zahraniční firmy), jiný v oblasti ekologické (obyvatelé deštných pralesů vymřou v důsledku zničení svého prostředí), další v oblasti kulturní (Čech při cestě po Asii přestoupí na tamní víru) nebo politické (čeští vojáci se podílejí na mírových misích).

Hodně lidí si klade otázku, odkud se globalizace vzala a kde má své kořeny. Globalizace tu byla již dávno předtím, než se o ní začalo vůbec diskutovat. Nejvýraznějším

⁷ <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Globalizace>>.

⁸ Bauman, Z.: Globalizace důsledky pro člověka. Praha, 2000. s.7.

momentem pro její rozmach byla průmyslová revoluce, která urychlila celou ekonomiku a vytvořila moderní infrastrukturu (silnice, železnice, průplavy, telegraf). V průmyslu se začala rozvíjet taková odvětví, která již nezpracovávala domácí suroviny, ale suroviny dovážené z odlehlých končin zeměkoule, a jejichž tovární výrobky byly spotřebovávány nejen ve vlastní zemi, nýbrž ve všech světadílech. Místo národní soběstačnosti a uzavřenosti nastoupil všestranný styk a vzájemná závislost národů. Toto neplatilo jen o materiálních, ale také o duševních produktech.

V současnosti již nejde jen o vývoz zboží, ale především o vývoz kapitálu, který je ovlivněn přesunem průmyslu do zemí s nižšími výrobními náklady, lacinější pracovní silou a nižšími daněmi. Vzrůstá tím nejen světový obchod, ale prohlubuje se i závislost a odpovědnost jednotlivých národů.

Ať se nám to líbí nebo ne, tak globalizace se podílela na zbourání všech možných hranic a bariér. Přivedla k nám zahraniční turisty, investory a dobré učitele cizích jazyků. Zjednodušila cestování Čechů do USA či Indie. Přinesla nám větší informovanost o světě díky komerční televizi a internetu. A mnoho dalších dobrých, ale i špatných věcí.

Mezi kladné stránky globalizace bych zařadila např. svobodu pohybu, cestování, prolínání kultur, zvyšování kvality a kvantity produktů, větší informovanost apod. a mezi záporné např. degeneraci národních kultur, zhoršování životního prostředí, růst nadnárodních společností,⁹ ale především terorismus a snižování bezpečnosti ve světě. Víím, že to nelze takhle jednoduše rozdělit. Samozřejmě, že každá položka, kterou jsem zařadila do pozitivních stránek globalizace, má i své negativní stránky.

Jako největší přínos globalizace lze označit *svobodu pohybu*. Někteří z nás se stěhují do nových domovů nebo navštěvují cizí města a kraje, o kterých se jim dříve ani nesnilo. S tímto procesem se ale nemůže smířit velká část populace. Vidí, jak se místo, v němž celý život žili, mění před očima. Začínají mít pocit, že nerozumí světu, ve kterém žijí. Ale nejenom světu, ale třeba i městu, v němž strávili celý život. Najednou se zastaví a neví jak dál. Toto je příklad hlavně naší starší generace, která se opravdu začíná v přemodernizovaném světě ztrácet.

⁹ **Nadnárodní organizace** je takový druh instituce, kdy předpisy vydané touto organizací platí na území členských států a mají přednost před předpisy vnitrostátními. Členské státy na ně trvale přenášejí některá svá práva, což má za následek oslabování jednotlivých států a růst vlivu těchto nadnárodních organizací. (Žaloudek, K.: Encyklopedie politiky. Praha, 1999. s. 276.)

Svoboda pohybu je na jedné straně chápána jako pozitivum, ale na druhé straně znamená velké bezpečnostní ohrožení. Dnešní společnost, která je založená na otevřenosti, se tímto stává mnohem více zranitelnější.

Cestování a s tím spojená migrace obyvatelstva má za důsledek také *prolínání kultur a náboženství*. Část obyvatelstva to bere jako příjemné zpestření a sebevzdělávání. Jsou rádi, že se dozví něco zajímavého ze života cizinců. Jiní jsou naopak velmi pobouřeni a odmítají cokoliv „jiného, cizího“ přijmout. Samozřejmě bychom neměli mít vůči těmto věcem jasně odmítavý postoj, ale ani bychom neměli hned všechno bezhlavě přijímat. Měli bychom se snažit s tím vším nějak vyrovnat, ale pozor abychom neztratili svou vlastní identitu.

Někteří k cestování nemusí ani vyjít ze svého bytu. Stačí, aby se posadili k internetu, prohlíželi si webové stránky a sbírali informace z opačných koutů světa. Nebo se můžeme pohodlně usadit u televizoru a přepínat kanály kabelové či satelitní televize. Přitom se rychlostí převyšující možnosti nadzvukových letadel dostáváme do neznámých prostorů a kvapně je zase opouštíme.

S internetem souvisí další velká změna, kterou globalizace přinesla. Jsou to *informace o světě* a o událostech. Jenomže začínáme být těmito informacemi přehlčeni a někteří z nás se v nich jen těžko orientují. Záleží totiž jen a jen na nás, jak se takovým množstvím informací vyrovnáme. Problém s přebytkem informací trápí hlavně země bohatého Severu. Zatímco lidé z chudého Jihu takové problémy nemají. Ty buď nemají informace žádné nebo jsou jim podávány značně zkresleny či naprosto nepravdivě. „*Příjemci to mají většinou velmi jednoduché a je to pro ně velmi zrádné. Novináři jim informace vyberou, přežvýkají a předloží. A záleží na každé stanici, novinách, řediteli, majiteli, jaké ty informace jsou.*“¹⁰ Často se pak může stát, že lidé žijí ve zkreslených informacích, či v úplných lžích.

Internet má vliv i na *komunikaci mezi lidmi*. Dříve byla mezi lidmi v určité komunitě větší soudržnost, která umožňovala okamžitou komunikaci. Pro vystižení dřívějšího jednání použiji několik metafor: boj se vedl muž proti muži, společenský styk byl tvář v tvář, změna probíhala krok za krokem, debata se vedla od srdce k srdci.¹¹ Asi každý z nás vidí, že dnešní svět je už trochu jiný. „*Situace se změnila k nepoznání, když se rozvinuly prostředky, které umožnily prodloužit střety, boje, debaty i výkon spravedlnosti daleko za dohled lidského oka a dosah lidské paže.*“¹²

¹⁰ Ehl, M.: Globalizace pro a proti. Praha, 2001. s. 28.

¹¹ Bauman, Z.: Globalizace důsledky pro člověka. Praha, 2000. s. 25.

¹² Tamtéž. s. 26.

V současné době nemá komunikace uvnitř nějakého společenství větší výhodu než komunikace mimo určité společenství, protože jsou obě okamžité. Dnes už není problém psát si např. s přítelem z jiného světadílu a komunikovat s ním jako by byl vedle vás. Nemusíme už čekat několik týdnů na odpověď, jak tomu bylo dříve, ale můžeme vést normální otevřený dialog, kdy se během několika vteřin dozvíme, co dělal kamarád ráno, jaké tam má počasí, apod. Je to dáno tím, že „...doba komunikace se smršťuje na nulovou délku okamžiku, prostor a prostorová vymezení ztrácejí význam – přinejmenším pro ty, jejichž jednání může probíhat rychlostí elektronického vzkazu.“¹³

Za největší hrozbu globální společnosti považují otázku *bezpečnosti světa*, ve které se za poslední léta událo dost podstatných změn, ty ale nepřispěly k jejímu zvýšení ve světě. Pádem berlínské zdi a následným ukončením studené války si většina zemí myslela, že žádná vážnější bezpečnostní rizika už nebudou. V době studené války všichni věděli, že proti sobě stojí dvě supervelmoci (Spojené státy americké a Sovětský svaz), které si postupně vytvořily své vlastní vojensko-politické organizace, Spojené státy americké NATO a Sovětský svaz Varšavskou smlouvu. Bezpečnostní rizika byla v této době celkem jasná a dobře čitelná. Největší obava pramenila z jaderných zbraní.

Po roce 1990 však nikdo netušil čemu bude muset čelit svět hned na počátku 21.století. Mám na mysli *terorismus*. Společnost se ocitla v situaci, kdy bezpečnostní rizika nabývají nových forem a staré a známé hrozby jsou přeměněny k možnému zneužití nových technologií, technologických aplikací, možností zneužití zbraní hromadného ničení nebo alespoň náplní chemických a biologických zbraní. Terorismus se tak stává noční můrou politiků, vojáků, policistů, hasičů, zdravotníků, ale hlavně prostých občanů, kterých se nejvíce týká. Toto je skutečně ta nejhorší věc, kterou globalizace přinesla. To že jsou jednotlivé země na sobě čím dál víc závislé, nahrává případným útočníkům. Nikdo už nestojí stranou. Všichni jsme na jedné lodi. Bohužel se i všichni můžeme stát terčem nějakého útoku.

Dalším velkým problémem je *mezinárodní organizovaný zločin* (zbraně, drogy, prostituce, nájemné vraždy, ilegální finanční transakce, terorismus atd.). Miroslav Nožina to ve svém článku *Spletité cesty zrodu evropské bezpečnosti dává jasně za vinu globalizaci. „Dochází ke globalizaci mezinárodních obchodních a finančních sítí, zvyšuje se prostupnost hranic, narůstá vzájemná závislost a propojenost států, národů a jejich ekonomik. Objevují se*

¹³ Bauman, Z.: Globalizace důsledky pro člověka. Praha, 2000. s. 22.

informační dálnice, gigantické transfery lidí, zboží a peněz.“¹⁴ Pro mezinárodní zločin dnes nepředstavují hranice vážnější problém. Na území jednotlivých států pak pronikají do hospodářských a společenských sfér, kde mohou provádět svou nekalou činnost. Tomuto fenoménu přispívá i migrační vlna, která se po roce 1989 velmi rozmohla. V současnosti žije v zemích EU 9 milionů imigrantů¹⁵ a jejich počet neustále narůstá. Tito přistěhovalci s sebou často přinášejí i nová zločinecká seskupení, jež v Evropě praktikují mnohdy doposud neznámé kriminální metody, jako jsou například dodávky zbraní nebo obchod s lidmi.

Kolikrát jsme už v televizi mohli sledovat smutný příběh nějakého dítěte, které se ztratilo, a nikdo nevěděl kam. Ale nemusí to být jen malé děti. Často to bývají i dospělí lidé, kteří se stávají obětmi organizovaného zločinu a jsou násilně odvezeni do zahraničí, kde jsou při troše štěstí nuceni například k prostituci a nebo v horším případě slouží jako „dárce“ orgánů. Bohužel se takovéto věci stále dějí a nikdo z nás neví, kdo z jeho blízkých se může stát obětí takového zločinu.

A v neposlední řadě je třeba upozornit ještě na jeden zajímavý fenomén. Pokud pozorně sledujeme zprávy a vše, co se kolem nás děje, zajisté jsme si museli něčeho všimnout. Mám na mysli dlouhodobější proces, který se snaží koncentrovat moc do *nadnárodních společností* typu EU. Tato moc dokonce přesahuje pravomoci většiny národních vlád. Nadnárodní společnosti mají ovšem hned několik vad. Nejenže jsou neprůhledné a někdy zcela v rukou gigantických vlastnických skupin (v případě NAFTA), ale většinou pro normálního občana moc abstraktní a neefektivní.

2.2 Problémy globální společnosti

Jak už jsem nastínila v úvodu, tak globalizace nám přinesla mnoho problémů, se kterými se zatím soudobá společnost neumí vyrovnat. Ať už je to v oblasti ekonomické, politické, sociální či ekologické. Konkrétním změnám v těchto oblastech se budu věnovat později v jednotlivých kapitolách.

Chtěla bych se tu ale pokusit o vysvětlení pojmu globální společnost, se kterým často ve své práci operuji. Globální společnost je tvořena národními státy a mezinárodními

¹⁴ Nožina, M.: Spletité cesty zrodu evropské bezpečnosti. Mezinárodní politika, XXIV., 2000, č. 2, s. 13.

¹⁵ Tamtéž. s. 13.

organizacemi.¹⁶ Teprve se vyvíjí, a tak najít definici tohoto pojmu je velmi složité. Proto se zde musíme spokojit s pouhým vymezením termínu společnost. „*Společnost je soubor osob žijících ve skupinách, jež jsou vzájemně propojeny, na společném, vymezeném a ohraničeném teritoriu kontrolovaném politickou mocí, sdílející společné hodnoty, řídící se týmiž základními normami a chovajících se podle kulturních vzorců.*“¹⁷

Všichni žijeme ve společnosti určitých lidí a jsme členy nějaké skupiny. Členy určité skupiny můžeme být zkrátka jen proto, že jsme se do ní narodili. Nikdo z nás si nemohl vybrat, zda bude Čechem, Španělem nebo Francouzem. V každodenní praxi nám naše skupina umožňuje naučit se náležité způsoby jednání, mluvy, oblékání a chování, které nám samy obecně poskytují orientaci na život ve skupinách, k nimž patříme. Z těchto výhod se ale snadno mohou stát problémy, jakmile se vydáme za hranice skupiny a ocitneme se v prostředí, v němž se podporují jiné tužby, jiné způsoby chování, takže souvislosti mezi chováním jiných lidí a jejich záměry nám unikají a působí cize.

Dnešní globální společnost už tolik nelpí na provázání generací, jako tomu bylo dříve. Spíše se začíná praktikovat větší samostatnost a individualismus jednotlivců. U lidí (především ve městech) mizí účastný zájem a ochota pomoci. Za radostným ruchem a chvatem městského života lze spatřit chladnou lidskou lhostejnost, již podporují četné interakce související s touhou vydělat si více peněz. Po lidech se chce, aby se chovali jako jednotlivci, zapomněli na své okolí a na rodinu, která je vychovala.

Globální společnost je typická svou provázaností a často si můžeme všimnout jejího velmi silného vlivu. Vzpomeňme na souboj mezi Greenpeace, společností Shell a celosvětovou veřejností v roce 1995. Cílem bylo, aby společnost Shell nepotopila vysloužilou ropnou plošinu do moře. Bojkot společnosti na celém kontinentě byl předzvěstí toho, jak bude vypadat globální společnost. Společnost Shell pod tlakem veřejnosti plošinu do moře nepotopila, ale musela ji zničit mnohem nákladnějším způsobem.

Co to tedy ta globální společnost je? „*Zvulgarizovaně řečeno, může to být organizace zahrádkářů bojující za zachování své kolonie na okraji města, ale také sdružení ekologů usilujících o dosažení nějakého obecně prospěšného cíle, nebo soukromá škola, jejímž cílem*

¹⁶ **Mezinárodní organizace** tvoří významný faktor utváření a realizace mezinárodních vztahů a mezinárodní politiky. Tato organizace má stabilní právní základ, vlastní právní subjektivitu a určenou strukturu orgánů. Zákony, které schválí, se automaticky nestávají součástí právního řádu členských států, ale ty si samy určí, zda se podle nich budou řídit či nikoliv. (Žaloudek, K.: Encyklopedie politiky. Praha: 1999. s. 225.)

¹⁷ Velký sociologický slovník (II. svazek P-Z). Praha, 1996. s. 1194.

*není zisk, ale též obecně prospěšná činnost.*¹⁸ Stručně řečeno jedná se o jakousi angažovanost (ať politickou či sociální), která není na ničem a nikom závislá. Jak z citace vyplývá, může to být skupina lidí, ale i jednotlivec, který se angažuje jen a jen ze svého vlastního přesvědčení a výsledek má většinou přinést prospěch nejen jemu, ale větší části společnosti. Také věc, za kterou bojuje, se netýká jen jeho, ale většího okruhu lidí. Ekologové vymysleli úžasný slogan: „Mysli globálně, jednej lokálně.“ Chtěli tím vyjádřit vztah jednotlivce nejen k lokalitě, ale i k mnohem většímu celku. O ekologii a problémech s ní spojených se zmíním později.

2.2.1 Ekonomické změny

Kořeny globalizace můžeme najít v ekonomické sféře. Byli to právě ekonomové, kteří začali uvažovat v celoplanetárním měřítku. Již dovoz hedvábí z Číny a koření z Indie do starověké Evropy byl předzvěstí toho, co dnes představují světové burzy. Dříve se ovšem obchodovalo se skutečným, hmatatelným zbožím. Dnes už většina obchodníků na burzách výrobky, jež prodává a kupuje, ani nezná.

Na burzách se obchoduje s obrovskou sumou peněz, kterou nekontroluje žádná politická moc, tedy žádný stát. Tyto peníze nejsou většinou ani vázány k nějakému území, továrně či zaměstnanci. Říká se jim spekulativní kapitál. Jejich vlastníci se pohybují na světových burzách a jejich jediným měřítkem je okamžitý zisk, zvětšení kapitálu a jeho opětovná investice. Nezajímá je politický dopad, sociální podmínky lidí ani další následky způsobené jejich rozhodnutím. S tímto kapitálem je spojeno jedno velké globální nebezpečí. Jestliže vláda nějaké země učiní chybné ekonomické rozhodnutí, na jehož základě se tento kapitál začne z trhu stahovat, tak nejenže způsobí nestabilitu ve své zemi, ale rovnou na celém světě. Rozdíl je jen v tom, že zatímco krach ve 30. letech na newyorské burze se v Evropě projevil až o několik týdnů později, s dnešní moderní technologií by to byla otázka několika vteřin či minut.

Žádného z nás tato skutečnost asi nepřekvapí. O provázanosti jednotlivých ekonomik slycháme velmi často. Stačí jen zapátrat v paměti a vzpomenout si na nedávné ničivé hurikány v Americe, které způsobily zvednutí cen za barel ropy na světových trzích. Během několika málo dnů jsme mohli s hrůzou sledovat, jak vzrůstají ceny benzínu. Jiným příkladem by

¹⁸ Ehl, M.: Globalizace pro a proti. Praha, 2001. s. 66.

mohly být teroristické útoky 11.9.2001 v USA a jejich okamžitý dopad na světové burzy. Myslím, že je každému z nás jasné, jaké změny na světových trzích globalizace způsobila.

Hodně lidí si myslelo, že globalizace pomůže zmírnit majetkové rozdíly. Ale je tomu právě naopak. Globalizace právě tyto rozdíly prohloubila. Extrémně bohatým lidem přinesla další příležitosti jak ještě rychleji vydělat peníze. Tito lidé využili nejnovější technologie k tomu, aby nevídanou rychlostí přesouvali obrovské částky peněz z jednoho kontinentu do druhého a spekulovali ještě úspěšněji. Naopak na život chudých nemá tato technologie tak veliký vliv, jak se předpokládalo. Globalizace je vlastně paradox. Zatímco velmi malému množství lidí je velmi prospěšná, dvě třetiny světové populace z ní žádný prospěch nemají. Tomuto trendu napomáhá i současná tendence mnoha světových ekonomik, které se nesnaží úroveň mezd zvyšovat, ale naopak snižovat nebo stlačovat hodnotu práce na co nejnižší možnou mez.

Toto se týká především nadnárodních společností. V současnosti existuje asi 40 000 nadnárodních společností, které podnikají na mezinárodním poli. Pro ukázkou uvedu jednoduchý příklad. Jistá společnost má základnu v jedné zemi, ale podniká na více místech. V její pobočce pracují lidé z nejbližšího okolí. Pokud se firma přestěhuje jinam, nemůžou ji všichni bezhlavě následovat. Tento problém nemají ale akcionáři firmy, kteří nejsou v žádném případě prostorově omezeni a než nějaká starost o zaměstnance je spíše zajímavější podmínky, nižší náklady, levnější pracovní síla, větší odbyt, ... „Švédsko-švýcarský konglomerát Asea Brown Boveri ohlásil, že v západní Evropě hodlá zredukovat počet svých zaměstnanců o 57000, přičemž vytvoří jiná pracovní místa v Asii.“¹⁹ Asi jim to nemůžeme mít za zlé, protože kdo z nás by nešel za snadnějším výdělkem, o který těmto firmám jde.

Jestliže jsou obyvatelé z chudších států ochotni pracovat za dvacetinu mzdy českého dělníka, tak se opravdu nemáme čemu divit. V této věci hrají také důležitou roli vlády těchto zemí, které lákají investory, vytvářejí bezcelní zóny, poskytují daňové úlevy a dotace na vytvořená pracovní místa, ze svých prostředků hradí náklady na rekvalifikaci pracovní síly, poskytují pozemky za nižší než tržní cenu. Slibují si od toho nejen zvýšení zaměstnanosti, ale i rozvoj celého regionu, protože tyto firmy investují nemalé částky do opravy silnic, kanalizací nebo vybudování letišť.

Jak už jsem několikrát řekla, globalizace prohlubuje majetkovou propast. Ještě více od sebe oddaluje země bohatého Severu a chudého Jihu. Tento problém chtěli kdysi řešit

¹⁹ Bauman, Z.: Globalizace důsledky pro člověka. Praha, 2000. s. 71.

celosvětově známé instituce: Mezinárodní měnový fond, Světová banka a Světová obchodní organizace. Jenomže časem se zjistilo, že se chudým státům nemůžou poskytovat půjčky na jejich rozvoj donekonečna. Hlavně poté co na světlo vyplula neschopnost těchto států splatit dluhy. Začalo se tedy diskutovat o oddlužení těchto zemí. Některým státům se dluhy skutečně odpuštěly, protože se ukázalo, že placení úroků z půjček pohlcuje většinu příjmů mnoha rozvojových zemí. Myslím si, že to není dobrý příklad pro ostatní státy. Za takových podmínek by pak chtěli půjčky všichni.

Na samý závěr této kapitoly jsem si vybrala 4 body z Dahdendorfovy studie,²⁰ která se zabývá dopady procesu globalizace na ekonomiku. Myslím, že by to mohlo sloužit jako shrnutí dopadu globalizace na pracující lid.

1. Konkurenceschopnost na zglobalizovaném trhu vyžaduje snižování nákladů na práci a redukci počtu zaměstnávaných pracovních sil.
2. Snižování mzdy snižuje daňový výnos využitelný na služby sociálního státu.
3. Nižší a střední příjmy stagnují nebo dokonce klesají, ale prudce rostou špičkové příjmy. Vytváří se třída superbohatých a tím se rozvírají nůžky příjmů.
4. Zcela na dně společnosti narůstá vrstva vyloučených, diskvalifikovaných obyvatel.

2.2.2 Politické a bezpečnostní změny

V posledních letech se do podvědomí veřejnosti dostal pojem politická globalizace, která je charakterizována vzájemnou integrací, působením mezinárodních subjektů (jako je OSN, EU či NATO) a politicky vlivných finančních institucí jako je Mezinárodní měnový fond,²¹ Světová banka²² a Světová obchodní organizace.²³

²⁰ Kužvart, P.: K problému globalizace [online]. <<http://mujweb.cz/www/odpor/CLANKY/kuzvart.htm>>.

²¹ **Mezinárodní měnový fond** (IMF) byl založen na konferenci v Bretton Woods roku 1944 a plní následující funkce: usnadňuje mezinárodní měnovou spolupráci, podporuje stabilitu směnných kurzů a řádné provádění peněžní výměny, napomáhá při vytváření mnohostranného systému plateb a odstraňování omezení devizové směny, prostřednictvím krátkodobé finanční pomoci umožňuje členským státům napravit nevyvážený stav jejich platební bilance. Hlavní úloha IMF spočívá v poskytování dočasných úvěrů členským státům s nepříznivým stavem platební bilance. Výměnou za půjčku se členské státy zavazují k reformám, které by měly zaručit, že se

Rozhodování o mnoha významných věcech je tak přesunuto na jinou než státní úroveň. Názory, nakolik jednotlivé národní státy v rámci procesu globalizace skutečně ztrácejí výraznou část vlastní suverenity ve prospěch mezinárodních politických institucí (OSN, Evropská unie atd.), se mezi odborníky, politiky i světovou veřejností dodnes různí. Jisté však je, že v současné době k přenosu jistých politických práv nad rámec jednotlivých států (například mezinárodní úmluvy o genocidě, mučení, právech dítěte) skutečně dochází a že role globálních politických institucí celkově roste.

V současném mezinárodním systému fungují kromě nadnárodních organizací jako dominantní aktér s globálními zájmy také Spojené státy americké a Evropa jim přes veškeré své snažení nemůže v určitých věcech konkurovat. Pro svět je dominantní pozice této velmoci důležitá, protože poskytuje Evropě ochranu před vnějším napadením. „*Pro Evropu je mnohem výhodnější pouze přispívat ke své obraně (prostřednictvím NATO) a posilovat svou moc v jiných sférách (především ekonomické) než usilovat o zásadní posílení své politické moci a zaplatit za ně nutností nést plnou tíhu vlastní obrany.*“²⁴ Evropa si je totiž vědoma, že takové zajištění obrany jaké jí poskytují Spojené státy americké, by si sama nikdy nevybudovala.

Kromě této „záslužné“ činnosti má ale USA i jiné plány. Mám teď na mysli globální nadvládu. Jako příklad nám může sloužit útok Američanů na Irák, který byl založen na chabých důkazech, které jsou dnes postupně zpochybňovány. Většina lidí začíná věřit, že důvodem války v Iráku nejsou zbraně hromadného ničení, jež tam údajně měly být, ale snaha ovládnout další území. „*Účelem války je potvrdit oficiální vznik Spojených států jako*

podobným problémům v budoucnu vyhnou. IMF sídlí ve Washingtonu a řídicím orgánem je Rada guvernérů (<<http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=121>>).

²² **Světová banka (SB)** je zastřešující organizací čtyř institucí: Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj, Mezinárodní finanční korporace, Mezinárodní asociace pro rozvoj a Multilaterální agentury pro garanci investic. Společným cílem těchto čtyř institucí je snížení chudoby ve světě pomocí posilování ekonomik chudých států. Jejich záměrem je zlepšení životní úrovně prostřednictvím podpory hospodářského růstu a rozvoje. Správním orgánem skupiny je Rada guvernérů se sídlem ve Washingtonu. (<<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=698>>).

²³ **Světová obchodní organizace (WTO)** byla založena v roce 1995 a je jediným mezinárodním orgánem zabývajícím se pravidly globálního obchodování. Cílem WTO je přispívat k hladkému průběhu mezinárodního obchodu prostřednictvím systému založeného na stanovených pravidlech a nestranně urovnávat spory mezi vládami a organizovat obchodní jednání. Jádrem systému je zhruba 60 dohod WTO, jež tvoří právní základ mezinárodního obchodu a obchodní politiky. Tyto dohody vycházejí mimo jiné z následujících zásad: odstraňování diskriminace, svobodnější obchod, podpora konkurence a zvláštních ujednání ve vztahu k méně rozvinutým zemím. Od svého založení slouží WTO jako fórum pro jednání o liberalizaci trhu v oblasti telekomunikací, informačních technologií a finančních služeb. WTO má 135 členských států a sídlí ve Švýcarsku. (<<http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=134>>).

²⁴ Karásek, T.: Budoucnost transatlantických bezpečnostních vztahů: čtyři scénáře. Mezinárodní vztahy, 2004, č. 2, s. 32.

*plnoprávného globálního impéria, které si přisvojilo samo jedinou světovou odpovědnost a pravomoc jako planetární policista. Tato válka je vyvrcholením plánu, který se realizuje už déle než deset let, a plní ho ti, kteří jsou přesvědčeni, že Spojené státy musejí využít příležitosti k tomu, jak dosáhnout globální nadvlády...*²⁵ Mnozí lidé vidí útok na Irák jako důsledek teroristických útoků z roku 2001. Když se podíváme do amerického dokumentu Strategie bezpečnosti státu z roku 2000,²⁶ najdeme, zde názory na vybudování globálního impéria. Z tohoto dokumentu vychází i současná politika prezidenta Bushe, který ve snaze zabránit dalším teroristickým útokům zavádí novou agresivní vojenskou politiku.

V roce 2003 vyšel další dokument Strategie bezpečnosti státu. Je v jistém směru o mnoho radikálnější než předchozí. *„Je to plán na trvalou americkou vojenskou a hospodářskou nadvládu nad všemi regiony této planety, bez ohledu na mezinárodní zájmy či pochybnosti.“*²⁷ Podle nejčernějších odhadů budou Spojené státy vyžadovat základny v Evropě, ale i v severovýchodní Asii. V rozpínavosti USA vidím další velké nebezpečí, které ale neznamenaá přímou hrozbu pro naši zemi, ale pro ty státy, které jsou celosvětovou veřejností podezřívány z výroby zbraní hromadného ničení a podpory terorismu.

2.2.3 Sociální změny

Globalizace způsobila nemalé změny i v sociální oblasti. Projevuje se nárůstem propojenosti mezi společnostmi a lidmi navzájem. Vlivem rozvoje dopravy se rozšířila turistika a mezinárodní migrace. Díky rozvoji médií a komunikačních technologií, zejména internetu, dochází k okamžité výměně informací v nebyvalé šíři. V souvislosti s těmito jevy se často mluví o „časoprostorovém zmenšení světa“ nebo vzniku „globální vesnice“.

Kromě výše zmíněných věcí nám přinesla především celosvětové proudy obyvatel stěhujících se z různých důvodů z jednoho konce světa na druhý. Ať už je to migrace legální, či ilegální, hodně jí napomohlo zrušení celních kontrol na hranicích členských států EU. Jednotlivé státy už ztrácejí přehled o nově příchozích do své země. Země Severu se tak oprávněně obávají masového přílivu uprchlíků z Jihu. Jde nejen o bezpečnostní aspekty, ale i o ochranu vlastní kultury a sociální struktury, neboť uprchlíci mnohdy přinášejí jiné zvyklosti, náboženství a jednají podle jiných pravidel. Tohle všechno je dobře vidět např. ve

²⁵ Cílem je globální nadvláda USA [online]. 7.říjen 2002. <<http://zpravy24.pantax.cz/2002/10/07.10.02.htm>>.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž.

Francii, kde početnou skupinou v zemi jsou lidé vyznávající islámské náboženství, což místním obyvatelům a úřadům způsobuje problémy. Na druhé straně může mít příliv uprchlíků i pozitivní dopad, neboť přirozeným způsobem doplňuje a omlazuje klesající a stárnoucí populaci vyspělých států.

Migrace obyvatel vytváří multikulturní společenství. Emigranti si v nové zemi snaží udržet svoji vlastní kulturní a sociální identitu, své náboženství (Turci v Německu, muslimové ve Francii), což hostitelské státy nevidí rády. Vedle sebe se tak ocitají dvě rozdílné náboženské skupiny a to většinou nebývá dobré. Vždyť nedávno jsme mohli sledovat, jak může být problematické soužití náboženské menšiny (muslimové) a náboženské většiny ve Francii. Výsledkem byly desítky zraněných lidí, hořící domy a auta či jiné výtržnosti.

Nebo jaké důsledky měl ve Francii zákon, který zakazoval nosit do školy muslimským dívkám zahalenou tvář. V tu chvíli se zvedla mezi muslimy velká vlna odporu, protože stát nařídil něco, co bylo v rozporu s islámem. Pro křesťany byla tato reakce nepochopitelná. Proč by měl někdo chodit po ulici zahalený a jiný nikoliv? Objevovaly se názory, že muslimové nejsou původními obyvateli Francie, a tak by se měli své nové zemi podřídit a respektovat její životní styl. Tento problém nelze vyřešit ze dne na den, ale domnívám se, že vše záleží na dohodě a toleranci.

Globalizace způsobila také prolínání náboženství a kultur. „*Kulturní globalizace vede k zintenzivnění kontaktu mezi kulturami, šíření kulturních jevů a kulturní výměně. Kulturní kontakt a obchodní směna působí změny ve všech kulturách a společnostech světa.*“²⁸ Vzájemné ovlivňování vede také k vytváření jejich nových forem. Kultury nebyly samozřejmě nikdy izolovány, vždy se navzájem ovlivňovaly a přizpůsobovaly jedna druhé. Posun oproti minulosti spočívá v tom, že jsou nyní vystavovány intenzivním globálním vlivům. V reakci na ně často dochází k radikálním a nezřídka násilným formám odmítání globalizace po celém světě (např. utváření a posilování národních a etnických identit).

Někteří lidé doufali, že se časem vytvoří jedna univerzální celosvětová kultura a to samé se stane i s náboženstvím. Ale to není možné, protože globalizace je založena právě na různorodosti. Globální společnost se nikdy nemůže sjednotit pod jednu víru a pod jednu kulturu. Důvodem jsou totiž kořeny v náboženství. Náboženství se stalo základním kamenem kultury, ve které našli lidé určité vzorce chování, podle nichž se vyvíjela veškerá civilizace, státy a kultury. Náboženství vytváří také základní žebříček hodnot. Pokud se tyto hodnoty

²⁸ Chlebeček, T. a kol.: Globalizace [online]. <<http://www.rozvojovka.cz/odbortext.php?co=gp&id=13>>.

dostanou do střetu, tak výsledkem bývá konflikt nejen mezi jednotlivci, ale především skupinami (křesťanský svět X islámský svět). „*Střet hodnotových systémů v individuální rovině a nadbytek informací, o to ve vztahu globalizace a náboženství běží, nikoli o horké války, vznikající z řady mocensko-politických důvodů.*“²⁹

Naprosto diametrálně odlišný žebříček hodnot mají křesťané a muslimové. Islám a hlavně od něj odvozený islámský fundamentalismus odmítá jakýkoliv dialog. Fundamentalisté neuznávají jinou pravdu než tu svoji, a pokud se jim někdo postaví, nemají daleko k násilí. S tímto se křesťané nemůžou nikdy ztotožnit, a proto se nemůžeme divit často odlišným pohledům na stejnou věc.

Migrace a s ní spojené prolínání kultur působí na jednotlivých místech naší planety rozdílně. Stejně podněty mohou na jednom místě vyvolat válku, na druhém smích. Nebo například obraz nahé ženy může mít pro Západoevropana hodnotu erotickou, pro Afričana žádnou a Íránec za něj může být popraven. To vše přináší prolínání a rozmanitost jednotlivých kultur a náboženství v procesu globalizace.

2.2.4 Ekologické změny

Ekologičtí aktivisté jsou největšími kritiky globalizace, protestují na různých schůzích a přitom disponují jednou z nejefektivnějších globálních organizací jakou je Greenpeace.

Jedna z prvních globalizačních teorií, která se vůbec ve světě objevila byla teorie trvale udržitelného rozvoje. „*Trvale udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslabil možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.*“³⁰ To znamená, že člověk by měl svoji spotřebu omezit natolik, aby přírodní zdroje spotřeboval co nejpozději.

V této oblasti lze vidět nejvíce změn. Ať už to je skleníkový efekt, zhoršování kvality ovzduší, globální oteplování, populační exploze, nedostatek pitné vody a potravin. Pro přehlednost se budu věnovat jen podle mě nejzávažnějším problémům.

V posledních letech dochází na naší planetě k přírodním katastrofám, na které jsme dříve nebyli zvyklí. Na obou pólech začínají tát ledovce, což způsobuje vzestup hladin oceánů. Zvyšuje se hladina moří, rozšiřují se pouště, povodně se objevují tam, kde se dříve

²⁹ Ehl, M.: Globalizace pro a proti. Praha, 2001. s. 132.

³⁰ <<http://www.sweb.cz/trvala-udrizitelnost/>>.

nevyskytovaly, sucho trápí obyvatele v místech, kde dosud bylo vlhko atd. A s tím jsou samozřejmě spojené nové migrace lidí tzv. ekologických uprchlíků. Kdo to má ale všechno na svědomí? Mnoho vědců se již shodlo, že příčinou je *globální oteplování*, kdy „...*průměrná teplota planety Země pomalu stoupá vlivem spalováním fosilních paliv (ropa, uhlí, zemní plyn), vypalováním lesů a některými dalšími činnostmi se totiž uvolňují do atmosféry tzv. skleníkové plyny, které vytvářejí skleníkový efekt a naši planetu tak oteplují. Jsou to v první řadě oxid uhličitý, metan, oxid dusný a halogenované uhlovodíky (freony).*“³¹ Možná se někteří z nás budou radovat a říkat si, že tu budeme mít konečně teplo jako ve Středomoří. Ale pozor, nejedná se jen o naši malou zemi, pro některé státy na světě může toto oteplování znamenat úplnou katastrofu. Lidé nebudou mít dostatek pitné vody a potravin, a tak se podle vědců můžeme připravit na velké stěhování těchto národů, protože budou zaplaveny některé části kontinentu.

Po klimatické změně je druhým největším a nejzávažnějším problémem *ochrana přírodních zdrojů*. Jedná se o teorii trvale udržitelného rozvoje. Když se podíváme do statistik, tak zjišťuji, že se od roku 1950 zvýšila spotřeba fosilních paliv o pětinašobek, spotřeba vody vzrostla o dvojnásobek a spotřeba dřeva za posledních 25 let rovnou o 40%.³² Jsou to dost děsivá čísla a prognózy do budoucnosti nejsou o moc lepší. Jestli bude lidstvo tímto tempem pokračovat, tak se následující generace mohou dočkat toho, že některé neobnovitelné přírodní zdroje budou zcela vyčerpány. Svět si to ale stále neuvědomuje. Na vině jsou především státy Severu, které mají spotřebu materiálu a energie na jednoho člověka 4x vyšší než na Jihu.³³

Znečištění životního prostředí tvoří další velkou skupinu globálních problémů, ke kterým patří *nedostatek pitné vody, degradace půdy, emise* atd. Největším problémem stále zůstávají emise. Zatímco zdroje fosilních paliv se zatím vyčerpání neblíží, emise skleníkových plynů představují reálné nebezpečí pro stabilitu světového klimatu. Emise CO₂ se za posledních 50 let zčtyřnásobily.³⁴ Většina vědců je přesvědčena, že lidský podíl na probíhajících klimatických změnách je nesporný. Změny klimatu jsou považovány za nejzávažnější současnou environmentální hrozbu, je pravděpodobné, že mají za následek teplotní anomálie, hurikány a další neobvyklé klimatické jevy konce 90. let. Přestože se

³¹ <<http://klima.ecn.cz/ocojde.htm>>.

³² Činčera, J.: Globální problémy současného světa [online]. <<http://info.sks.cz/users/cn/zp/svet.html>>.

³³ Tamtéž.

³⁴ Tamtéž.

problém kyselých dešťů podařilo ve vyspělých zemích takřka vyřešit díky odsíření tepelných elektráren, zůstává problémem v rozvíjejících se zemích. Nebezpečná zůstává také stále se ztenčující ozonová vrstva.

Jako poslední ekologický problém bych zmínila *vymírání některých živočišných a rostlinných druhů*. Přes 70% biologických druhů rostlin a živočichů se nachází v Mexiku, Kolumbii, Ekvádoru, Brazílii, Zairu, Číně, Indii, Malajsii, Indonésii a Austrálii.³⁵ Kromě posledně jmenovaného státu jde o země příslušející k té chudší části lidstva, která na ochranu živočichů a rostlin vynakládá minimální úsilí. Výzkumy ukázaly, že většina živočišných a rostlinných druhů se vytrácí právě v rozvojových zemích. Hlavním důvodem ztráty těchto druhů je vedle globálního znečišťování také nedostatek financí pro vědce, kteří by pomohli tento problém řešit. Problém ale nevězí jen v těchto rozvojových zemích, ale mnoho živočichů a rostlin vymírá díky celosvětové činnosti lidstva. Právě již zmíněné globální oteplování a s ním spojené tání ledovců způsobilo například problémy ledním medvědům, pro něž mořské ledovce znamenají jediný zdroj potravy. Se zachováním biologické rozmanitosti souvisí i snaha o ochranu deštných pralesů, které jsou nazývány plícemi planety. Nejenže se tím zmenšuje objem kyslíku v atmosféře, ale kácení deštných pralesů vyhání ze svých domovů desítky živočichů.

2.3 Budoucnost globalizace

Jak jsme si mohli v celé této kapitole všimnout, globalizace způsobila změny ve všech oblastech.

Hnacím motorem je globalizace v ekonomické oblasti, která propojuje výrobu a trhy různých zemí, a to prostřednictvím obchodu se zbožím a službami, pohybu kapitálu a informací a vzájemně provázané sítě vlastnictví a řízení nadnárodních společností. V této oblasti těží nejvíce ti, kteří mají dostatek finančních prostředků, nebojí se riskovat a investovat své peníze do podniků na druhém konci světa.

Patrné a často diskutované jsou i změny v ekologické oblasti, protože se dotýkají všech lidí na světě. Nezáleží na tom, zda je člověk chudý či bohatý, běloch či černoch atd.

³⁵ Ehl, M.: Globalizace pro a proti. Praha, 2001. s. 101.

Zhoršení kvality ovzduší nebo globální oteplování pocítíme všichni, jen někteří více a jiní méně v závislosti na místě bydliště.

V sociální oblasti jde především o příliv uprchlíků, kulturní, sociální a náboženskou rozdílnost a změnu společnosti.

Pro naši práci jsou ale nejdůležitější změny v politické a bezpečnostní sféře, ve které se událo také dost podstatných změn. Globalizace zapříčinila zrušení všech možných hranic a bariér, což na jedné straně znamená větší svobodu, ale na straně druhé větší nebezpečí.

Globalizace je v současnosti ve svých počátcích. Až dosud se rozvíjela především prostřednictvím prostorové mobility a expanze ekonomických aktivit soukromých společností.³⁶ Je přirozeným a nevyhnutelným procesem společenské integrace, než tomu bylo doposud. Na jedné straně přináší celkový společenský pokrok a na druhé straně plno nebezpečí a problémů. Téměř všechna místa na zeměkouli jsou v současnosti nějakým způsobem globalizací ovlivněna, ale většina z nich je jen jejím pouhým příjemcem. Pouze v několika málo lokalitách dochází ke skutečnému vytváření, formování a určování základního charakteru globalizace. Děje se tak převážně v největších světových metropolích, jako jsou New York, Londýn, Tokio atd. Aktéři, kteří svou činností globalizaci vytvářejí, pozvolna přecházejí i do „menších“ měst (Paříž, Frankfurt, Praha, atd.).

Domnívám se, že teprve 21. století bude plně ve znamení globalizace, neboť v současné době se nejvíce uplatňuje v ekonomické sféře.

³⁶ <http://www.natur.cuni.cz/~sykora/text/globaliz.htm>

3. GLOBÁLNÍ NEBEZPEČÍ

Mezi největší rizika v současném globalizovaném světě patří terorismus, zbraně (především jaderné), drogy, obchod s lidmi, prostituce-souhrnně označované jako mezinárodní organizovaný zločin.

Dřívější společnost musela také neustále počítat s nějakým nebezpečím. Nejvíce je to patrné před rokem 1989, kdy naše země řešila především nedobrovolné začlenění do východního bloku a plné podřízení Sovětskému svazu. Otázkám prostituce, nelegálního obchodu s lidmi, drog, terorismu apod. nebyla věnována pozornost. Situace v těchto oblastech se zhoršila po pádu komunismu a po propojení celého světa, kdy hranice mezi jednotlivými státy mají zanedbatelný význam.

Situaci v oblasti bezpečnosti zhoršuje stále rostoucí migrace (uvedeno již v kapitole Sociální změny). Lidé z cizích zemí přinášejí nové a nové formy zločinu.

Za největší hrozbu globální společnosti považují terorismus, a proto mu ve své práci budu věnovat větší pozornost než ostatním problémům (zbraně, drogy apod.).

3.1 Problematika terorismu

Otázka terorismu je velmi složitá, a proto i pouhé definování tohoto pojmu přináší nemalá úskalí. Vymezení termínu není ani jasně určeno v odborné literatuře, a tak můžeme najít řadu různých definic.

Pro zajímavost uvedu několik příkladů, jak pojem terorismus vykládají politologické encyklopedie a různé slovníky posledních let :

Oxfordský slovník světové politiky z roku 1993 pod heslem terorismus uvádí:

„V současnosti se za terorismus označují takové akty teroru, které vycházejí od vládních protivníků. Rozsah činností, jež tento termín zahrnuje, je velmi široký, můžeme však vyjmout čtyři hlavní formy: úkladné vraždy a atentáty, bombové útoky, držení jednotlivců jako rukojmí, a v nedávné době také únosy letadel...“³⁷

³⁷ Krieger, J.: Oxfordský slovník světové politiky. Praha, 2000, s. 889-890.

Roku 1999 vyšla Blackwellova encyklopedie politického myšlení, která popisuje terorismus takto:

„Terorismus – politické násilí zaměřené na vládu, ale často ohrožující i řadové občany. Jeho cílem je vytvořit atmosféru strachu, v níž by vláda splnila požadavky teroristů...“³⁸

Encyklopedie politiky, která vyšla roku 1999, říká:

„Terorismus– v politice používání teroristických prostředků k zastrašování politických odpůrců a ovlivňování veřejného mínění. Cílem terorismu je obvykle vyvíjení extrémního psychického nátlaku na jednotlivce nebo častěji na celé skupiny obyvatelstva...“³⁹

Velký sociologický slovník z roku 1996 označuje terorismus jako:

„Termín používaný v poslední době poměrně široce k označení násilí, provedeném proti jednotlivci i státní moci. Jde o morálně zdůvodňovaný čin, který má provokativní charakter, podobu otevřeného výsměchu přijatým normám chování, což je odlišuje od jiných forem násilí“⁴⁰

Jako poslední uvádím definici Ministerstva vnitra, která vznikla po teroristických útocích 11.zář 2001⁴¹

„Teroristický skutek“ je zde chápán jako množina vyjmenovaných činů, které mohou, svou podstatou nebo kontextem, vážně ohrozit chod konkrétního státu nebo mezinárodní organizace. V rámci vnitrostátních právních ráďů se jedná o skutky, které byly spáchány s úmyslem: vážně zastrašit obyvatelstvo, nenáležitě přimět vládu nebo mezinárodní organizaci ke konání či nekonání konkrétních kroků; vážně destabilizovat či zničit základní politické, ústavní, hospodářské nebo sociální struktury země nebo mezinárodní organizace, obsazením letadel, lodí, nebo jiných prostředků veřejné dopravy nebo dopravy zboží; výrobou, držením, obstaráváním, přepravou, dodáváním nebo používáním zbraní nebo výbušnin jaderné,

³⁸ Miller, D.: Blackwellova encyklopedie politického myšlení. Brno, 1995, s. 520.

³⁹ Žaloudek, K.: Encyklopedie politiky. Praha, 1999, s. 463

⁴⁰ Velký sociologický slovník. Praha, 1996. s. 1317.

⁴¹ **11. září 2001** je den, který nenávratně změnil svět. Během jedné hodiny narazila postupně tři dopravní letadla do důležitých amerických budov (Světové obchodní centrum v New Yorku a budova Pentagonu ve Washingtonu). Teroristické útoky byly zaměřeny proti nejdůležitějším vládním budovám USA. Cílem teroristů bylo uštědřit nejmocnější zemi světa políček formou útoku na symboly její moci, což se jim nepochybně povedlo. (Encyklopedie světový terorismus. Praha, 2001. s. 526).

*chemické nebo biologické povahy, stejně jako práce na výzkumu nebo vývoji těchto zbraní; přerušováním nebo přerušením dodávek vody, elektřiny nebo jiných základních zdrojů, což může rovněž ohrozit lidské životy;*⁴²

Terorismus je tedy forma organizovaného násilí, obvykle zaměřena proti neúčastněným osobám za účelem dosažení politických či jiných cílů. Teroristické útoky se vyznačují vysokou nebezpečností, bezohledností, brutalitou a hlavně nepředvídatelností. Násilí teroristů je vykalkulováno tak, aby vyvolalo paniku, pocit strachu a ohrožení u co nejširšího okruhu lidí.

Významnou roli zde hrají také všechny druhy médií, neboť věnují zprávám o terorismu stále větší pozornost. Mnohdy se snaží udělat z vlastního aktu terorismu senzaci, čímž vlastně jistým způsobem nahrávají právě teroristům, kteří se snaží zviditelnit a ostatním prezentovat své cíle.

V dřívějších dobách se útočníci spokojili s odpálením bomby, což mělo za následek „jen“ několik desítek mrtvých. Současní teroristé jsou už důslednější, a tak si za terč útoků vybírají stále zranitelnější objekty jako jsou civilní letadla, nádražní budovy, metra, autobusy apod. Tato problematika je velmi vážná, protože teroristé využívají globalizačních aspektů. Globálnost tohoto nebezpečí potvrzuje fakt, že podstatná část světa byla zasažena nebo je ohrožena terorismem politického a náboženského charakteru, akcemi regionálních či nadnárodních teroristických a extremistických organizací a skupin. Bez ohledu na mimořádné úsilí bezpečnostních složek všech demokratických států mezinárodní terorismus eliminovat se s jeho aktivitami každoročně setkává kolem padesáti až šedesáti zemí.⁴³ V současném globálním světě nemůže žádná země říct, že se jí to netýká, a že jí se to stát nemůže. Většina zemí na světě nežije izolovaně bez spolupráce s ostatními státy.

Po útocích v USA v roce 2001 a letos v Anglii si už nemůže být žádná země jistá, že další útok nebude právě na její půdě. Řekla bych, že svět začíná být v boji s teroristy bezmocný. Nepomáhá ani zpřísnění trestů, protože „...*mezinárodní teroristé jsou odhodláni ke všemu, nedají se zastrašit, často jsou připraveni zemřít při sebevražedném útoku. Zastavení*

⁴² Obecná a legislativní definice pojmu terorismus. [online].
<http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4773>.

⁴³ Míka, O. J.: Současný terorismus. Praha, 2003. s. 24.

*připravené akce je proto nesmírně obtížné a stejně obtížná je i jakákoliv prevence.*⁴⁴ Pro takovéto lidi nemá vlastní život ani život ostatních lidí žádnou cenu.

3.1.1 Opatření a boj proti terorismu

Problematikou terorismu se zabývá řada organizací jako jsou: OSN, NATO, Evropská unie apod. Kromě výše jmenovaných existují ještě různé regionální organizace a uskupení, jež vyvinuly odpovídající iniciativy a přijaly závazné úmluvy a dokumenty pro boj s mezinárodním terorismem. Mezi ně patří např. Organizace amerických států (OAS), Společenství nezávislých států (CIS), Liga arabských států (LAS), Organizace islámské konference (OIC), Organizace africké jednoty (OAU), Jihoasijská asociace pro regionální spolupráci (SAARC) aj.

Globální systém boje proti mezinárodnímu terorismu jako nejvyšší a nejbrutálnější formy organizovaného zločinu se vyvinul v rámci OSN ve spojitosti s nelegálním obchodem, drogami, zbraněmi, praním špinavých peněz, korupcí atd. Do roku 2005 bylo schváleno dvanáct protiteroristických úmluv⁴⁵ zaměřených na různé formy mezinárodního terorismu, které byly přijaty jako reakce na uskutečněné teroristické činy.

Od nejstarší, která byla přijata před čtyřiceti lety, reagují všechny úmluvy na různé problémy, jež byly postupně nastoleny uskutečněnými teroristickými činy, počínaje zločiny na palubě letadel (1963), nezákonnými únosy letadel (1970), činy proti bezpečnosti civilního letectví (1971) a zločiny proti mezinárodně chráněným osobám (1973), přes problém braní rukojmích (1979), fyzickou ochranu jaderného materiálu (1980), bezpečnosti civilního letectví (1988), námořní plavby (1988) a zakotvených plošin (1988) k problému značení plastických výbušnin (1991), potlačení pumových teroristických útoků (1997) a financování terorismu (1999). Tyto úmluvy tvoří zákonný rámec v boji proti terorismu na mezinárodní úrovni. Jednotlivé právní normy jsou pak postupně přidávány do právních systémů jednotlivých členských států.

Žádná z výše uvedených úmluv nereflektuje stále narůstající hrozbu různých forem chemického, biologického, radiologického a jaderného terorismu. Tuto mezeru by měla

⁴⁴ Mika, O. J.: Současný terorismus. Praha, 2003. s. 25.

⁴⁵ Matoušek, J.: Ultraterorismus a globální dohody o boji proti mezinárodnímu terorismu. [online]. <<http://www.trivis.info/view.php?cisloclanku=2005070801>>.

zaplnit připravovaná Všeobecná úmluva proti mezinárodnímu terorismu,⁴⁶ která je stále ještě ve stádiu příprav.

Vedle shora zmíněných globálních úmluv o mezinárodním terorismu existuje řada politických a právních dokumentů, která existuje na regionální úrovni např.: Evropská úmluva o potlačování terorismu (1977), Americká úmluva proti terorismu (1999), Arabská úmluva o potlačování terorismu (1998) atd.⁴⁷

Poučení z posledního vývoje terorismu ukazuje na nutnost vybudování spolehlivého všeobecného globálního systému boje proti mezinárodnímu terorismu, který by zahrnoval účinná preventivní, represivní a ochranná opatření. To je ale v současném globalizovaném světě nesmírně náročný a zřejmě nikdy nekončící proces vzhledem ke stálému vývoji nástrojů ozbrojeného násilí v rukou teroristů, využívajících nejmodernějších vynálezů.

3.1.2 Původ a druhy terorismu

Terorismus bývá často považován za relativně nový jev, který se objevil až ve 20. století. V dějinách lidstva se toto téma ale neustále vrací a jeho kořeny sahají až do starověkého Říma. Používání násilí zde však často nezahrnovalo všechny aspekty, z nichž se skládá dnešní terorismus. Mnoho příkladů ze starověku i středověku, které by dnes mohly být v širším pojetí zahrnuty pod pojem terorismus, se spíše blíží pojetí teroru jako nástroje politiky.

Mezi jakési „předchůdce“ dnešních teroristů bychom mohli uvést skupinu lidí, jež se objevila v 19. století a nazývali se anarchisté. Otevřeně využívali individuální vraždy, pumové atentáty na vojenské jednotky, policisty a soukromé bezpečnostní síly. Touto cestou se snažili upoutat pozornost v boji proti zvyšujícím se rozdílům v bohatství a způsobu života mezi třídami. *„Hlavním cílem anarchismu, podobně jako terorismu, bylo vytvořit atmosféru strachu a nestability, která by oslabila loajalitu průměrného občana k jeho vládě.“*⁴⁸ Tady vidíme, že někteří historici právem považují anarchisty za předchůdce dnešních teroristů. Nejenže mají stejný cíl, ale i výběr zbraní (nože, revolvery, bomby,...) odpovídá dnešním útočníkům. V jednom se ale liší. Anarchisté nebyli podporováni žádnými státy, neměli žádná

⁴⁶ Matoušek, J.: Ultraterorismus a globální dohody o boji proti mezinárodnímu terorismu. [online]. <<http://www.trivis.info/view.php?cislocclanku=2005070801>>.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Carr, C.: Dějiny terorismu. Praha, 2002. s. 104.

zařízení k výcviku, neměli výzvědný systém a ani přístup k nejmodernějším zbraním. Tím se, jak už ze zkušenosti víme, odlišují od současných teroristů, kteří mají v dnešní době již mnoho podob.

Dříve si mohli být lidé jisti, že kromě výbušnin, nástražných systémů či nebezpečných zásilek je nemůže nic překvapit. Časem se pozornost přesunula k mnohem nebezpečnějším prostředkům, kterými jsou biologické a jaderné zbraně. Jejich použití by mělo katastrofické důsledky.

Terorismus lze rozdělit na čtyři základní druhy: *klasický, kybernetický, sebevražedný a tzv. nový typ terorismu.*⁴⁹

Do **klasického terorismu** patří výbušné látky, podezřelé předměty a poštovní zásilky, bomby apod. Tuto kategorii bych označila jako tzv. lehčí formu terorismu. Její dopad na lidstvo nemá tak katastrofické následky jako v případě kybernetického terorismu.

Kybernetický terorismus je zákeřnější v tom, že není hned od počátku vidět. Probíhá přes počítače a počítačové sítě. Mnozí počítačoví piráti získávají v dnešním globalizovaném světě důležité informace a ochotně je prodávají zločinným státům. Nejedná se jen o zneužití bezpečnostních nebo vojenských informací, ale v dnešním technickém světě, kde je většina společností závislá na počítačových sítích, by nabeuržení do počítačových programů jistých společností mohlo způsobit ohromné škody. Příkladem mohou být zablokované rozvody vody, elektřiny nebo plynu. Chaos se dá velmi lehce vyvolat také v letecké, železniční nebo autobusové dopravě. A co teprve v samotné armádě, kde jsou nejmodernější zbraně závislé na počítačích? To nechci ani domyslet.

Nebezpečí neskýtá jen samotný počítač, ale především internet, jehož pomocí můžeme být během okamžiku v New Yorku nebo v Tokiu, prostě zrovna tam, kde si právě přejeme být. Internet skrývá ale i jedno velké nebezpečí, z kterého teroristické skupiny těží. Internet slouží v neposlední řadě jako zdroj informací, takže každý z nás si po nevelké námaze může přečíst programy teroristických skupin. Také si zde za pár minut můžeme podle podrobných instrukcí vyrobit vlastní bombu či jinou nebezpečnou zbraň.

V poslední době se ve světě rozmohl především **sebevražedný terorismus**. Teroristé–sebevrazi nejsou pomatenci, ale většinou inteligentní lidé, kteří jsou pevně spjatí se společnostmi, v níž žijí. Tento typ terorismu má velký psychologický dopad na obyvatelstvo.

⁴⁹ Mika, O. J.: Současný terorismus, Praha, 2003. s. 34.

Nikdo z nás nemůže vědět, zda člověk sedící vedle nás v metru je obyčejný cestující, či nelítostný sebevrah.

Předchůdce sebevražedných teroristů bychom mohli najít na Blízkém východě, kde v období středověku působili Assasíni, některými historiky jsou popisováni jako radikální sekta vrahů. Slovo Assassin vzniklo z arabského názvu Hašašin, a proto jsou v současné době často označováni pojmem „Hašašini“. Tato extrémní šítská sekta vznikla na konci 11. století v Sýrii a Iránu, kam odešel její zakladatel Hasan ibn as-Sabbáh.⁵⁰ Jejich důvod vzniku měl čistě náboženskou motivaci, protože usilovali o náboženskou čistotu. Zatímco většina muslimů byla ochotna sžít se s evropskou, a tedy i křesťanskou částí obyvatelstva, Hašašini toto nikdy nepřipustili. Jejich cílem nebylo jen vraždit krále či generály, ale rovnou vyhnat křesťany z Blízkého východu a Svaté země. A k tomu byli připraveni použít jakékoliv prostředky. Stoupenci Assasínů podstupovali tvrdý výcvik, po jehož absolvování se staly „obětujícími se“. Případný strach z rizika byl tlumen požíváním hašiše, od kterého bylo odvozen i jejich název.

Do tzv. **nového typu terorismu** řadí Mika biologické a chemické zbraně, které začínají být nebezpečnější než jaderné. Autor knihy Současný terorismus popisuje v úvodu svého díla biologický teroristický útok v Praze. Po přečtení jsem si uvědomila, že udělat biologický útok není nijak složitý úkol. Potřebujeme k tomu nějakou nebezpečnou látku, či virus, který napadá lidské tělo. Rozprášit ho třeba v hypermarketech na několika místech v naší zemi a důsledky toho činu jsou katastrofické.

3.1.3 Terorismus v současném světě

Terorismus je v současnosti každodenní realitou v mnoha zemích světa. Každý den nám zpravodajské agentury z celého světa přinášejí informace o dalších únosech, vraždách a zadržování rukojmích. Teroristé využívají všech technických možností, které současný svět nabízí. Rozvoj mezinárodní dopravy jim umožňuje, aby plánovali své útoky daleko od míst, odkud pocházejí. Také přístup k moderním zbraním a technice značně zjednodušuje teroristům práci.

Problematika mezinárodního terorismu je velice široká a zahrnuje nejen roli států, ale především podíl nestátních aktérů mezinárodních vztahů, kteří s postupujícím procesem

⁵⁰ Encyklopedie náboženství: Kostelní Vydří, 1997. s. 26.

globalizace nabývají stále většího významu. Nejenže mohou nejrůznější teroristické skupiny jednat z vlastní iniciativy, bez přímé, či skryté účasti vlády některého státu, ale samy o sobě se mohou stát mocnějšími entitami než mnohé národní státy.

Nejzávažnější je proto problematika v zemích, které ztratily schopnost vykonávat základní funkce státu, nemají ústřední vládu nebo kontrolu nad částí svého území. Takto vzniklého mocenského vakua mohou využít nejrůznější kmenové, náboženské, separatistické, teroristické nebo kriminální síly, které pak mají příležitost působit z vlastního nebo i cizího území. Uvedený problém je velmi aktuální nejen v Africe, kde mnoho vlád nekontroluje celé území svého státu (Somálsko, Súdán, Kongo, Angola, Pobřeží slonoviny, Guinea, Uganda), ale i v Asii (Jemen, Čechensko, Tádžikistán, Afghánistán, severozápadní Pákistán) nebo v Jižní Americe (Kolumbie).⁵¹

V současné době se v Evropě, ale i v rozvojových zemích stále více hovoří o příčinách mezinárodního terorismu. Autoři článku Globální bezpečnost a rozvoj je vidí „...v přetrvávající chudobě méně bohatých zemích, nedostatečném přístupu ke vzdělání, zdravotní péči a praktické nemožnosti vést důstojný život.“⁵² Kromě těchto faktorů podílejících se na současné vlně globálního terorismu, bychom neměli zapomínat i na islám, který se stal mluvčím radikální menšiny v zemích, v nichž je díky uzavřenému politickému systému a diktátorským nebo autoritativním režimům velké většině obyvatelstva znemožněno podílet se na vládě. Náboženství se tak stává jedinou oblastí, kterou tyto režimy nejsou schopny regulovat.

Zcela samostatnou kapitolu představuje státem podporovaný terorismus. Na seznamu zemí podporujících terorismus, vydávaný vládou Spojených států, pravidelně figurují Severní Korea, Írán, Sýrie, Súdán a Kuba; donedávna i Irák a Libye, ale ta byla v posledních měsících omilostněna a vztahy normalizovány.⁵³

Domnívám se, že je nepravděpodobné, aby se podařilo terorismus v dohledné době vymístit. Globální terorismus se tak přidal k vnitrostátním válkám a ozbrojeným konfliktům, jejichž společné destruktivní dopady na mír a rozvoj vyžadují globální řešení.

⁵¹ Kaplan, K. a kol.: Globální bezpečnost a rozvoj [online]. <<http://www.rozvojovka.cz/odbortext.php?co=gp&id=21>>

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

3.2 Zbrojení a současné snahy o odzbrojení

Další velkou hrozbu pro svět znamenají zbraně. Dříve to byly hlavně konvenční zbraně, ale nyní to jsou především chemické, biologické a jaderné zbraně. Nejnebezpečnější a na likvidaci všeho živého jsou nejúčinnější jaderné zbraně. Myslím si, že je velmi důležité, že některé státy si uvědomily, jaké nebezpečí skýtají právě tyto prostředky, a začaly mezi sebou jednat o regulaci některých typů zbraní.

Odzbrojení je jedním ze základních předpokladů k zajištění mezinárodní bezpečnosti. Stále více se ozývají hlasy, že by se problémy mezi jednotlivými státy neměly řešit silou, ale mírovými prostředky (např. odzbrojení).

V užším slova smyslu to znamená snížení počtu zbraní až po všeobecné a úplné odzbrojení. V širším slova smyslu zahrnuje i zákaz šíření zbraní, zastavení zkoušek se zbraněmi či vytváření bezjaderných zón. Myšlenka všeobecného odzbrojení není podle mě realistická, protože by se jí musely zúčastnit všechny země. A to si myslím, není v současném světě zatím možné. Proto se většina států uchýlila alespoň k omezenému zbrojení, kdy zastavila navyšování počtu zbraní a začala uzavírat různé smlouvy, které zakazují či alespoň upravují tuto problematiku. V průběhu 2. pol. 20. století uzavřely mezi sebou některé státy řadu dohod ve všech oblastech zbrojení.

Největším pokrokem v oblasti jaderných zbraní byla *Smlouva o likvidaci raket středního a kratšího doletu* (1987) mezi USA a SSSR, která se považuje za historický mezník v odzbrojovacím procesu. Předcházely jí ale už smlouvy, které určily pásma bez jaderných zbraní (jako např. Antarktida), nebo které zakázaly šíření zbraní či úplně zrušily jejich zkoušky.

Vedle těchto zbraní jsou za druhou nejnebezpečnější oblast považovány chemické a bakteriologické zbraně, jejichž účinek je závislý na meteorologických, teritoriálních podmínkách a také na množství bojové látky. I v této oblasti byla uzavřena řada smluv o omezení a později o úplném zákazu použití těchto látek. Nejvýznamnější je *Smlouva o zákazu chemických zbraní a jejich likvidaci* (1993), kde se státy zavázaly, že nejpozději do 10ti let zničí veškeré své chemické zbraně. Tato dohoda je velmi důležitá, ale samozřejmě nezaručuje naprosté bezpečí ve světě, protože se jí některé státy (Irák, Lybie, KILDR) odmítly zúčastnit.

V oblasti konvenčních zbraní bylo uzavřeno také plno dohod. Mezi nejvýznamnější patří *Dohoda o úplném zákazu nášlapných min* (1997), která nejenže nutila účastníky zničit veškeré zásoby min, ale také je zavazovala k vypracování programu pomoci obětem nášlapných min.

3.3 Mezinárodní organizovaný zločin

Dalším velkým problémem současného světa je růst mezinárodního organizovaného zločinu, který dokáže velmi obratně využívat všech možností a příležitostí, jež mu poskytuje dosavadní rozvoj naší civilizace. Nebezpečnost organizovaného zločinu je dána i tím, že je schopen velmi rychle měnit sféry svých zájmů podle toho, v jaké oblasti má větší šanci dosáhnout vyššího zisku. Objevují se tedy bezpečnostní rizika pro stále nové a nové oblasti (např. telekomunikace, veřejná doprava, životní prostředí, jaderné energie či počítačových technologií).

Organizovaný zločin je podle autorů prezentace o odhalování organizovaného zločinu „...*druh skupinové závažné organizované trestné činnosti páchané více nežli dvěma osobami, vyznačující se dlouhodobostí, rozdělením činností, plánovitostí a mezinárodním propojením, s orientací na dosažení maximálních zisků nebo na získání vlivu na veřejný život ve společnosti bez ohledu na použité prostředky.*“⁵⁴ Důležité je tady především sousloví mezinárodní propojení, protože pokud by skupiny nebyly propojeny mezi několika státy, nebyla by trestná činnost tak závažná. A neměla by tak velký negativní dopad na celou společnost.

K mezinárodnímu organizovanému zločinu se kromě obchodování se zbraněmi, s lidmi, a nebo s lidskými orgány, řadí také padělání peněz, převaděčství, distribuce drog, kuplířství a mnoho dalších trestných činů.

Organizovaným zločinem se v naší zemi zabývají orgány veřejné správy, ke kterým patří Policie ČR a Útvar pro odhalování trestného zločinu. Především druhý jmenovaný dosahuje v této oblasti výborných výsledků. Útvar pro odhalování trestného zločinu je speciální složkou Policie ČR a patří ke stěžejním aktérům boje s organizovaným zločinem v naší zemi. Pro jejich práci je důležitá nejen spolupráce s podobnými subjekty v ostatních

⁵⁴ Kocev, M., Šimčík, O.: Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV [online]. <http://www.mvcr.cz/2003/policie/odbor/uooz_policie.html>

zemích (zejména spolupráce a výměna poznatků prostřednictvím nadnárodních policejních organizací: INTERPOL, EUROPOL), ale i důvěra a podpora veřejnosti. Lidé mají o činnosti tohoto speciálního útvaru velmi malé znalosti, které jsou většinou zkresleny informacemi z médií. Veřejnost jejich práci nedoceňuje, neuvědomuje si a podceňuje rizika, která mezinárodní organizovaný zločin přináší.

V poslední době nejde již pouze o tradiční zločinecké struktury (např. mafie) působící na území určitého státu, ale o globální fenomén, který je díky rozvoji komunikačních a dopravních technologií nesmírně schopný a flexibilní. Z tohoto důvodu představují aktivity organizovaného zločinu v dané zemi jak riziko pro vnitřní bezpečnost a pořádek, tak i ohrožení vnější bezpečnosti, neboť jde stále častěji o pronikání a aktivity zločineckých struktur pocházejících ze vzdálenějších zemí.

Organizovaný zločin má kromě dopadu na ekonomiku a bezpečnost státu vliv i na společnost, protože je schopen rozložit a zdeformovat tradiční hodnoty, morálku i právní vědomí společnosti. U lidí se mohou objevit nepravé hodnoty (důraz na bohatství, konzumní životní styl), které mohou vést až k rozpadu tradiční společnosti, což se může projevit např. v růstu uživatelů drog, lidí závislých na hazardních hrách, občanů nesplácejících úvěry, či náchylných ke korupci nebo jinak sociálně nepřizpůsobivých jedinců.

Nebezpečí v této oblasti je pro naši zemi veliké, protože aktéři tohoto zločinu se zaměřují zejména na rozvojové země a země, které se nacházejí v transformačním stadiu ekonomiky. Mezi něž patříme i my. Cílem organizovaného zločinu je nejen dosažení maximálních zisků, ale i získání ekonomického, společenského a politického vlivu. Proto ignoruje státy, jejich hranice i zákony a vytváří si uvnitř společnosti své vlastní paralelní, na státu nezávislé struktury. K dosažení svých cílů používají jak viditelné prostředky (např. násilí, teror, vydírání nebo zastrašování), tak i prostředky méně viditelné (korupce, diskreditace nepohodlných osob apod.), které jsou však pro společnost nebezpečnější. A proto je podle mě nutná spolupráce s ostatními státy. Po vstupu České republiky do Evropské unie jsme přijali řadu dohod a úmluv, které se snaží právě proti tomuto druhu zločinu bojovat.

Organizovaný zločin se liší i podle národností. Rozhodně nechci vyvolávat dojem, že všichni příslušníci určitého národa páchají danou trestnou činností, ale vycházím ze souhrnu nelegální činnosti, který vypracovalo ministerstvo vnitra. Podle něj se ruští obyvatelé zaměřují především na vydírání a vymáhání pohledávek na zakázku, krádeže motorových vozidel s jejich následným nelegálním vývozem do zemí bývalého SSSR, na pašování

a distribuci drog, loupežná přepadení, nelegální obchodování se zbraněmi a nebezpečnými látkami, vraždy a legalizaci výnosů z trestné činnosti.⁵⁵ Italové se zaměřují jen na legalizaci výnosů z trestné činnosti, nelegální obchodování se starožitnostmi a uměleckými památkami a podvody.⁵⁶ Obyvatelé Balkánu mají podobné zájmy jako Rusové a to obchodování se ženami a organizování prostituce, krádeže motorových vozidel s jejich následným nelegálním vývozem do zemí jihovýchodní Evropy, organizované kapesní krádeže, pašování a distribuce drog, padělání a pozměňování domácí a zahraniční měny nebo dokladů, organizování nelegální migrace, nelegální obchodování se zbraněmi.⁵⁷ U Asiátů jde především o organizování nelegální migrace, pašování a distribuce spotřebního zboží, padělání a pozměňování chráněných registrovaných známek a označení spotřebního zboží, distribuce drog, vymáhání pohledávek od podnikatelů, vydírání, únosy, vraždy.⁵⁸ A u arabského obyvatelstva je to podobné jako u předcházejících skupin.

3.4 BEZPEČNOST A BEZPEČÍ V GLOBÁLNÍM SVĚTĚ

Jak je z textu patrné, problematika globální bezpečnosti je velmi široká a zahrnuje jak tradiční kategorie politických vztahů, tak i ty fenomény současné mezinárodní politiky, které překračují území daného státu.

Mezi tyto globální bezpečnostní hrozby patří výše uvedené šíření konvenčních i nekonvenčních zbraní, terorismus ve všech jeho formách, mezinárodní i vnitrostátní ozbrojené konflikty, mezinárodní organizovaný zločin atd. Mezi zmíněnými bezpečnostními problémy a rozvojem jednotlivých států existuje jakási obousměrná vazba, kdy „...je bezpečnost důležitá jako předpoklad rozvoje a zároveň rozvoj může výrazně přispět k bezpečnosti v rozvojových i vyspělých zemích.“⁵⁹ Současný globální svět oživil mnoho nejhrůznějších ideologií, zvláště nacionalismus, rasismus a náboženský fundamentalismus, které mají vliv na bezpečnostní situaci ve světě.

⁵⁵ Kocev, M., Šimčík, O.: Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV [online]. <http://www.mvcr.cz/2003/policie/odbor/uooz_policie.html>

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Kaplan, K. a kol.: Globální bezpečnost a rozvoj [online]. <<http://www.rozvojovka.cz/odbortext.php?co=gp&id=21>>

Antonín Rašek ve svém článku „Vnější a vnitřní bezpečnost země“ popisuje vývoj lidstva v následujících letech, kdy „... lidstvu všeobecně hrozí, že bude pokračovat dosavadní vývoj světa, převážně neřízený, do značné míry chaotický a živelný, s nekontrolovatelnými změnami, tedy vývoj celkově nerovnoměrný se zeměmi ekonomicky prosperujícími a upadajícími, které jsou zdrojem ozbrojených konfliktů.“⁶⁰ Ať už bude vývoj jakýkoliv, myslím si, že na zvýšení bezpečnosti má vliv integrace států do nadnárodních organizací a společné řešení nejvýznamnějších bezpečnostních rizik.

Jelikož si myslím, že bezpečnost v globálním světě se odvíjí od pocitu bezpečí obyvatel v jednotlivých městech či státech, pokusím se teď tyto dva velmi podobné pojmy vysvětlit.

Bezpečí patří mezi základní potřeby každého z nás. Jedná se o pocit, který se liší od člověka k člověku v závislosti na věku, pohlaví, osobních zkušenostech apod. Je samozřejmé, že malé dítě má nejsilnější pocit bezpečí v rodině, ale jak dospívá, tak si tento pocit utváří samo. Děje se tak na základě vlastního úsudku, kdy je jedinec schopen rozeznat skutečné nebezpečí. Pocit bezpečí v posledních letech stoupá a má to na svědomí nejen lepší zabezpečení majetku a života jedinců, ale i spokojenost s prací policie, o které se zmíním později.

Je zajímavé, že většina lidí je ochotna vzdát se velké části svobody ve prospěch vyššího pocitu bezpečí. Mam teď na mysli například přísnější kontroly na letištích, které byly zavedeny po teroristických útocích v roce 2001. To potvrzuje i výzkumné šetření, které provádělo CVVM v prosinci 2001, kde se ptali občanů, zda souhlasí s rozšířením bezpečnostních opatření. Ti se zde jasně vyjádřili nejen pro zpřísnění kontrol na letištích, ale i vyšší kontrolu obchodu, bankovních převodů a elektronické pošty (viz Příloha č. 1). Poslední dvě jmenované položky mi přijdou poněkud zvláštní, protože to už hraničí s omezováním osobní svobody. Nedovedu si představit, že by nějaký cizí člověk kontroloval elektronickou poštu a bankovní převody jiných lidí.

Další novinkou, která pomáhá policistům zajistit větší bezpečnost občanů, ať už jde o pouliční krádeže či další přestupky a trestnou činnost, je zřizování kamerových systémů.

⁶⁰Rašek, A.: Vnější a vnitřní bezpečnost země [online].

<http://www.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/2002_1/3.htm>.

⁶¹<http://www.mvcr.cz/2003/odbor/obp/slovník/slovicka/9_odbor_info.html>.

Využití kamer pro sledování provozu v ulicích měst je v současné době již běžnou záležitostí. Zkušenosti měst, ve kterých jsou již kamerové systémy nainstalovány, vypovídají o snížení drobné kriminality. Podle odborníků má fungování kamer na veřejných prostranstvích preventivně psychologický význam, ale samozřejmě pomáhá i při objasňování jako důkazný materiál. Stejně jako v předchozím případě se může někomu zdát, že se jedná o narušení našeho soukromí.

Bezpečí a bezpečnost, jak už jsem výše uvedla, jsou dva rozdílné pojmy, které ale mají k sobě velmi blízko. Bezpečnost je „...stav, kdy jsou na efektivní míru omezeny hrozby pro objekt a jeho zájmy. A tento objekt je k omezení stávajících i potenciálních hrozeb efektivně vybaven a ochoten při něm spolupracovat.“⁶¹ Bezpečnost narozdíl od bezpečí nevyhází od jednotlivce, ale od nějaké instituce či státu. Bezpečnost státu můžeme rozdělit na vnější a vnitřní. Cílem vnější bezpečnosti je eliminovat hrozby ohrožující stát a jeho zájmy zvnějšku. Tuto bezpečnost má na starosti armáda a nemalý význam tu hraje také diplomacie, mezinárodní smlouvy a závazky. U vnitřní bezpečnosti se jedná o eliminaci hrozeb, které by mohly ohrozit stát zevnitř. Tu má na starosti především policie. Ministerstvo vnitra k tomu říká, že „...je to rovněž souhrn vnitřních bezpečnostních podmínek a legislativních norem a opatření, kterými stát zajišťuje demokracii, ekonomickou prosperitu a bezpečnost občanů, a jimiž stanoví a prosazuje normy morálky a společenského vědomí.“⁶²

⁶²<http://www.mvcr.cz/2003/odbor/obp/slovník/slovicka/9_odbor_info.html>.

4. ČESKÁ REPUBLIKA A OTÁZKA BEZPEČNOSTI

Otázka bezpečnosti byla a je velmi důležitým tématem v každé zemi. Před rokem 1989 jsme byli součástí východního bloku, takže nepřítel byl jasně definován. Sovětský svaz, který řídil nejen ekonomiku pomocí RVHP,⁶³ ale i obrannou politiku (Varšavská smlouva) naší země, se jasně stavil do opozice proti západním zemím.⁶⁴ Po polistopadových událostech se situace změnila a Česká republika se začala více obracet na západ, na NATO a EU.

V tomto období se objevily divoké koncepty národní bezpečnosti. Český filosof a publicista Václav Bělohradský hovořil o "excentrické Evropě", „o jakémsi železném kruhu od Francie přes Británii až po Rusko, jehož součástí je i Česká republika, a který obklopuje a izoluje nebezpečný evropský střed (Německo, Rakousko).“⁶⁵ Tato myšlenka mi přijde z dnešního pohledu poněkud úsměvná, protože si nedovedu představit, jak by v té době již tak prosperující a významné země mohly být izolovány od ostatního světa. Myslím si, že je správné, že se žádná z navrhovaných představ o novém uspořádání světa neujala, protože by to znamenalo další rozdělení Evropy do striktně vymezených bloků. Je důležité tady připomenout, že tyto koncepce vznikaly v devadesátých letech, ve kterých neexistovalo žádné skutečné, hmatatelné a vážné ohrožení.

Velkým mezníkem v otázce bezpečnosti bylo 11. září 2001, po kterém se situace změnila. Svět od té doby stojí proti novému globálnímu nebezpečí, kterým je islámský terorismus. Toto nebezpečí je jiné než jaké představoval Sovětský svaz v době studené války pro západní mocnosti. Ruské nebezpečí bylo pojmenovatelné, všichni věděli odkud pochází, což tohle rozhodně není. Proto si můžeme všimnout jednoho zajímavého jevu, který se děje v Evropě. Začal se totiž vytvářet mohutný evropský kontinentální blok, jenž hledá další spojence třeba i na východě. Na novou bezpečnostní situaci časem zareagovaly i instituce, na

⁶³ **Rada vzájemné hospodářské pomoci** byla založena 23.1.1949 se sídlem v Moskvě. Zakládající členové: SSSR, Bulharsko, Československo, Maďarsko, Polsko, Rumunsko. V roce 1950 se připojila Albánie, 1962 Mongolsko, 1972 Kuba, 1978 Vietnam. Pozorovatelem RVHP byla Angola, Afganistan, Jemen, Irák, Laos, Mexiko, Mosambik, Etiopie, Finsko. RVHP oficiálně sloužilo k výměně hospodářských zkušeností, technické pomoci, surovin a zboží. Ve skutečnosti bylo vhodným nástrojem k prosazování hospodářských zájmů Sovětského svazu. RVHP také chránilo trhy členských zemí před světovou konkurencí. (<http://www.ceskapolitika.cz/1_2Slovník.html>).

⁶⁴ **Západní země** - tímto pojmem se před rokem 1989 označovaly všechny země, které nebyly pod nadvládou Sovětského svazu. Patřily sem například státy jako USA, Velká Británie, Francie atd. Byla to ta část světa, kde díky vlivu mnoha rozličných faktorů dospěla civilizace nejdále nejen v ekonomické oblasti, ale i technické, v kultuře a v přerodu na svobodnou, demokratickou a vzdělanou společnost.

nichž doposud stála jednota Evropy jako je NATO a EU. Především nová bezpečnostní politika Evropské unie, o které se ještě zmíním, byla pro mnohé politiky, ale i běžné občany překvapením.

4.1 Zajištění vnější bezpečnosti

Bezpečnostní situace se v posledních letech velmi proměnila. Pro zajištění vnější bezpečnosti naší země jsou důležitá členství jak v Severoatlantické alianci, tak i v Evropské unii. Mnozí občané v tom nevidí nic pozitivního a varují před negativy, která z našeho členství vyplývají. Myslím si, že strach těchto lidí pramení především z předlistopadových zkušeností, kdy jsme byli ve všem podřízeni Sovětskému svazu, a proto někteří z nás můžou vidět jakousi paralelu mezi minulostí a současnými nadnárodními organizacemi. Osobně s těmito lidmi nesouhlasím a jsem ráda, že jsme členy mezinárodních organizací a můžeme se podílet na utváření a zlepšování bezpečnostních podmínek ve světě.

4.1.1 Zrod NATO

Organizace vznikla ze studené války a z konfrontace východního (hlavní představitel SSSR) a západního bloku (reprezentován především USA). Již celá druhá světová válka a záhy po ní rozpad protifašistické válečné koalice a rozdělení sfér vlivu v Evropě mezi komunistický a demokratický blok vedly k bipolárnímu rozdělení starého kontinentu.

Za základní pilíř, který předznamenal vznik NATO, se označuje již curyšský projev britského premiéra Winstona Churchila z roku 1946, v němž vyzval k vytvoření sjednocené Evropy podporované Spojenými státy, přičemž počítal s členstvím Německa.⁶⁶

Rok poté vzniká smlouva mezi Francií a Velkou Británií, která obsahovala v případě nové agrese Německa vzájemné spojení. A v roce 1948 podepsali zástupci Belgie, Francie, Lucemburska, Nizozemí a Velké Británie v Bruselu smlouvu (tzv. Bruselský pakt), v níž se tyto země zavázaly k vytvoření společného obranného systému a posilování vzájemných ekonomických a kulturních vztahů.

⁶⁵ Doležal, B.: Národní bezpečnost v českém pojetí. Tradice a současnost. [online]. 17.11. 2004, <<http://bohumildolezal.cz/texty/rs644.html>>

⁶⁶ Buschová, K.: NATO a Česká republika. Praha, 1997. s. 3

NATO vzniklo roku 1949 podepsáním Severoatlantické smlouvy ve Washingtonu, někdy také označované jako Washingtonská smlouva. Podepsalo ji 12 států (Belgie, Dánsko, Francie, Kanada, Nizozemí, Island, Itálie, Norsko, Lucembursko, Portugalsko, Velká Británie a Spojené státy americké). Časem vstoupily do NATO i další země. Největší rozruch vyvolal v roce 1955 vstup Německé spolkové republiky. Okamžitou reakcí sovětského bloku na vstup západního Německa byl vznik Varšavské smlouvy.

Washingtonská smlouva vychází z Charty Organizace spojených národů, podle které také převzal článek o kolektivní obraně států. Dokument se skládá z preambule a čtrnácti článků. V preambuli se říká, že státy NATO „...*znovu potvrzují svou víru v cíle a zásady Charty OSN a svou touhu žít v míru se všemi národy a všemi vládami; jsou odhodlány hájit svobodu, společné dědictví a kulturu svých národů, založenou na zásadách demokracie, svobody jednotlivce a právního řádu; snaží se podporovat stabilitu a blahobyt národů v severoatlantické oblasti.*“⁶⁷

V článcích jsou obsaženy zásady oddanosti míru, obrany, přednosti konzultací a vlastní obrany a v 10. článku pak i ochota přijmout další evropské země, které chtějí sdílet zásady aliance. Jsou zde stanoveny hlavní orgány aliance, způsoby rozhodování, ratifikace, vstup v platnost nebo třeba délka trvání smlouvy. Nesporně největší diskuzi vyvolává článek 5, který, jak jsem již dříve zmínila, byl převzat z Charty OSN.

„*Strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto se dohodly, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich uplatní právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu uznané článkem 51 Charty Organizace spojených národů a pomůže napadené straně nebo stranám tím, že sama a v součinnosti s ostatními stranami neprodleně podnikne kroky, které bude považovat za nutné, včetně užití ozbrojené síly, s cílem obnovit a udržet bezpečnost v severoatlantické oblasti.*“⁶⁸

Jelikož si myslím, že právě tento článek je nejdůležitější z celé Severoatlantické smlouvy, ocitovala jsem ho až na pár posledních vět v plném znění. Jasně z něj vyplývá, že pokud nějaký stát napadne členský stát NATO (v současné době třeba i Českou republiku), půjdou mu ostatní státy na pomoc a můžou využít i ozbrojenou sílu, což je podle mě velmi důležité.

Podstatné je si také vysvětlit, co se míní pod spojením slov ozbrojený útok. Podle Washingtonské smlouvy se za ozbrojený útok považuje „...*útok na území kterékoli strany v Evropě nebo Severní Americe, na alžírské departmenty Francie, na území Turecka nebo na*

⁶⁷ Buschová, K.: NATO a Česká republika. Praha, 1997. s. 4.

⁶⁸ Česká republika v NATO. Praha, 1999. s. 96.

ostrovny spadající pod jurisdikci kterékoly ze stran v severoatlantické oblasti severně od obratníku Raka; nebo útok na ozbrojené síly, lodě či letadla, kterékoly ze stran, jež se nacházejí na těchto územích či nad těmito územími nebo v jiné oblasti v Evropě...“⁶⁹ I z této ukázky je jasně vidět, že za ozbrojený útok se počítá nejen napadnutí konkrétního území, ale i útok na lodě, letadla či vojáky určitého státu.

Důležité je si uvědomit, že NATO od počátku nebylo a dodnes není ani v nejmenším nadnárodní institucí. Jak uvádí ve své publikaci Květa Buschová, „...jde o dobrovolné bezpečnostní společenství, určené k mezinárodní spolupráci mezi suverénními nezávislými státy, které sdílejí jeho úkoly a rizika i odpovědnost.“⁷⁰ Tento fakt je velmi důležitý. Státy se stávají členem jen proto, že samy chtějí. Už je nikdo nenutí ke vstupu do určité organizace jako dřív.

Ke spravedlivému rozhodování v NATO přispívá i poznatek, že aliance nemá žádný ústřední orgán, který by mohl vnutit své názory a pohledy členským státům. A protože jsou všechna rozhodnutí přijímána všeobecným souhlasem, neexistuje ani stát, který by mohl ostatním členům vnutit svou vůli. Skutečnost, že Severoatlantická aliance nemá nějaký ústřední orgán, znamená, že všechny orgány aliance jsou složeny z představitelů všech členských států. Tito představitelé reprezentují zájmy svých zemí a naopak ve své zemi tlumočí názory ostatních členů. Na pravidelných jednáních se členské státy snaží najít společnou dohodu všude tam, kde je to možné. Někdy se stane, že stanoviska a názory některých zemí jsou značně odlišné. Nedosáhne-li se nějaké shody, mohou jednotlivé členské země podniknout vlastní opatření, která by však neměla ohrozit solidaritu a funkčnost celé aliance.

NATO se skládá z politických i vojenských složek, které jsou rovnocenné a úzce provázané. Všechny orgány aliance, jichž je několik desítek, zajišťují nepřetržitý dialog členů. Některé sídlí v Bruselu, jiné v řadě členských států. Mezi nejvýznamnější patří **Rada NATO, Výbor pro obranné plánování a Skupina pro jaderné plánování, Vojenský výbor NATO, Generální tajemník a Mezinárodní sekretariát.**⁷¹

Rada NATO nebo-li **Severoatlantická rada** je politický orgán, který sdružuje vlády všech členských zemí. Rada se obvykle schází na úrovni stálých zástupců jednou týdně a nejméně dvakrát do roka se konají zasedání s ministry zahraničí či představiteli vlád. Schůze

⁶⁹ Česká republika v NATO. Praha, 1999. s. 96.

⁷⁰ Buschová, K.: NATO a Česká republika. Praha, 1997. s. 18.

⁷¹ Tamtéž. s. 20.

radu dávají zástupcům členských států možnost vyjádřit své postoje k záležitostem společného zájmu a k problémům vyžadující kolektivní rozhodnutí.

Podobně jako rada NATO pracuje i **Výbor pro obranné plánování a Skupina pro jaderné plánování**. První z nich projednává většinu otázek týkajících se kolektivní obrany, ve druhém se pak řeší otázky týkající se jaderných sil aliance.

Pod tyto tři již zmíněné orgány spadá nejvyšší vojenská instituce aliance **Vojenský výbor NATO**. Skládá se z náčelníků štábů členských zemí, doporučuje opatření nezbytná pro společnou obranu a poskytuje odborné poradenství nejvyšším vojenským velitelům.

Mezi nejvyššího politického funkcionáře patří **Generální tajemník**. Působí jako hlavní článek při komunikaci a kontaktech mezi vládami členských států a zároveň je mluvčím NATO navenek.

A posledním významným orgánem je **Mezinárodní sekretariát** v Bruselu, který slouží radě NATO, výborům a pracovním skupinám, které jsou jí podřízeny.

4.1.1.1 Členství ČR v NATO a z toho plynoucí důsledky

Česká republika se 12. března 1999 stala spolu s Polskem a Maďarskem členem Severoatlantické aliance.

Pro Českou republiku znamená členství v této organizaci nejen významné postavení na mezinárodní úrovni, ale zlepšila se i vnější bezpečnost země. Lepší způsob zajištění vnější bezpečnosti ČR než členství v NATO v současné době neexistuje. Naše země získala zároveň možnost podílet se na formulování a uskutečňování politiky, která má význam pro bezpečnost a stabilitu v Evropě.

Začlenění do NATO má ale i významné důsledky pro českou zahraniční politiku. Naše členství vnáší závažné změny do systému vztahů s vnějším světem. „Obyčejné“ vztahy s osmnácti státy z Evropy a Severní Ameriky se náhle mění ve vztahy spojenecké. Mezi české spojence patří jak velmoci, jako jsou Spojené státy americké, Velká Británie, Francie a Německo, tak Itálie, Španělsko, Turecko, Polsko, Kanada a další státy severní, západní, střední a jižní Evropy. Komunikace a spolupráce mezi naší zemí a členskými státy po vstupu do NATO zesílila především v oblasti politicko-bezpečnostní.

Česká zahraniční politika získala nový, alianční rozměr. Horizont českých zájmů se rozšiřuje. To potvrzuje i publikace Česká republika v NATO, která vyšla po vstupu naší země

do této vojenské organizace. „ČR jako členský stát nejvýznamnější politicko-vojenské organizace se bude podílet na řešení otázek bezpečnosti nejen v evropském, ale i globálním kontextu.“⁷² Zájmy Aliance se promítnou do zájmů České republiky a zájmy naší země se stanou součástí zájmů NATO.

Vnější bezpečnost je v současné době zajištěna na kvalitativně vyšší úrovni než před vstupem do organizace. To zároveň vytváří příznivé podmínky pro řešení aktuálních problémů, před nimiž Česká republika stojí. Od této doby jsme vnímáni „...jako součást rozšiřujícího se pásma evropské stability.“⁷³

Vstupem do NATO naše země nezískala jen samé výhody, ale má i vůči alianci určité povinnosti. Česká republika se zavázala, že bude pečovat o svou demokracii a svobodu a zároveň pomáhat i ostatním zemím při vytváření těchto nedotknutelných zásad. Dále jsme povinni zajišťovat vlastní bezpečnost a obranu a poskytnout prostředky a síly pro případnou pomoc aliance. To předpokládá i ochotu přijmout jaderné zbraně a cizí vojáky na našem území, vyslat naše vojska na pomoc napadenému státu a v neposlední řadě se i zúčastnit mírových operací, do kterých se v poslední době NATO čím dál více zapojuje.

4.1.1.2 Dlouhá cesta do NATO

Cesta do Severoatlantické aliance ale nebyla tak jednoduchá, jak by se na první pohled mohlo zdát. Nejenže jí předcházela dlouhá vyjednávání o našem vstupu, ale hlavně se musel uskutečnit odchod sovětských vojsk z našeho území. Dalším předpokladem vstupu byl rozpad Varšavské smlouvy, ve které byl náš stát členem.

Nad odchodem vojsk Varšavské smlouvy se v dnešní době už nikdo nepozastavuje, protože proběhl bez větších problémů. 28. června 1991 byl podepsán protokol o ukončení odsunu sovětských vojsk z ČSFR. Celkově bylo na našem území dislokováno 73 500 vojáků základní služby.⁷⁴ Protokol ukončil období více než dvacetileté okupace, které začalo v noci z 20. na 21. srpen 1968. Stručný dokument, jenž završil šestnáct měsíců trvající akci odsunu sovětských vojsk z ČSFR, podepsali za československou stranu generál Rudolf Ducháček a za sovětskou generál Eduard Vorobjov. Velkou zásluhu měl na tomto aktu i Michael Kocáb, který byl v té době předsedou parlamentní komise pro dohled na odsun sovětských vojsk.

⁷² Česká republika v NATO. Praha, 1999. s. 18.

⁷³ Tamtéž. s. 18

⁷⁴ <http://www.ceskapolitika.cz/1_2Slovník.html>.

Varšavská smlouva byla vojenský pakt evropských zemí tzv. východního bloku. Vznikla na základě *Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci* podepsané 14.května 1955 ve Varšavě a podepsalo ji 8 zemí (Albánie, Bulharsko, Československo, Maďarsko, NDR, Polsko, Rumunsko a SSSR). Ve smlouvě se podepisující země zavazují k vytvoření systému kolektivní bezpečnosti a k zachování míru. Členské státy jsou ochotny spolupracovat s jinými zeměmi bez ohledu na jejich státní zřízení. Budou se snažit o mír, o snížení zbrojení, o zákaz jaderných zbraní a jiných druhů zbraní hromadného ničení. Vše má být v souladu se zásadami Charty Organizace spojených národů. Je zajímavé, že ve smlouvě se také nachází článek o kolektivní obraně států, který jsem citovala již v souvislosti s NATO.

Dále se ve smlouvě říká, že vznikla „...v zájmu dalšího upevnění a rozvoje přátelství, spolupráce a vzájemné pomoci v souladu se zásadou respektování nezávislosti a svrchovanosti států, jakož i zásadou nevměšování do vnitřních věcí.“⁷⁵ Tato část smlouvy mi přijde velice úsměvná, protože jak si většina z nás pamatuje, tak SSSR na tyto zásady nebral žádný ohled. O respektování nezávislosti a svrchovanosti států nemohla být před rokem 1989 řeč. A to samé můžeme říct i o nevměšování se Sovětského svazu do vnitřních záležitostí zemí východního bloku. Jasným důkazem je vpád vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968,⁷⁶ kterým došlo k jasnému porušení smlouvy, ale Sovětský svaz si to vykládal jako akt nutný k udržení východního bloku.

Jako hlavní důvod vzniku Varšavské smlouvy se udává vstup SRN do NATO⁷⁷, ale v současnosti se také poukazuje na snahu SSSR upevnit svůj vliv ve východním bloku. Tento názor potvrzuje i encyklopedie politického, ekonomického a kulturního dění Dějiny 20.století, kde se píše „...*Varšavská smlouva posílila vnitřní soudržnost armád východní Evropy jejich začleněním pod velení sovětských generálů, kteří definovali společnou strategii bloku*

⁷⁵ Kučera, J.: Varšavská smlouva. Praha, 1976. s. 75.

⁷⁶ **20.8.1968** vtrhlo do ČSSR na půl milionu vojáků pěti zemí Varšavské smlouvy, 7500 tanků a 1000 letadel. Nejprve bylo obsazeno ruzyňské letiště, pak předsednictvo vlády, ÚV KSČ, pražský rozhlas, později i televize. Mezitím se domácí kolaboranti v ČTK, rozhlasu a jinde snažili znemožnit předávání informací, což se jim nepodařilo. Po prvním šoku se téměř všichni občané ČSSR postavili proti intervenci - ulice byly plné rozhořčených lidí, dál vycházely noviny a vysílal rozhlas a později i televize. Tři dny po vstupu sovětských vojsk na naše území, byl pozván prezident Svoboda do Moskvy, kde byl pod výhrůžkami donucen podepsat protokol, jenž v podstatě uznával realitu "vstupu vojsk". V protokolu se sice mluvilo o "dočasném pobytu" těchto vojsk na území ČSSR, ale k jejich odchodu došlo až v roce 1991. (Líbal, M.: Kronika 20. století [CD-ROM]. Verze 2.1. Praha: Anopress ve spolupráci s Fortuna Print, 2000. Přístup ke zdroji: MS Windows 95, 98, 2000, Windows NT.)

⁷⁷ **Vstup západního Německa do NATO** znamenalo definitivní rozdělení tohoto státu na demokratickou a socialistickou část.

*především v jaderné oblasti. A tento ochranný štít proti nebezpečí jakéhokoli napadení korunoval budování komunistického bloku ve střední Evropě.*⁷⁸

Smlouva byla uzavřena na 20 let s automatickým prodloužením o 10 let pro státy, které ji rok před uplynutím lhůty nevypoví. Albánie se přestala zúčastňovat činnosti Varšavské smlouvy v roce 1962 a 13.zářím 1968 ji na protest proti intervenci armád 5 členských zemí do Československa vypověděla. Intervence se nezúčastnilo rovněž Rumunsko. V květnu 1985 byla smlouva prodloužena o dalších 20 let, avšak po rozpadu sovětského bloku a zániku NDR byla na konferenci v Moskvě 31.března 1991 k 1.červnu 1991 rozpuštěna.

Deklarativně bylo cílem Varšavské smlouvy koordinovat politiku východního bloku a vytvoření systému kolektivní bezpečnosti v Evropě, resp. spolupráce ve vojenské oblasti při společné obraně socialismu, suverenity a nezávislosti. Ve skutečnosti byla především mocenským nástrojem SSSR, který zajišťoval hegemonii ve východoevropském prostoru, jako protipól severoatlantického paktu řízeného USA. Nejvyšším politickým orgánem Varšavské smlouvy byl oficiálně Politický poradní výbor složený z nejvyšších stranických a státních představitelů členských zemí. V praxi však rozkazy Spojenému velení a štábu Spojených ozbrojených sil přicházely z Kremle. Velení sídlilo v Moskvě a v jeho čele stáli pouze sovětské vojenské představitelé. Zástupci ostatních států byli pouze důstojníky, kteří plnili instrukce sovětského velení. Otázky strategie a taktiky neřešilo velení a štáb Spojených ozbrojených sil Varšavské smlouvy, nýbrž generální štáb sovětských ozbrojených sil. Hlavními veliteli byli maršálové SSSR (např. Koněv, Grečko, Jakubovskij, atd.)

4.1.1.3 Transformace NATO

Proměna společnosti a prostředí po ukončení studené války si také vyžádala řadu změn v této vojenské organizaci (rozšiřování NATO, nové požadavky na ozbrojené síly a jejich použití). V poslední době se největší důraz klade na mnohonárodní vojenskou spolupráci. Tady je důležitá především povaha této spolupráce při vytváření společných jednotek. Buď se může jednat o stálou formaci složenou z aktivních jednotek, které disponují stálým

⁷⁸ Filippi-Codaccioni, A.-M. a kol.: Dějiny 20.století (encyklopedie politického, ekonomického a kulturního dění). Praha, 1994. s. 383.

velitelstvím a mají vyčleněné prostředky bojové podpory a služeb. Tyto formace procházejí společným výcvikem a jsou určeny k plnění široké škály úkolů (např. britsko-nizozemská obojživelná jednotka, atd.) Druhý typ je zaměřen na vytváření rámcových formací určených převážně pro mírové operace. Tento typ má spíše koordinační pravomoci a má také omezené některé funkce (např. NORDCAPS).⁷⁹

Postoj České republiky k mnohonárodní vojenské spolupráci byl od počátku 90.let spíše skeptický. Považoval tyto projekty za neefektivní a nepřinášející žádný pozitivní přínos. Obrat nastal až po účasti českých vojáků v mírových operacích v bývalé Jugoslávii. Zde jsme spolupracovali s britskými jednotkami, v jejichž sektoru jsme působili v Bosně či v Kosovu. Tato zkušenost nepochybně přispěla k rozhodnutí vyčlenit po vstupu ČR do NATO 4. brigádu rychlého nasazení pro 1.britskou divizi.⁸⁰ Česká bezpečnostní politika se také po svém vstupu zapojila do dvou projektů. Prvním je dohoda o vytvoření společného 1. česko-slovenského praporu pro operaci KFOR složeného z 416 českých vojáků a 100 slovenských vojáků.⁸¹ A o rok později již byli českoslovenští vojáci schopni převzít operační prostor v rámci KFOR. Druhým projektem s dlouhodobější perspektivou je společná česko-polsko-slovenská brigáda, která by měla být stálou mnohonárodní jednotkou o síle 2500 mužů.⁸²

Členské státy se v rámci transformace musely také smířit s redukcí ozbrojených sil a zároveň s rozšířením jejich primárních úkolů. Další důležitá změna je v pojetí kolektivní obrany. „*Místo jednoho hlavního scénáře nasazení ozbrojených sil v rámci operací kolektivní obrany se členské státy NATO po roce 1989 musí vyrovnat s přípravou na operace v širokém spektru (od bojových operací, přes operace na zvládání krizí až po již tradiční operace na udržení míru a prevenci konfliktů.*“⁸³ Jednoduše řečeno si nové NATO dalo za cíl rozšířit své dosavadní působíště. Už nemusí zbrojit proti sovětskému bloku jako tomu bylo před rokem 1989, ale soustředí se i na mírové operace a také dohlíží na to, aby k žádným vojenským konfliktům nedocházelo.

Dále chce aliance vybudovat některé společné prostředky: mobilní laboratoř k analýze NBC látek (nukleární, radiologické, biologické a chemické látky), zásahový tým pro zvládání následků útoku za použití NBC, školící centrum k přípravě expertů, apod.

⁷⁹ Khol, R.: Mnohonárodní vojenská spolupráce a Česká republika. [online]. Bezpečnostní témata, 2/2002. s. 8. <<http://www.iir.cz/upload/bezptemata22002.pdf>>

⁸⁰ Tamtéž. s. 8

⁸¹ Tamtéž. s. 8.

⁸² Tamtéž. s. 8.

⁸³ Tamtéž. s. 7.

Nejvýznamnější změnou je, jak již jsem se zmínila výše, vznik mezinárodních sborů. Do roku 2006 by měla Aliance disponovat mnohonárodním sborem o počtu 21000 vojáků, složeným z pozemních, vzdušných i námořních sil.⁸⁴ Tento sbor by měl být plně soběstačný, vybavený mobilním velitelstvím a nejdokonalejšími technickými a informačními prostředky. Vzniku těchto mnohonárodních jednotek jsem se věnovala podrobně, protože si myslím, že to má pro naši malou zemi velký význam. Spojení všech členských států NATO a vytvoření jednoho plně funkčního vojenského sboru zvyšuje bezpečnost nejen jednotlivých evropských zemí, ale celé planety.

4.1.2 Pozdní vstup Slovenské republiky do NATO

Nezařazení Slovenské republiky mezi země, které se staly plnohodnotnými členy Severoatlantické aliance v roce 1999, bylo nejen velkou prohrou slovenské vládní koalice v čele s premiérem V. Mečiarom, ale i celého státu.

Slovensko žádalo o vstup do této organizace spolu s Českou republikou. Hlavní důvody vypadnutí Slovenska ze skupiny nejpřípravenějších států na integraci do evropských a transatlantických struktur spočívaly v politické oblasti, protože náš východní soused nesplnil základní politická kritéria pro vstup do NATO. Základním předpokladem pro členství je stabilita institucí garantujících demokracii, právní stát, dodržování lidských práv a respektování a ochrana menšin a to Slovensko nesplňovalo. „*Velké obavy vyvolávala zhoršující se situace v oblasti práv národnostních menšin. Snaha vlády prosadit tzv. slovenskou cestu transformace vedla k téměř úplnému zastavení reformních kroků v ekonomice, odsouvání restrukturalizace bankovního sektoru a k vytváření podmínek, které ztěžovaly příliv zahraničního kapitálu do ekonomiky SR.*“⁸⁵

Nejvýznamnější roli ale také sehrála tehdejší vláda HZDS v čele s Vladimírem Mečiarom, která se vyznačovala hlubokou deformací parlamentní demokracie, nerovností podmínek pro čestnou soutěž politických sil a účelovým porušováním ústavy. Obraz Slovenska v zahraničí také těžce poškodil nepřetržitý konflikt mezi prezidentem na jedné straně a premiérem na straně druhé.

⁸⁴ Šedivý, J.: Nové vojenské schopnosti NATO – možné politické důsledky. [online]. Bezpečnostní témata, 3/2002. s. 3.

⁸⁵ Leška, V.: Visegrádská čtyřka a cesta Slovenska do NATO [online]. <http://www.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/2000_3/19.htm>.

Tím, že se Slovensko nestalo členským státem Severoatlantické aliance spolu s ostatními středoevropskými zeměmi, se narušila kompaktnost středoevropského prostoru, což by v případě zhoršení vojenskopolitické situace v regionu vytvářelo předpoklady pro ztížení koordinace postupu těchto zemí při řešení vzniklých krizových situací.⁸⁶ Kromě toho se zvýšila bezpečnostní rizika pramenící z rozdílných bezpečnostních statusů Slovenska a členů NATO. Hranice mezi Českou republikou a Slovenskem se tak staly místem, kde končí alianční státy a začínají nealianční. Kdyby Slovensko v roce 2004 nevstoupilo do NATO, tak by bylo nutné vybudovat pevné hranice.

Slovensko nepřijetí do této vojenské organizace neodradilo od další práce na přípravách na pozdější vstup. Významnou roli v procesu rehabilitace Slovenska jako důvěryhodného uchazeče sehrála obnovená visegrádská spolupráce⁸⁷ a také výměna vlády, kde Vladimíra Mečiara vystřídal Mikuláš Dzurinda. Velký vliv měla i účast slovenských vojáků na mírových operacích v Albánii, Bosně a Hercegovině a od roku 2001 v Kosovu, kde působí v společném česko-slovenském praporu.

Neustálá snaha Slovenska o vstup do Severoatlantické aliance se vyplatila a roku 2004 byla Slovenská republika spolu s šesti dalšími zeměmi ze střední a východní Evropy (Bulharsko, Slovinsko, Rumunsko, Lotyšsko, Litva a Estonsko) přijata do NATO.

Přijetí uvítaly nejen nově vstupující členské země, ale i Česká republika. Český velvyslanec při NATO v Bruselu Karel Kovanda komentoval členství našich sousedů takto:

*„Členství Slovenska v Severoatlantické alianci bylo vždy strategickým záměrem České republiky. My jsme tady vždy říkali, že bez ohledu na to, která politická strana je u vlády na Slovensku, je v zájmu naší republiky ze strategického hlediska důležité, aby Slovensko v NATO bylo. Jeden přístup je geografický. Prostě nemůže škodit, když máme ze všech stran spojence, ať už alianční, nebo alespoň, v případě Rakouska, evropskounijní. To je jedna základní věc. Druhá obdobně základní je, že naše země spolupracují velice těsně, a to i ve vojenských otázkách. Mít Slovensko ve stejné organizaci, ve které jsme my, umožňuje umocnit tuto naši spolupráci.“*⁸⁸

S názorem Karla Kovandy souhlasím, protože začleněním Slovenska do NATO se posílila nejen bezpečnost České a Slovenské republiky, ale i samotná pozice této organizace,

⁸⁶ Leška, V.: Visegrádská čtyřka a cesta Slovenska do NATO [online]. <http://www.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/2000_3/19.htm>.

⁸⁷ **Vyšegrádská spolupráce** je aliance čtyř států střední Evropy: Polska, Česka, Slovenska a Maďarska, která vznikla 15.2.1991. Cílem je spolupráce mezi všemi státy za účelem podpory procesu evropské integrace.

⁸⁸ Kubiczka, J.: Slovensko je členem NATO [online]. <<http://www.radio.cz/cz/clanek/52252>>.

protože obě sousedící země spolu můžou spolupracovat a pomáhat zvýšit bezpečnostní situaci ve střední Evropě.

4.1.3 Nová obranná politika Evropské unie

Do boje proti terorismu, organizovanému zločinu a vůbec snaze o zvýšení bezpečnosti ve světě se pustila i **Evropská unie**, která měla při svém vzniku především ambice ekonomické a politické. Původní dohoda mezi státy Beneluxu se časem rozrostla o další 3 země a týkala se především rozvoje ekonomické spolupráce. Státy si mezi sebou časem zrušily cla a zavedly volný pohyb nejen osob, ale i zboží a kapitálu.

V roce 2003 si ale EU vytyčila i další důležitý cíl a to je obranná politika. Pro státy EU byl tento akt významným pokrokem, kterého bylo dosaženo po několika kritických měsících, kdy byla EU názorově rozdělena ve věci irácké krize. Důležitou událostí byl summit v Soluni roku 2003, kde představil Javier Solana koncept Evropské bezpečnostní strategie (EBS), která by měla vycházet z již stávajících evropských bezpečnostních dokumentů a zároveň by měla doplňovat i bezpečnostní strategii vojenské organizace NATO.

EBS se skládá ze tří hlavních pilířů :

1) *Rozšíření zóny bezpečnosti okolo Evropy*⁸⁹ – EU si je dobře vědoma velké provázanosti evropských států, a proto chce posílit stabilitu těchto států jak ve veřejných věcech tak v bezpečnostních. Má také zájem o mírové řešení v arabsko-izraelském konfliktu a o ekonomický rozvoj celé středomořské oblasti.

2) *Podpora stabilního mezinárodního systému*⁹⁰ – ten by se měl opírat o již vzniklý systém OSN.

3) *Boj proti terorismu a organizovanému zločinu*⁹¹ – EU ví o nové celosvětové hrozbě jako je terorismus a chce proti němu bojovat. Zatím jsem se nikde nedočetla jakým způsobem.

⁸⁹ Khol, R.: Rozvoj evropské bezpečnostní a obranné politiky v roce 2004. Bezpečnostní témata 1/2004. www.iir.cz/upload/bezptemata12004.pdf.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Tamtéž.

Tyto 3 body jsou ale dlouhodobějšího rázu. Nemůžeme čekat, že ze dne na den zmizí terorismus a organizovaný zločin. EU se ale rozhodla, že do roku 2010 zlepší a někde i zcela přetvoří své bezpečnostní a obranné cíle jako je například: dohled nad odzbrojováním některých zemí, vznik bojových uskupení nebo ustavení civilně-vojenské plánovací buňky.

Základem pohotové reakce by se měla stát právě bojová seskupení (1500 mužů), která by měla podporovat vojenské jednotky OSN. Bojová uskupení budou většinou mnohonárodní, protože pouze Francie, Itálie, Španělsko a Velká Británie jsou schopny vytvořit celou bojovou jednotku na národní bázi. Jelikož je i Česká republika členem EU, týká se tento úkol i nás. Nakonec se pro naši zemi ukázala jako nejschůdnější spolupráce s Německem a Rakouskem, kdy ČR přispěje 350 vojáky.

Zatím nikdo z nás nemůže vědět, zda se EU podaří tento nelehký úkol splnit. Doufejme jen, že nedala ostatním zemím zbytečnou naději jako například OSN, ve které zpočátku všichni viděli udržovatele míru, ale časem se zjistilo, že některé především bezpečnostní otázky není schopna řešit.

OSN ustoupila z pozice mezinárodní bezpečnostní politiky a je jí přičítána pomoc rozvojovým státům. Dnes se mimo jiné zabývá otázkou míru a bezpečnosti, humanitární krizí, trvale udržitelným rozvojem a ochranou lidských práv. Snad bude mít EU větší vliv na světové události než OSN, u které se časem ukázalo, že její působení na ostatní státy je podstatně menší než se předpokládalo. „*Organizace spojených národů je příliš heterogenní na to, aby se dokázala stát efektivním nástrojem globálního řízení, protože už jasně prokázala svoji neschopnost (právě v důsledku byrokratičnosti a závislosti na rozhodování téměř dvou set vlád) reagovat v globálním světě, kde právě rychlá reakce je základem nejen ekonomiky, z níž globalizace vyšla, ale i mezinárodní politiky.*“⁹²

Naše země má po vstupu do EU možnost spoluvytvářet bezpečnostní zahraniční politiku, čehož by měla plně využít. Víím, že to znamená vyčlenit mnoho podstatných zdrojů pro zapojení do konkrétních vojenských i civilních operací, ale jednak to je součástí členství v této organizaci a jednak máme po mnoha letech možnost být aktivní v bezpečnostní otázce.

⁹² Ehl, M.: Globalizace pro a proti. Praha, 2001. s. 69.

4.1.4 Zajištění obrany před a po roce 1989

Vnější bezpečnost naší země má na starosti armáda České republiky, která prošla od pádu komunismu velkou proměnou a v současné době se snaží plně přizpůsobit armádám západního typu.

Jak už jsem nastínila v úvodu této kapitoly, koncepce obrany před rokem 1989 vycházela z požadavků Sovětského svazu a Varšavské smlouvy. *„Armády států Varšavské smlouvy byly budovány a organizovány podle vzoru armády SSSR a jejich charakter a způsob použití odpovídal politickým a vojenským ambicím tehdejšího Sovětského svazu.“*⁹³

V tuto dobu tvořilo československou armádu pozemní vojsko, letectvo, vojsko protivzdušné obrany a vojenská část civilní obrany. Vše bylo podřízeno a odpovídalo představám SSSR. Z lepších organizačních důvodů bylo území rozděleno do dvou teritoriálních vojenských okruhů. Západní vojenský okruh na území Čech a Moravy byl předurčen k vytvoření válečného frontu a měl ve své podřízenosti 85% pozemního vojska. Východní vojenský okruh byl rozmístěn převážně na teritoriu Slovenské republiky, představoval zbývající 15% počtů pozemního vojska a byly zde umístěny zejména vojenské školy, sklady, opravárenská a další zařízení.⁹⁴ Toto rozdělení vycházelo z celkového konceptu obrany Varšavské smlouvy. Jelikož Slovensko sousedilo se SSSR, bylo zbytečné, aby na svém území mělo nějakou větší vojenskou základnu.

Po rozpadu Varšavské smlouvy se začala reformovat i naše armáda. Došlo například ke zkrácení vojenské služby z 24 na 18 měsíců. Českoslovenští politici si také uvědomili nesmyslnost rozdělení území do dvou vojenských oblastí a rozhodli se rovnoměrně rozmístit vojska po celém území státu, aby bylo možné v případě potřeby vytvořit obranné uskupení, které by čelilo napadení republiky z jakéhokoliv směru. Dále bylo třeba zmodernizovat, ale hlavně snížit počet vojáků a výzbroje.

Armáda měla být výhradně obranného charakteru. Byla vytvořena integrovaná protivzdušná obrana státu, bylo zjednodušeno polní velení a nové koncipování teritoriálních ozbrojených sil.

Reforma v armádě pokračovala i po rozpadu Československa. *„Spočívala v přechodu na třístupňový systém velení, ve snižování počtu osob, stabilizaci posádek využívaných*

⁹³ Bílá kniha o obraně České republiky. Praha, 1995. s. 21.

⁹⁴ Bílá kniha o obraně České republiky. Praha, 1995. s. 21.

armádou, personálních změnách na rozhodujících funkcích, zavedení logistiky jako integrovaného všestranného zabezpečení vojsk, zavedení systému plánování, programování a rozpočtování.“⁹⁵ Kromě těchto změn byla vytvořena v pozemním vojsku brigáda rychlého nasazení a ve vojenském letectvu a vojsku protivzdušné obrany vzniklo pět leteckých základen. V roce 1995 skončila první etapa transformace naší armády a s postupným sbližováním s NATO se začala připravovat na vstup do této organizace. A již před rokem 2000 se mluvilo o zavedení profesionální armády.

Kromě těchto změn se v naší armádě udál ještě jeden významný pokrok, který se týká komunikace mezi armádou a veřejností. Několik desítek let vytvářela armáda totalitního státu kolem sebe informační a sociální bariéru, aby se odcizila občanům a mohla být kdykoliv použita proti nim. Veřejnost jí nikdy nemohla plně důvěřovat a tato nedůvěra u některých občanů přetrvala až do současnosti (viz Příloha č. 2). Armáda se snaží toto informační vakuum zaplnit a lidem co nejvíce zpřístupnit fungování armády a otázku národní bezpečnosti. Resort obrany dokonce vytvořil informační systém, který vychází ze standardů NATO a poskytuje sdělovacím prostředkům maximálně možné informace. Do tohoto systému jsou zahrnuty také tiskové konference, besedy či telefonické nebo písemné odpovědi na otázky občanů. Pro širokou veřejnost se vydávají různé publikace, které informují a podávají dílčí informace o armádě. Tato informační činnost je určitě pozitivní a přispěla i ke zvýšení důvěry občanů v armádu. Pro ilustraci uvedu v Příloze č. 2, jak se měnila důvěra občanů od roku 1990.

4.1.4.1 Reforma a profesionalizace armády

Zavedení profesionální armády si vyžádala nejen nová bezpečnostní situace, ale především členství v mezinárodních organizacích. Se vstupem České republiky do Severoatlantické aliance významně poklesla pravděpodobnost, že provedeme vojenské operace na území našeho státu, a naopak prudce narůstá pravděpodobnost, že provedeme vojenské operace mimo území našeho státu. A proto je profesionální armáda pro naši zemi výhodnější a účelovější. Nehledě na to, že i do armády se zavádí drahé elektronické a informační technologie, na jejichž obsluhu je nutný dlouhodobý výcvik a vysoká kvalifikace.

⁹⁵ Bílá kniha o obraně České republiky. Praha, 1995. s. 26.

Dalším důvodem pro zavedení profesionální armády bylo zjištění, že na základní vojenskou službu nastupuje čím dál méně mladých mužů. Jak uvedl v jednom rozhovoru Petr Nečas⁹⁶ „...základní vojenská služba se tak stává velmi selektivní, diskriminační a nespravedlivou, protože ji absolvuje pouze výrazná menšina, a to je zásadní argument pro profesionalizaci armády.“⁹⁷ S tímto výrokem musím souhlasit, protože stále více mladíků se snažilo vojně vyhnout, jelikož v ní neviděli smysl a považovali ji za ztrátu času. Jak například uvádí Miroslav Ševčík ve svém článku Profesionalizace armády „...bude převažovat většina těch, kteří si vzpomenu na spoustu buzerace, zbytečné práce a vynaložené energie, které museli na povinné vojenské základní službě absolvovat. Nepřinesla téměř nic pozitivního pro armádu, ani pro rozvoj jejich profesního života.“⁹⁸

Ať jsou důvody pro zavedení tohoto typu armády jakékoliv, je důležité říci, že v roce 2002 byl zveřejněn významný dokument-*Koncepce výstavby profesionální armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky*, ve kterém se představil návrh na reformu armádního sboru, kdy se do budoucna počítalo se zrušením vojenské služby a zavedením profesionální armády. Od 1.1. 2005 se tento návrh stal skutečností.

Reforma je především zaměřena na výrazné snížení počtu vojáků, na vytvoření většího prostoru pro výcvik, ale především se zde klade důraz na propojení čtyř základních složek bezpečnosti, kterými jsou diplomacie, ekonomika, vnitřní bezpečnost a obrana s ozbrojenými silami. Reforma se ale také snaží o větší efektivnost armády, o schopnost dlouhodobě působit v nasazeném prostoru, o zvýšení soběstačnosti a také o všestranné zabezpečení osob. Domnívám se, že reforma je vybudována na takovém principu, aby vyhovovala požadavkům NATO.

V návaznosti na dosavadní výsledky struktury sil NATO bude armáda členěna na síly mobilní a síly teritoriální. Dále se bude členit na síly vysoké pohotovosti, síly nižší pohotovosti a síly dlouhodobě budované. Prioritou ale je výstavba dobře vybavených, vycvičených a všestranně zabezpečených rozmístitelných sil. V rámci probíhajícího procesu

⁹⁶ **Petr Nečas** se narodil 19. listopadu 1964 v Uherském Hradišti. Od roku 1996 zastává funkci předsedy sněmovního výboru pro obranu a bezpečnost, je členem organizačního výboru a podvýboru pro zpravodajské služby a místopředseda Společného výboru Evropského parlamentu a Parlamentu ČR. Byl také členem Stálého kontrolního orgánu pro činnost Vojenského obranného zpravodajství. V roce 2002 byl opět zvolen poslancem Parlamentu ČR za ODS. Stal se místopředsedou Výboru pro evropské záležitosti, členem Podvýboru pro reformu ozbrojených sil a členem stálých delegací do Shromáždění Západoevropské unie a Parlamentního shromáždění NATO. (<<http://www.petr-necas.cz/web.php?view=zivotopis>>).

⁹⁷ Blažková, J.: Petr Nečas: Armádu je třeba profesionalizovat. [online]. 18.12.2000. <http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/2921>.

⁹⁸ Ševčík, M.: Profesionalizace armády. [online] <<http://libinst.cz/clanky.php?id=197>>

specializace sil NATO, kdy se každá členská země specializuje na určitou problematiku, se bude armáda ČR zaměřovat na rozvoj schopností v oblasti pasivních sledovacích systémů a ochrany proti zbraním hromadného ničení, zejména na detekci a identifikaci chemických a biologických látek.⁹⁹

Naše země si vytyčila při sestavování reformy armády tyto závazky:

- Účast všemi silami v operaci společné obrany v kontextu článku 5 washingtonské smlouvy¹⁰⁰
- Účast v jedné operaci na prosazení míru¹⁰¹
- Dlouhodobá účast v jedné operaci na podporu, resp. udržení míru¹⁰²
- Zachovat schopnost plnění úkolů, vyplývajících ze zákonů české republiky, na teritoriu státu¹⁰³

Jak už jsem uvedla výše, armáda ČR bude členěna na dvě základní síly mobilní a teritoriální, které se budou dále členit na síly vysoké a nižší pohotovosti.

Podstatnou část armády mají představovat vysoce mobilní pozemní a letecké svazky a útvary, které by kapacitou měly odpovídat příspěvkům naší armády ke společným vojenským schopnostem Aliance. Jejich prioritním posláním bude účast ve společných operacích podle článku 5 Washingtonské smlouvy.¹⁰⁴ V době míru budou tyto síly připraveny k plnění řady úkolů souvisejících s živelnými pohromami a humanitárními operacemi.

Druhá část bude tvořena svazky a útvary teritoriálního charakteru, které budou plnit úkoly spojené jednak s přijetím aliančních sil na našem území a jednak s vnitřními potřebami státu včetně podpory jednotek vyslaných do zahraničí. Ta část armády, která má sloužit k plnění úkolů Aliance, je ještě dále členěna na mechanizovanou divizi, smíšenou leteckou divizi, divizi teritoriálních a podpůrných sil a vojenskou policii.¹⁰⁵

Vojenská základní služba bude zrušena, ale zachová se branná povinnost, která bude sloužit na doplnění ozbrojených sil ve stavu ohrožení. Odvedenci budou zařazeni do nevyucvičené zálohy a jejich služební poměr vznikne jen na základě dobrovolného závazku.

⁹⁹ Šedivý, J.: Nové vojenské schopnosti NATO – možné politické důsledky. [online]. Bezpečnostní témata, 3/2002. s. 3.

¹⁰⁰ Reforma ozbrojených sil České republiky-cíle a principy. Vojenské rozhledy, 2001, č.4, s. 18.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 18.

¹⁰² Tamtéž, s. 19.

¹⁰³ Tamtéž, s. 19.

¹⁰⁴ Tamtéž. s. 23.

¹⁰⁵ Tamtéž. s. 23.

Do budoucna se počítá, že by se v armádě mělo pohybovat kolem 35 tisíc¹⁰⁶ stálých vojenských profesionálů, což je zhruba o polovinu méně než tomu bylo v devadesátých letech.

4.1.4.2 Kdo je vojenský profesionál?

Při debatách o profesionalizaci armády jsme mohli často slyšet, že profesionalizace je něco, co lze vyřešit jednorázově a okamžitě. Stačí jen vydat jisté nařízení. Ale není to tak jednoduché, jak si většina z nás představuje. „*Jde především o složitý a dlouhodobý proces uskutečňování kvalitativní změny v činnosti a životě armády. Je to cílevědomá organizace veškerých činností tak, aby se na nich podíleli lidé s potřebnými vědomostmi, dovednostmi, zkušenostmi a jejich řízením.*“¹⁰⁷ Pro podporu armády v řadách veřejnosti je toto velmi důležité, protože jinak se budeme stále setkávat s názorem, že profesionalizace je zbytečný přepych, který stojí naši zemi jen další peníze.

Lidé si musí uvědomit, že profesionalizace nespočívá v pouhém označení určité skupiny osob za profesionály, ale především v tom, že tito lidé v procesu vzdělávání, praxe a získávání potřebných zkušeností dovedou lépe využívat své intelektuální, charakterové a volní vlastnosti. Ke zvýšení vzdělavatelnosti vojáků mají přispět vojenské školy a kurzy, které projdou v nejbližší době významnou transformací. Změny se budou dít i v oblasti vojenského vysokého školství, kde budou nejdříve integrovány studijní programy a bude podstatně rozšířen vstup absolventů civilních vysokých škol do důstojnického sboru prostřednictvím základních důstojnických kurzů.

S profesionalizací je nedílnou součástí spjat pojem **profesionál**. Obecně lze usuzovat, že „...vojenským profesionálem je osoba, která úspěšně prošla jistou fází procesu vojenské profesionalizace, získala požadované dispozice charakterizující způsobilost k práci v armádě a je schopna toto realizovat v měnících se podmínkách podle požadavků.“¹⁰⁸ Z toho plyne, že za vojenského profesionála nelze považovat začátečníka oblečeného do uniformy, ale ani toho, kdo uniformu nosí již dlouho, ale postrádá žádoucí vědomosti a dovednosti. Mezi základní znaky vojenských profesionálů patří: kompetentnost, odpovědnost a respektování a sebevzdělávání. Vojenští profesionálové jsou v demokratických státech vedeni k tomu, že

¹⁰⁶ Reforma ozbrojených sil České republiky-cíle a principy. Vojenské rozhledy, 2001, č.4, s. 20.

¹⁰⁷ Nový, J., Sičák, P.: Kdo je to vlastně vojenský profesionál? Vojenské rozhledy, 2001, č. 3, s. 105.

¹⁰⁸ Tamtéž. s. 107.

jejich profese je nejen povinnost, ale především výraz jakési cti a důvěry od občanů. Což si myslím, že v naší zemi dosud není a dlouho ještě nebude.

Velice přínosná mi přijde myšlenka po celoživotním vzdělávání vojáků. Myslím si, že v současné době, která je nepřetržitě zahlcována novou a dokonalejší technologií, je tento požadavek nutností. Už jenom proto bychom neměli považovat za vojenského profesionála člověka, který si jednou provždy a navždy oblékne uniformu a myslí si, že tím pro něj vše končí. Ale jak uvádí ve svém článku Nový se Sičákem, je tomu přesně naopak, protože „...být vojenským profesionálem je celoživotní složitá a náročná cesta s průběžnými atestacemi k ověřování všestranných schopností být užitečným pro vyvíjející se systém.“¹⁰⁹ Což si podle mě většina z nás ani neuvědomuje. Myslím si, že profesionalizace armády je dobrá věc. Teď už jen bude záležet na tom, zda se předkládané návrhy a plány dotáhnou až do úplného konce.

Zavedení profesionální armády provázely samozřejmě bouřlivé diskuze, protože má ekonomický i sociální dopad na řadu měst, obcí a rodin, což se samozřejmě nelíbí všem. Profesionalizace armády bude mít za následek propuštění 25 tisíc lidí. Plán počítá také s velkými personálními změnami na ministerstvu obrany, kde by se měl počet zaměstnanců snížit o třetinu.¹¹⁰

Co se týká nákladů, tak si většina lidí myslí, že naši zemi vyjde profesionální armáda podstatně draž, než armáda založená na branné povinnosti. V rozhovoru pro Český rozhlas se to Petr Nečas snažil vysvětlit a upozorňuje na jeden důležitý poznatek.

„Pokud mluvíme o plné profesionalizaci armády České republiky, hovoříme zároveň o snížení počtu vojáků z dnešních zhruba 60 000 na 38 000 a počtu občanských zaměstnanců ze zhruba 20 000 na 5000. Další podmínkou je i omezení rozsahu vojenské infrastruktury, počtu kasáren, zařízení, skladů, různých vojenských instalací o padesát procent proti současnému stavu. Dojde-li k této redukci, je možné financovat plně profesionální armádu víceméně za současný podíl zbrojních výdajů na hrubém domácím produktu, to znamená za zhruba 2,2 až 2,3 procenta hrubého domácího produktu.“¹¹¹

Pochybuji, že si toto většina lidí uvědomuje. V době Varšavské smlouvy bylo třeba mít ohromnou mobilizační základnu, aby se v případě ohrožení mohl celý národ zapojit do obrany. Dnes jsme ale součástí Severoatlantické aliance, kde bychom měli plnit úkoly spíše pomocí menších ale specializovaných jednotek. Takže se domnívám, že profesionalizace je

¹⁰⁹ Nový, J., Sičák, P.: Kdo je to vlastně vojenský profesionál? Vojenské rozhledy, 2001, č. 3, s. 109.

¹¹⁰ Kopp, M., Lutonský, F.: Profesionalizace armády bude mít vliv na ekonomiku [online]. <http://www.rozhlas.cz/izurnal/cesko/_zprava/11402>.

¹¹¹ Blažková, J.: Petr Nečas: Armádu je třeba profesionalizovat. [online]. <http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/2921>.

nutná a potřebná. Už není potřeba, aby každý stát byl vybaven všemi prostředky pro případné napadení, ale v době dohod je specializace každého státu efektivnější a výkonnější. Proto si myslím, že zabezpečení naší země je v současném globálním světě nejlepší za několik posledních desítek let.

Další otázkou spojenou s profesionalizací armády je, zda má naše země dostatek vhodných adeptů na práci v armádě. Jsem přesvědčena, že pokud budou stanovena jasná pravidla, výcvik bude veden profesionálně a smysluplně, nebude existovat šikana a další hrubé nedostatky projevující se v současné armádě, tak dojde ke zvýšení její prestiže a poptávka po práci v armádě bude větší než nabídka volných míst.

V závěru této kapitoly se ještě podívám do průzkumu agentury STEM, který prováděla letos v lednu a zjišťuji, že „...s profesionalizací a modernizací české armády souhlasí 79 procent Čechů. Mladých mužů do 29 let, kterých se do konce předloňského roku týkala branná povinnost, je přitom mezi příznivci profesionálního vojska podstatně více než starších občanů. Vítá je 89 procent z nich, ve věkové skupině nad 60 let je podpora přesně dvoutřetinová.“¹¹² Chápu to jako velmi pozitivní věc, protože je vidět, že si lidé uvědomili, že s rozvojem společnosti a techniky je třeba reformovat i naši armádu.

4.2 Zajištění vnitřní bezpečnosti

Vnitřní bezpečnost zajišťuje v naší zemi Policie České republiky. Práci u bezpečnostního sboru je nutné brát stejně jako u armády jako celoživotní povolání se všemi zákonnými a morálními pravidly.

Ministerstvo vnitra řadí mezi povinnosti policisty zejména „...úkoly v oblasti ochrany života, zdraví a majetku, odhalování a prevence trestných činů, zajišťování veřejného pořádku, boj proti terorismu a organizovanému zločinu, ale i dohled nad bezpečností a plynulostí silničního provozu.“¹¹³ Jak vidíme, není to zrovna jednoduchá práce a myslím si, že by zasloužila více pozornosti a ocenění z řad veřejnosti. Především v oblasti organizovaného zločinu dosahuje Policie ČR velmi dobrých výsledků.

¹¹² Češi souhlasí s profesionalizací armády [online].
<http://www.tiscali.cz/news/news_center_060124.900217.html>

¹¹³ <<http://www.mvcr.cz>>

4.2.1 Policie ČR

Policie ČR zajišťuje především bezpečnost uvnitř státu. Aby tato služba veřejnosti byla co nejefektivnější, je policie vnitřně diferenciovaná a specializovaná do určitých částí.

K základním policejním službám patří zejména: služba pořádkové policie, dopravní policie, železniční policie, cizinecká a pohraniční policie, letecká a ochranná.

Pro obyvatele určitých měst je podle mě nejdůležitější služba **pořádkové policie**, která „...chrání veřejný pořádek, bojuje proti kriminalitě, provádí trestní a přestupkové řízení, ale také dohlíží na bezpečnost silničního provozu...“¹¹⁴ Kromě základních útvarů (obvodních a místních oddělení) jsou v některých větších městech součástí pořádkové policie také pohotovostní motorizované jednotky, stálé pořádkové jednotky a oddíly jízdny policie.

Další součástí, která je důležitá především pro řidiče motorových vozidel, je služba **dopravní policie**. Ta má v popisu práce „...kontrolu bezpečnosti a plynulosti silničního provozu a řeší dopravní nehody.“¹¹⁵ Tato složka je v očích veřejnosti nejméně důvěryhodná. Myslím si, že je to zapříčiněno podplatitelností policie.

Obdobnou úlohu má i **železniční policie**, která „...dohlíží na veřejný pořádek na vlakových nádražích a ve vlacích a chrání bezpečnost cestujících a dopravovaných zásilek...“¹¹⁶ Přiznám se, že o tomto druhu policie jsem do této doby nevěděla. Přestože jezdím každý týden přes 160km, málokdy se mi stane, že bych na Hlavním nádraží v Praze potkala nějakou hlídku, která by dbala na zvyšování bezpečnosti.

Služba cizinecké a pohraniční policie má také mnoho povinností. „Zajišťuje ochranu státních hranic mimo hraniční přechody, kontroluje doklady na hraničních přechodech, povoluje a kontroluje vstup a pobyt cizinců a udělování statutu uprchlíka.“¹¹⁷ S otevřením hranic se tato služba stala velmi vytíženou částí policie. Sice se omezila kontrola dokladů na hranicích, ale za to do naší země proudí čím dál více nových uprchlíků.

Letecká služba „...provádí pravidelné hlídkové lety spojené s ostrahou hranic a sledování plynulosti dopravy a významně se podílí na provozu letecké záchranné služby...“¹¹⁸

¹¹⁴ <<http://www.mvcr.cz>>

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Tamtéž.

Ochranná služba má na starosti „...ochranu prezidenta České republiky a dalších ústavních činitelů a osob, kterým na základě mezinárodních dohod a smluv ochrana náleží, zastupitelských úřadů a určených objektů...“¹¹⁹

Jak můžeme vidět v tomto stručném přehledu, tak se policie snaží zajistit bezpečnost svých občanů ve všech směrech. Otázkou je, zda se jí to daří. Od úspěchu policie se samozřejmě odvíjí i důvěra občanů v její práci.

Podíl občanů důvěřujících v policii v roce 2002 činil 53%.¹²⁰ Od tohoto roku však důvěra lidí v práci policie výrazně klesá. Policie si za to do jisté míry může sama svými nejrůznějšími korupčními aférami a skandály. Dovoluji si však tvrdit, že tu hrají dosti výraznou roli i média, která některé činy nadhodnocují. Samozřejmě je mnohem divácky atraktivnější referovat o nějaké vraždě či znásilnění, než vysílat o vykrádání bytů, pak se ale nemůžeme divit, že má veřejnost zkreslené představy o zločinnosti na našem území.

Od důvěry v práci policie se také odvíjí pocit bezpečí. Většina občanů se necítí bezpečně nejen ve svém městě, ale i ve svém bytě, což mi přijde poněkud zvláštní (viz Příloha č. 5 a Příloha č. 6). Tento pocit mají především lidé staršího věku a občané se špatnou životní situací. Osobně si myslím, že k tomu nemají důvod, protože podle statistik se kriminalita na našem území nijak nezvyšuje, ale naopak snižuje (viz Příloha č. 7).

Počet zjištěných trestných činů se snížil o 1,7 % a od roku 1993 tak dosáhl nejnižší hodnoty, konkrétně 351 629 trestných činů. Počet zjištěných trestných činů na 10 tis. obyvatel činil 344.¹²¹ Z dlouhodobého hlediska lze tak konstatovat, že čtvrtým rokem jsou evidovány téměř stejné počty zjištěných trestných činů. Ve vývoji kriminality patří k nejdynamičtějším obdobím roky 1990 - 1993, od té doby se rozdíl mezi jednotlivými roky začaly zmenšovat. Od roku 1994 do roku 1999 každoročně kriminalita vzrostla a v roce 1999 dosáhla vrcholu. Od roku 1999 se kriminalita postupně snižovala a od roku 2001 má vývoj stagnující tendenci, což můžeme vidět v příloze č. 7.

U nejčastějších trestných činů jako jsou krádeže aut, loupežná přepadení, kapesní krádeže atd., došlo opět k velkému snížení. Myslím si, že k tomu rozhodně přispělo zavedení městských kamerových systémů, které monitorují určitou oblast města 24hodin denně.

¹¹⁹ <<http://www.mvcr.cz>>

¹²⁰ Jak občané důvěřují některým institucím veřejného života [online]. <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100524s_po51109.pdf>.

¹²¹ <<http://www.mvcr.cz/rady/faq/2005/sitbezp.html>>.

Když se opět podívám do statistik ministerstva vnitra, tak v roce 2004 bylo zaznamenáno 64 695 krádeží vloupáním, což je druhým nejnižším počtem od roku 1998.¹²² Pokles se týkal také prostých krádeží (odcizení věcí z automobilů, jízdních kol atd.), kdy policie zaznamenala 162 139 případů a jedná se tak o nejnižší počet od roku 1997.¹²³ Případy krádeží aut se od roku 2000 pohybují mezi 22 - 24 tisíci.¹²⁴ Úspěch má policie i v objasňování nejzávažnější trestného činu, což jsou podle mě vraždy. V příloze č. 9 si můžeme prohlédnout, jak se od roku 2001 počet vražd pohybuje kolem 200 tisíců.¹²⁵

S kriminalitou je to samozřejmě horší ve větších městech, kde je vysoká hustota obyvatel a anonymita občanů, rozsáhlá sídlištní zástavba, vysoký počet obchodů, institucí, koncentrace potencionálních kriminálních osob atd. Například na území města Prahy se nedaří snížit evidovaný počet trestných činů loupeží, kapesních krádeží a krádeží věcí z aut.

V závěru se ještě podívám na pachatele trestných činů (viz Příloha č. 10). V roce 2004 bylo celkem stíháno a vyšetřováno 121.531 osob (+0,1 %). Nejvíce trestných činů páchají recidivisté, kteří se na celkovém počtu pachatelů majetkové kriminality podílejí 55,5 %, na krádeží prostých 60,4 %, na počtu pachatelů násilné kriminality 39,1 %, hospodářské kriminality 33,9 %.¹²⁶ Velmi pozitivní mi přijde snižování pachatelů z řad dětí a mladistvých (viz Příloha č. 11).

4.2.1.1 Spolupráce policie na mezinárodní úrovni

Policie České republiky se při vyšetřování nejrůznějších trestných činů může spolehnout i na spolupráci zahraničních partnerů v rámci mezinárodních organizací a institucí, jako jsou INTERPOL, EUROPOL a SIRENE. Tato spolupráce se uskutečňuje přes Odbor mezinárodní policejní spolupráce (OMPS), který je začleněn do struktury Policejního prezidia ČR.

Mezinárodní organizace kriminální policie **INTERPOL** je největší policejní organizací na světě a jako mezinárodní mezivládní organizace zabezpečuje policejní spolupráci v kriminálně-policejní oblasti mezi smluvními státy organizace. V současné době sdružuje 184 členských států a funguje 24 hodin denně, 365 dní v roce. Hlavním úkolem je

¹²² <<http://www.mvcr.cz/rady/faq/2005/sitbezp.html>>.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ <http://www.mvcr.cz/statistiky/2005/krimi_k.html>

¹²⁶ <<http://www.mvcr.cz/rady/faq/2005/sitbezp.html>>.

zabezpečování spolupráce členských států v boji proti trestné činnosti při plném respektování priorit národního zákonodárství té či oné země a jejich závazků plynoucích z mezinárodních smluv.¹²⁷

Interpol má k dispozici moderní telekomunikační síť, jež umožňuje nepřetržité spojení mezi všemi členskými státy organizace. Dalším velkým pomocníkem je automatizovaný počítačový pátrací systém, pomocí kterého může každá ústředna členského státu získat informace z mezinárodních databází elektronickou formou ve velice krátkém reálném čase. Tímto způsobem lze na základě různě zadávaných kritérií vytěžovat například databáze osob nebo odcizených motorových vozidel.

Československá republika patřila v roce 1923 k zakládajícím členům organizace Interpol.¹²⁸ Zástupci Československa se velmi aktivně podíleli na činnosti organizace zejména v předválečném období a s ohledem na geografické postavení Československé republiky využívali plně možností, které jim tato nová mezinárodní organizace poskytovala. Po skončení 2. světové války, kdy došlo k politickému rozdělení Evropy, vystoupila naše země z organizace. V roce 1990 byla přijata zpět a v roce 1999 byla vytvořena v Praze národní ústředna Interpolu, která poskytuje základní servis v oblasti mezinárodní policejní spolupráce všem zainteresovaným institucím podílejícím se na aplikaci a prosazování práva jak v ČR, tak zahraničí. Interpol Praha má na starosti především získávání a předávání informací ke kriminálním případům, pátrání po zmizelých osobách a věcech, předávání pachatelů do zahraničí a mnoho dalších důležitých činností.

EUROPOL je organizace Evropské unie, která byla vytvořena za účelem zefektivnění boje proti nejzávažnějším formám organizované trestné činnosti v rámci Evropské unie. Úkolem Europolu je především zajišťovat rychlou a důvěrnou výměnu operativních informací, operativní i strategickou analýzu, koordinaci vyšetřování, specifické expertizy, školení a kurzy, kontakty na různá specializovaná pracoviště včetně vědeckých pracovišť forenzních oborů, atd.¹²⁹ Členy Europolu jsou výhradně země Evropské unie. V rámci své činnosti ale spolupracuje s celou řadou dalších zemí a organizací, se kterými uzavřel smlouvu. Tato organizace vznikla v roce 2002 a naše země je jejím členem od roku 2004.

Policii České republiky usnadňuje také činnost národní centrála **SIRENE**, která má na starosti pátrání po hledaných, pohřešovaných a nežádoucích osobách, pátrání po hledaných

¹²⁷ <<http://www.mvcr.cz/policie/prezentace/omps.html>>.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ <<http://www.mvcr.cz/eunie/slovník.html>>.

vozidlech, zbraních, dokladech, bankovkách, atd., vyhledávání a sledování osob a věcí důležitých pro trestní řízení, předcházení zneužití identity, vzájemnou spolupráci při vyšetřování a předcházení trestné činnosti bez ohledu na hranice států.¹³⁰ Společně s Národní ústřednou Interpolu Praha zajišťuje nepřetržitou službu, takže 24 hodin 7 dní v týdnu mají policisté, celníci, státní zástupci i soudci (a jejich cestou i občané) možnost se obrátit na toto mezinárodní pracoviště.

Spolupráce s těmito organizacemi se uskutečňuje na základě dohod, konvencí a úmluv, které byly přijaty v posledních letech. Pokud potřebuje policie zjistit nějaké informace, které mají dosah daleko za naše hranice, může kdykoliv využít služby Interpolu, Europolu či národní centrály SIRENE.

¹³⁰ <<http://www.mvcr.cz/policie/prezentace/omps.html>>.

5. ČESKÁ REPUBLIKA A GLOBÁLNÍ NEBEZPEČÍ

Česká republika je suverénním národním státem a aktérem v systému mezinárodních vztahů. Bezpečnost naší země úzce souvisí s bezpečnostní situací nejen v Evropě, ale i v dalších částech světa. Její zajištění závisí na identifikaci možných hrozeb vojenského i nevojenského charakteru a na mezinárodní spolupráci v rámci NATO, EU a dalších mezinárodních organizací. Na udržení bezpečnosti má vliv i účast armády České republiky v mezinárodních misích vedených NATO, EU a OSN.

Po teroristických útocích na Spojené státy americké se bezpečnostní situace proměnila a svět se touto problematikou začal více zabývat. Myslím si, že do té doby nebyl k nějakým větším obavám důvod. Potvrzuje to i Miroslav Nožina, který ve svém článku říká, že „...*konec studené války, otevření hranic, návrat řady zemí bývalého socialistického bloku k tržní ekonomice a demokracii na konci osmdesátých let a počátkem devadesátých let přinesly výrazné oslabení vojensko-politických hrozeb evropské bezpečnosti.*“¹³¹ Proto se nemůžeme divit, že teroristické útoky na začátku nového tisíciletí byly nečekané a lidé v jejich důsledku začali více sledovat informace o zajištění bezpečnosti.

Globální bezpečnostní prostředí prochází v poslední době dynamickými proměnami. Oproti situaci do počátku 90. let se dnešní problematika bezpečnosti vyznačuje vyšší mírou nepoznatelnosti, nepředvídatelnosti a flexibility. Přesto bychom ale mohli najít několik společných bodů, které současnou bezpečnostní situaci charakterizují jako např. minimalizace vzniku globálního konfliktu, pokles rizika přímého napadení jiným státem, ale naopak nárůst hrozeb nevojenského charakteru. Současný svět se potýká s řadou problémů (terorismus, nerovnoměrný ekonomický vývoj, regionální konflikt, nárůst chudoby, nedostatečná zdravotní péče, hladomory, ekologické změny, atd.), které mají vliv na celkovou bezpečnost ve světě.

Společnost STEM provedla v roce 1999 průzkum, v němž zjišťovala názory občanů na to, jaké nebezpečí pro naši zemi představuje největší hrozbu. Ukázalo se, že nejsilnější obavy projevují občané z otevřené hrozby násilí, ať již jde o zločin nebo o válku. Právě hrozba mezinárodního zločinu nebo válečného konfliktu figurovala na čele nejvážnějších hrozeb pro naši zemi (viz Příloha č. 12). Průzkum byl realizován v roce 1999, tedy před teroristickými

¹³¹ Nožina, M.: Spletité cesty zrodu evropské bezpečnosti. Mezinárodní politika, XXIV., 2000, č. 2, s. 13.

útoky. Domnívám se, že v současnosti by většina lidí považovala za největší globální nebezpečí terorismus, který se v již zmíněném výzkumu v dané době explicitně neobjevil.

Vzhledem k možnostem České republiky jako malého středoevropského státu a charakteru bezpečnostního prostředí, hrozeb a dopadů globalizačního procesu je náš stát nucen stále úžeji spolupracovat v oblasti bezpečnosti s okolními státy. V minulosti pro nás představoval největší hrozbu jiný stát, dnes četnost a význam mezistátních konfliktů klesá a hrozbami se stávají nestátní a nadstátní aktéři. To potvrzují i průzkumy, ve kterých obavy z vojenského napadení některých států rok od roku klesají. Za největší hrozbu považují občané ČR stále Rusko a Balkán (viz Příloha č. 13).

Co se týká vztahů s okolními zeměmi, tak ty jsou také každým rokem lepší. Potvrzují to i názory veřejnosti (viz Příloha č. 14). Tradičně nejlépe byly hodnoceny vztahy naší země se Slovenskem (92%) a Polskem (91% dotazovaných). O něco méně respondentů označilo za velmi či spíše dobré vztahy i s Maďarskem. V případě Německa považuje naše vztahy za dobré 80% dotazovaných a podobné bylo i hodnocení s Rakouskem, jež za dobré označilo 76%. Lze se domnívat, že do poněkud méně příznivého hodnocení česko-německých vztahů se neustále promítá vliv diskusí okolo Benešových dekretů a do česko-rakouských vztahů spory týkající se jaderné elektrárny Temelín.

Jak už jsem se několikrát zmínila, bezpečnostní politice se kromě NATO začala věnovat i Evropská unie. Česká republika jako člen obou organizací se nejen podílí na udržování bezpečnosti ve světě, ale naše země a její občané by měli být i ve větším bezpečí. U většiny lidí pocit bezpečí od roku 1989 stoupá (viz Příloha č. 15). Po vstupu naší země do NATO se křivka pocitu bezpečí vyšplhala až k 60%.¹³² Troufám si tvrdit, že tento trend bude i nadále pokračovat. NATO je totiž primárním garantem bezpečnosti v euroatlantickém prostoru a základním pilířem obrany naší země.

Česká republika se v celé své historii díky členství v NATO těší nejlepším bezpečnostním zárukám, které vycházejí ze systému kolektivní obrany představované článkem 5 Severoatlantické smlouvy. Členstvím přijala Česká republika identickou bezpečnostní politiku jako ostatní členské státy, „...*kteřá vychází z principu neoddělitelnosti vlastní bezpečnosti od bezpečnosti svých spojenců.*“¹³³ To potvrzuje i politolog Jiří Pehe

¹³² Mezinárodní postavení a bezpečnost ČR – názory české veřejnosti na bezpečnost, obranu státu a NATO, [online]. <www.gac.cz/documents/natocz.pdf>.

¹³³ Borkovec, Z.: Angažovanost armády České republiky v mezinárodních misích. In: Bezpečnostní budoucnost České republiky (otázky, výzvy, problémy). Praha, 2005. s.132.

v jednom z rozhovorů. Přiznává, že Česká republika má poprvé ve své novodobé historii bezpečnostní zakotvení, jež v minulosti nikdy neměla. „*Bezpečnost ať už Československa nebo českých zemí předtím byla vždy záležitostí, která byla v rukou velkých evropských států, a záleželo na tom, zda-li tyto státy skutečně chtěly plnit svoje smluvní závazky, nebo zda-li chtěly zabezpečit, aby toto území nebylo vystaveno například invazím.*“¹³⁴ Myslím si, že v Severoatlantické alianci máme poprvé skutečnou záruku kolektivní bezpečnosti a doufám, že události, které se děly v minulosti, se již nikdy nebudou opakovat.

V poslední době můžeme sledovat postupné rozšiřování bezpečnostních hranic ČR, které začínají a končí daleko za jejími skutečnými hranicemi. To je důsledkem rozšiřování NATO, které přináší velký stabilizační efekt, ale na druhou stranu zvyšuje pravděpodobnost nasazení naší armády v rámci operací kolektivní obrany.

Současné mezinárodní bezpečnostní prostředí je charakteristické existencí nových bezpečnostních hrozeb, z nichž nejvážnější jsou terorismus a zbraně hromadného ničení. Tyto hrozby přicházejí ze vzdálenějších částí světa a ohrožují bezpečnost euroatlantické oblasti. Proto je velmi důležitá účast našich vojáků v aliančních operacích v oblasti západního Balkánu, v Afghánistánu a Iráku. Nebezpečí pro mír a stabilitu v Evropě tak přichází v současnosti především z vnějšku, což nutí NATO a její členy k vojenskému působení mimo vlastní hranice.

Dosud nejtragičtější ukázkou radikálních změn v bezpečnostních hrozbách byly, již několikrát zmíněné, teroristické útoky na USA z 11. září 2001. Občané České republiky nemají doposud historickou ani současnou zkušenost s terorismem v takovém rozsahu, aby pro ně byl alarmujícím činitelem, což potvrzují i četné sociologické výzkumy. Lidé vnímají terorismus převážně zprostředkovaně. Nemyslím si, že by nám v současné době hrozil nějaký teroristický útok. Mou domněnku potvrzuje ve svém článku i Libor Frank, který říká, že „...*Česká republika v současnosti nepředstavuje cílovou zemi pro mezinárodní teroristické skupiny ani není působištěm teroristických organizací. Jako poměrně etnický homogenní stát, bez dosud výraznějšího zastoupení imigrantských skupin, nepředstavuje ani potencionální či logistickou základnu mezinárodního terorismu.*“¹³⁵

¹³⁴ Kubeczka, J.: 7 let v NATO [online]. <<http://www.radio.cz/cz/clanek/76790>>.

¹³⁵ Frank, L.: Regionální bezpečnost jako součást evropské a transatlantické bezpečnosti. In: Bezpečnostní budoucnost České republiky (otázky, výzvy, problémy). Praha, 2005, s. 115.

Řekla bych, že naše země ještě více upevnila svou bezpečnostní pozici členstvím v Evropské unii. Tato organizace se snaží, stejně jako NATO, reagovat na novodobé bezpečnostní trendy. Jejím cílem je zvýšení vlastních vojenských schopností tak, aby byla schopna rychle zasáhnout a provést souběžně více operací různého rozsahu a náročnosti. Proto také v současné době buduje své síly rychlé reakce EU BG, které by měly plnit spektrum úkolů od humanitárních operací přes mírové mise až po operace bojových sil.

Když se na to podíváme z užšího hlediska, to znamená v tzv. regionálním bezpečnostním prostředí (střední a východní Evropa), zjistíme, že ani z nejbližších oblastí naší země nám nehrozí žádné přímé nebezpečí. Ústav strategických studií Univerzity obrany v Brně vypracoval analýzu, ve které popsal silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby regionu střední a východní Evropy (viz Příloha č. 16). Z analýzy vyplývá, že zkoumanou oblast střední a východní Evropy je možné rozčlenit na oblast stability, do které patří všechny státy středoevropského (SRN, Rakousko, Česká republika, Maďarsko, Polsko), pobaltského (Litva, Lotyšsko, Estonsko) a východobalkánského prostoru (Rumunsko, Bulharsko) a oblast nestability, která se týká postsovětské oblasti (Bělorusko, Ruská federace, Moldávie a Ukrajina) a západobalkánské oblasti (Albánie a státy bývalé Jugoslávie), které až na Chorvatsko a Slovinsko výrazně zaostávají v otázkách ekonomických, politických a bezpečnostních.

Za silné stránky zkoumané oblasti lze považovat významné tradiční a vzájemné vazby mezi jednotlivými zeměmi, které společně s dlouhodobými historickými zkušenostmi přispívají k lepší prevenci a případnému řešení vzniklých problémů. Významným faktorem je také prozápadní orientace států, jež je v mnoha případech podpořena koordinací společného postupu v lokálních uskupeních a organizacích (např. Vyšehradská čtyřka).

Region má však i celou řadu slabých stránek. Nedostatečně upevněná demokracie společně s probíhající nebo doznívající transformací ekonomického a politického systému má vliv na nízkou míru vzájemné ekonomické a politické integrace. Slabinou je také fungování státní správy, která je v mnoha případech neefektivní, což má přímý dopad na její nedostatečné působení v boji proti organizovanému zločinu.

Na druhou stranu nabízí sledovaná oblast i řadu příležitostí. Otevřením regionu byl získán přístup k mezinárodním zkušenostem a finančním prostředkům. Zahraniční investoři začínají postupně využívat ekonomický potenciál regionu. V bezpečnostní oblasti výrazně zesílila role a angažovanost EU a NATO.

Přes tyto příležitosti zde přetrvávají závažné bezpečnostní hrozby. Nejvýznamnější hrozba spočívá v etnické vyhraněnosti (nevyřešený status Kosova a problematika albánských minorit v okolních státech, nestabilní mír v Bosně a Hercegovině atd.). Za bezpečnostní hrozbu je považována situace v Bělorusku, kde totalitní systém může kdykoliv vyvolat vlnu násilností a masivní migrace. Napětí vytváří také existence Kaliningradské oblasti a vývoj Ruské federace.

Kdybych teď měla shrnout své dosavadní poznatky a stručně říct, zda hrozí v budoucnu ve světě nějaké nebezpečí, musím vyjít ze současné globální situace. Myslím si, že za nejzávažnější bezpečnostní hrozbu lze nadále považovat terorismus, jehož cílem jsou a budou převážně civilní nebo strategické objekty, přičemž dopředu odhalit konkrétní cíle a přípravu teroristických útoků bude nadále velmi obtížné.

Další potencionální hrozbu představují některé nedemokratické země vlastníci nebo vyvíjející chemické, biologické a jaderné zbraně a rakety s dlouhým doletem, kterými mohou ohrozit spojence i samotné území naší vlasti. Nedostatečně fungující a nedemokratické státy budou i nadále zdrojem krize a nestability. Důsledkem může být nárůst nelegálního šíření zbraní, podpora kriminálních živlů a vytváření podmínek pro skupiny podporující mezinárodní terorismus a organizovaný zločin.

Co se týká bezpečnostní situace na území České republiky, domnívám se, že bude převážně ovlivňována působením tzv. nevojenských hrozeb. Kromě možných teroristických útoků, které ale pro naši zemi nepředstavují přímou hrozbu, lze za největší nebezpečí považovat organizovaný zločin, rozsáhlé nelegální migrace osob spojené s šířením drog, zbraní a nebezpečných nakažlivých nemocí, a také přírodní a ekologické katastrofy.

Myslím si, že v současné době můžeme vyloučit napadení naší země jiným státem. Neznamená to ale, že bychom se neměli snažit pomocí diplomacie rozšiřovat bezpečnostní prostor ve světě. Protože jenom koordinovaný přístup v těchto otázkách přispívá k regionální a globální bezpečnosti.

6. Závěr

Diplomová práce popisuje zajištění bezpečnosti České republiky v globální společnosti.

Nejprve se snaží vymezit a definovat pojem globalizace a globální společnost, což není úkol vůbec jednoduchý, protože je to jev, který se teprve vyvíjí. Dále ukazuje změny ve vybraných oblastech, jež globalizace způsobila. Největší změnu bychom mohli najít nejen v ekologické oblasti, o které se v poslední době často mluví vzhledem ke globálnímu oteplování, ale i v oblasti bezpečnosti.

Práce přibližuje největší globální nebezpečí současnosti, mezi něž patří terorismus, zbrojení a mezinárodní organizovaný zločin. Nejvíce prostoru je věnováno otázce terorismu, protože je to problém, který je v současné době velmi aktuální.

Diplomová práce podává analýzu zajištění jak vnější, tak vnitřní bezpečnosti našeho státu. V souvislosti s vnější bezpečností popisuje dlouhou cestu České republiky z Varšavské smlouvy do NATO, kterým získala naše země v celé své historii nejlepší bezpečnostní zajištění. Také zde získáme informace o reformě naší armády a o sporech, které profesionalizaci provázely. Vnitřní bezpečnost má na starosti policie, o níž se v této práci také pojednává. Dočteme se o jejím rozdělení, o důvěře občanů v její práci a o spolupráci s mezinárodními organizacemi Interpol a Europol.

Závěrečná kapitola je věnována možnému globálnímu nebezpečí pro Českou republiku. Hodnotí, jak je to se zajištěním bezpečnosti naší země po vstupu do NATO a Evropské unie, která se začala v poslední době otázkou bezpečnosti více zabývat a přistoupila i k reformám, které by měly zefektivnit fungování a zvýšit bezpečnost ve světě.

7. SEZNAM PRAMENŮ

Monografie a články z periodik

- Bauman, Z., May, T.: Myslet sociologicky. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2004. 239 s. ISBN 80-86429-28-8.
- Bauman, Z.: Globalizace důsledky pro člověka. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2000. 157 s. ISBN 80-204-0817-7.
- Bílá kniha o obraně České republiky. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 1995. 59 s.
- Borkovec, Z.: Angažovanost armády České republiky v mezinárodních misích. In: Bezpečnostní budoucnost České republiky (otázky, výzvy, problémy). Miloš Balabán. Praha, Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb 2005, s. 131-141. ISBN 80-7278-306-8.
- Buschová, K.: NATO a Česká republika. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 1997. 32 s. ISBN 80-86049-11-6.
- Carr, C.: Dějiny terorismu. 1. vyd. Praha: Práh, 2002. 183 s. ISBN 80-7252-063-6.
- Česká republika v NATO. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1999. 100 s. ISBN 80-85864-60-6.
- Ehl, M.: Globalizace pro a proti. 1. vyd. Praha: Academia věd ČR, 2001. 185 s. ISBN 80-200-0897-7.
- Encyklopedie náboženství. Karmelitánské nakladatelství-Kostelní Vydří, 1997. 407 s. ISBN 80-7192-188-2.
- Encyklopedie světový terorismus. 1. vyd. Praha: Svojtka & Co., 2001. 539 s. ISBN 80-7237-340-4.
- Filippi-Codaccioni, A.-M. a kol.: Dějiny 20.století (encyklopedie politického, ekonomického a kulturního dění). 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1994. 423s. ISBN 80-204-0403-1.
- Frank, L.: Regionální bezpečnost jako součást evropské a transatlantické bezpečnosti. In: Bezpečnostní budoucnost České republiky (otázky, výzvy, problémy). Miloš Balabán. Praha, Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb 2005, s. 109-130. ISBN 80-7278-306-8.

- Karásek, T.: Budoucnost transatlantických bezpečnostních vztahů: čtyři scénáře. Mezinárodní vztahy, 2004, č. 2, s. 32.
- Khol, R.: Bílá místa v české diskuzi o evropské bezpečnosti. Mezinárodní vztahy, 37, 2002, č. 2, s. 67-80. ISSN 0323-1844.
- Krieger, J.: Oxfordský slovník světové politiky. 1. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2000. 1090s. ISBN 80-7181-463-6.
- Kučera, J.: Varšavská smlouva. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. 182 s. ISBN 14-489-76.
- Mika, O. J.: Současný terorismus. 1. vyd. Praha: Existencialia a Triton, 2003. 92 s. ISBN 80-7254-409-8.
- Miller, D.: Blackwellova encyklopedie politického myšlení. Brno: Jota, 1995. 580 s. ISBN 80-85617-47-1.
- Nový, J., Sičák, P.: Kdo je to vlastně vojenský profesionál? Vojenské rozhledy, 2001, č. 3, s. 103-109. ISSN 1210-3292.
- Nožina, M.: Spletité cesty zrodu evropské bezpečnosti. Mezinárodní politika, XXIV., 2000, č. 2, s. 13-15. ISSN 0543-7962.
- Reforma ozbrojených sil České republiky-cíle a principy. Vojenské rozhledy, 2001, č. 4, s. 17-46. ISSN 1210-3292.
- Velký sociologický slovník (II.svazek P-Z). 1.vyd. Praha: Karolinum, 1996. 1627 s. ISBN 80-7184-310-5.
- Velký sociologický slovník (I.svazek A-O). 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 747 s. ISBN 80-7184-311-3.
- Žaloudek, K.: Encyklopedie politiky. 2. vyd. Praha: Libri, 1999. 511 s. ISBN 80-85983-75-3.

Elektronické zdroje

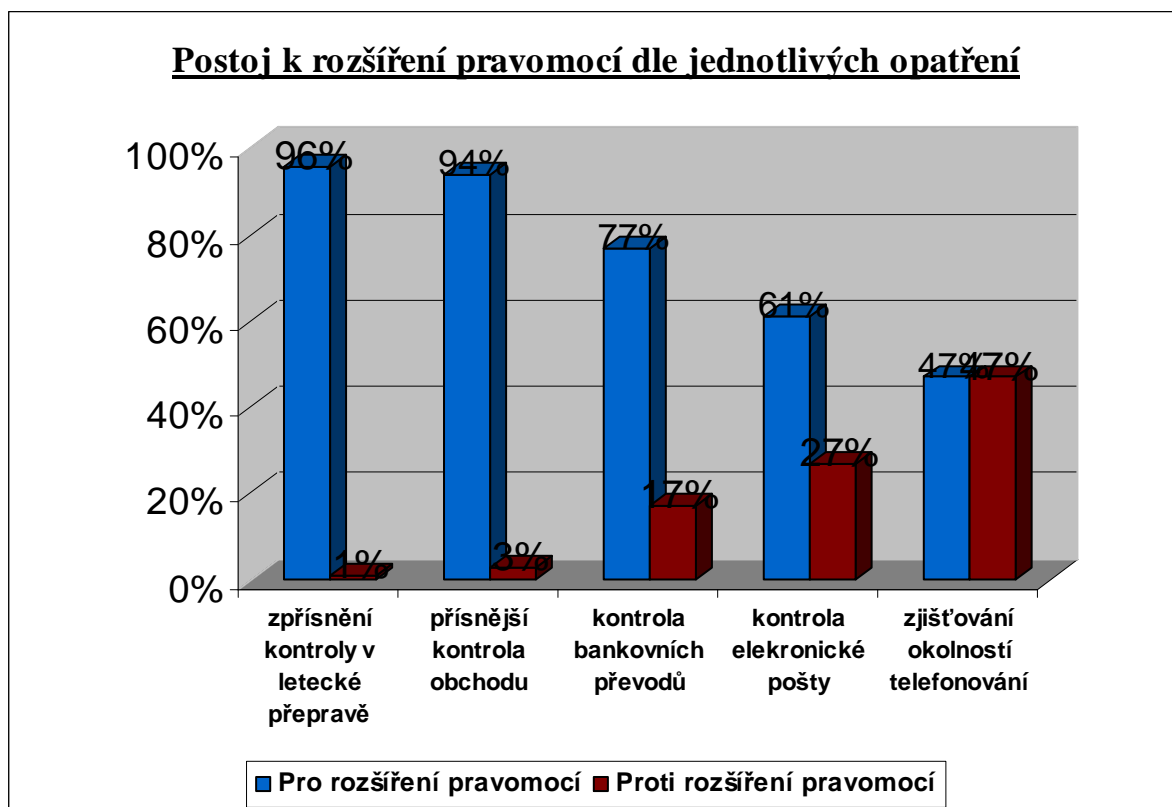
- Blažková, J.: Petr Nečas: Armádu je třeba profesionalizovat [online]. 10.12.2000. [cit. 2006-02-10]. <http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/2921>.
- Cílem je globální nadvláda USA [online]. 7.říjen 2002. [cit. 2006-03-30]. <<http://zpravy24.pantax.cz/2002/10/07.10.02.htm>>.
- Červenka, J.: Hodnocení vztahů s okolními zeměmi [online]. Tisková zpráva CVVM, 14.-21.2.2005, [cit. 2006-03-28]. <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100460s_pm50329.pdf>.
- Činčera, J.: Globální problémy současného světa [online]. [cit. 2005-12-15]. <<http://info.sks.cz/users/cn/zp/svet.html>>.
- Doležal, B.: Národní bezpečnost v českém pojetí. Tradice a současnost [online]. 17.11.2004. [cit. 2006-02-10]. <<http://bohumildolezal.cz/texty/rs644.html>>.
- Chlebeček, T. a kol.: Globalizace [online]. Aktualizace 27. 12. 2005. [cit. 2006-03-29]. <<http://www.rozvojovka.cz/odbortext.php?co=gp&id=13>>
- Jak občané důvěřují některým institucím veřejného života [online]. CVVM, 10.04.2002, [cit. 2006-02-15]. <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100033s_PI20410.doc>.
- Kaplan, K. a kol.: Globální bezpečnost a rozvoj [online]. Aktualizace 28. 12. 2005. [cit. 2006-03-24]. <<http://www.rozvojovka.cz/odbortext.php?co=gp&id=21>>
- Khol, R.: Mnohonárodní vojenská spolupráce a Česká republika [online]. Bezpečnostní témata, 2/2002. [cit. 2006-02-10]. <www.iir.cz/upload/bezptemata22002.pdf>.
- Khol, R.: Rozvoj evropské bezpečnostní a obranné politiky v roce 2004 [online]. Bezpečnostní témata, 1/2004. [cit. 2006-02-10]. <www.iir.cz/upload/bezptemata12004.pdf>.
- Kopp, M., Lutonský, F.: Profesionalizace armády bude mít vliv na ekonomiku [online]. [cit. 2006-02-12]. <http://www.rozhlas.cz/izurnal/cesko/_zprava/11402>.
- Kubeczka, J.: 7 let v NATO [online]. 13.03.2006. [cit. 2006-04-08]. <<http://www.radio.cz/cz/clanek/76790>>.
- Kubeczka, J.: Slovensko je členem NATO [online]. 30.3.2004. [cit. 2006-03-31]. <<http://www.radio.cz/cz/clanek/52252>>.

- Kužvart, P.: K problému globalizace [online]. [cit. 2006-03-24]. <<http://mujweb.cz/www/odpor/CLANKY/kuzvart.htm>>.
- Leška, V.: Visegrádská čtyřka a cesta Slovenska do NATO [online]. [cit. 2006-03-31]. <http://www.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/2000_3/19.htm>.
- Líbal, M.: Kronika 20. století [CD-ROM]. Verze 2.1. Praha: Anopress ve spolupráci s Fortuna Print, 2000. Přístup ke zdroji: MS Windows 95, 98, 2000, Windows NT.
- Matoušek, J.: Ultraterorismus a globální dohody o boji proti mezinárodnímu terorismu. [online]. 8. 7. 2005. [cit. 2006-04-22]. <<http://www.trivis.info/view.php?cisloclanku=2005070801>>.
- Mezinárodní postavení a bezpečnost ČR – názory české veřejnosti na bezpečnost, obranu státu a NATO [online]. [cit. 2006-03-28]. <www.gac.cz/documents/natocz.pdf>.
- Názory na rozšíření bezpečnostních opatření [online]. CVVM, 3.12.2001. [cit. 2006-03-28].
- Obecná a legislativní definice pojmu terorismus. [online]. [cit. 2006-03-24]. <http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4773>.
- Rezková, R.: Občané a bezpečnost [online]. Tisková zpráva CVVM, 3.-10.3.2003, [cit.2006-02-15]. <http://www.cvvm.cz/upl/zpravy/100205s_ob30407.pdf>.
- Rezková, M.: Občané o svých zkušenostech s kriminalitou [online]. Tisková zpráva CVVM, 5.-12.6.2002, [cit. 2006-02-15]. <http://www.cvvm.cz/upl/zpravy/100099s_OB20809.pdf>.
- Šamanová, G.: Důvěra k některým institucím v naší společnosti a lidem kolem nás [online]. Tisková zpráva CVVM, 10-17.10.2005, [cit. 2006-02-15]. <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100524s_po51109.pdf>.
- Šedivý, J.: Nové vojenské schopnosti NATO – možné politické důsledky [online]. Bezpečnostní témata, 3/2002. [cit. 2006-02-10]. <<http://www.iir.cz/upload/bezptemata32002.pdf>>.
- Ševčík, M.: Profesionalizace armády [online]. [cit. 2006-02-12]. <<http://libinst.cz/clanky.php?id=197>>.
- Škodová, M.: Občané o policii a výši trestů [online]. Tisková zpráva CVVM, 10.-17.11. 2005, [cit. 2006-02-15]. <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100531s_ob51118.pdf>.

- Valach, M.: Globalizace a moc [online]. [cit. 2005-12-12].
<<http://www.ped.muni.cz/wphil/clenove/valach/texty/globalizace.htm>>.
- Vinopal, J.: Kriminalita a úspěšnost policie v očích české veřejnosti [online]. Tisková zpráva CVVM, 3.3.-10.3. 2003, [cit. 2006-02-15].
<http://www.cvvm.cz/upl/zpravy/100206s_ob30409.pdf>.
- <<http://archiv.greenpeace.cz/kjoto/index.html>>. [cit. 2006-04-23].
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Var%C5%A1avsk%C3%A1_smlouva>. [cit. 2006-02-12].
- <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Globalizace>>. [cit. 2006-02-10].
- <<http://klima.ecn.cz/ocojde.htm>>. [cit. 2006-03-30].
- <http://www.ceskapolitika.cz/1_2Slovník.html>. [cit. 2006-03-30].
- <http://www.mvcr.cz/2003/odbor/obp/slovník/slovicka/9_odbor_info.html>. [cit. 2006-04-08].
- <http://www.mvcr.cz/2003/odbor/obp/slovník/slovicka/329_odbor_info.html>. [cit. 2006-04-08].
- <<http://www.mvcr.cz>>. [cit. 2006-02-12].
- <<http://www.mvcr.cz/policie/prezentace/omps.html>>. [cit. 2006-03-30].
- <<http://www.mvcr.cz/eunie/slovník.html>>. [cit. 2006-04-08].
- <<http://www.natur.cuni.cz/~sykora/text/globaliz.htm>>. [cit. 2006-04-23].
- <<http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=121>>. [cit. 2006-03-30].
- <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=698>>. [cit. 2006-03-30].
- <<http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=134>>. [cit. 2006-03-30].

8. SEZNAM PŘÍLOH

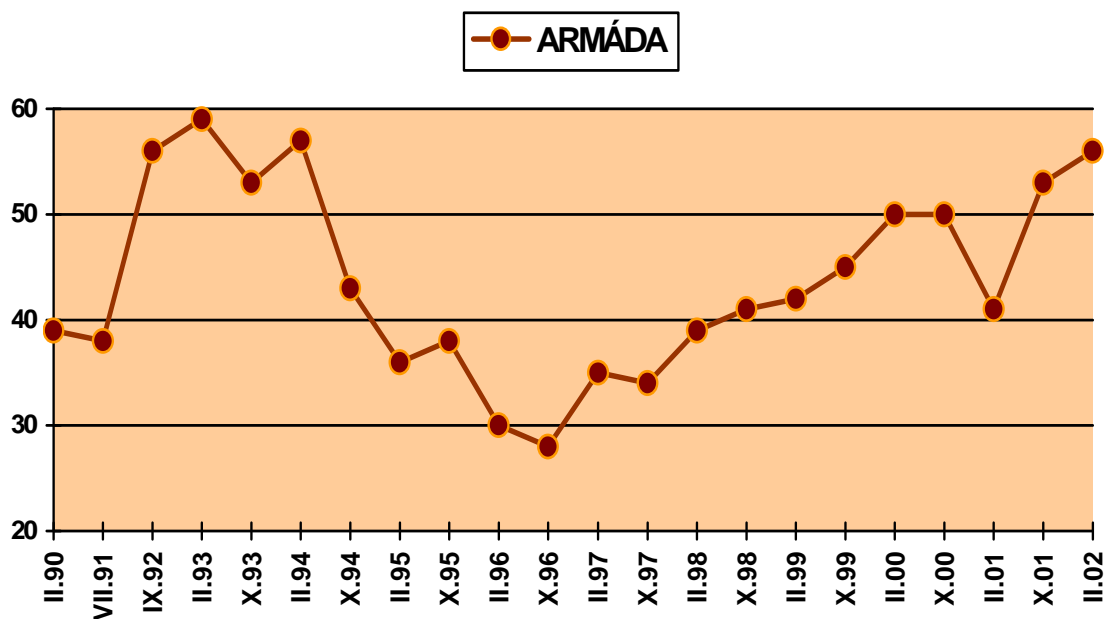
1. Postoj občanů k rozšiřování pravomocí podle jednotlivých opatření
2. Důvěra v armádu od roku 1990
3. Důvěra v policii od roku 1990
4. Páchání trestných činů podle oficiálních údajů a podle veřejnosti
5. Cítí se lidé ve svém domě či bytě bezpečně?
6. Cítí se lidé bezpečně v místě svého bydliště?
7. Kriminalita v České republice od roku 1995 do roku 2004
8. Podíl trestných činů na celkové kriminalitě v roce 2004
9. Počet vražd v České republice v letech 1995 až 2004
10. Pachatelé trestných činů
11. Podíl mládeže na páchání trestné činnosti
12. Největší hrozba pro ČR
13. Které země představují pro naši republiku největší nebezpečí?
14. Vztahy s okolními zeměmi hodnocené veřejností
15. Bezpečnost České republiky od roku 1989
16. Silné a slabé stránky střední a východní Evropy v oblasti bezpečnosti

*

* Zdroj: Názory na rozšíření bezpečnostních opatření, CVVM, 3.12.2001.

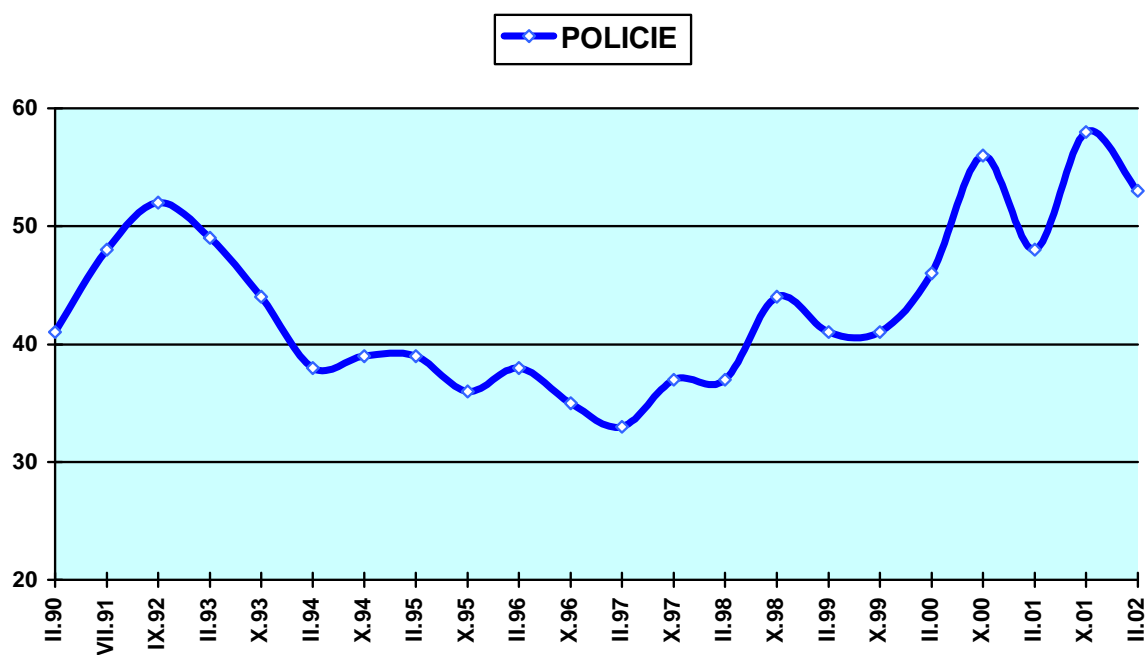
Vývoj důvěry od roku 1990 v %

*

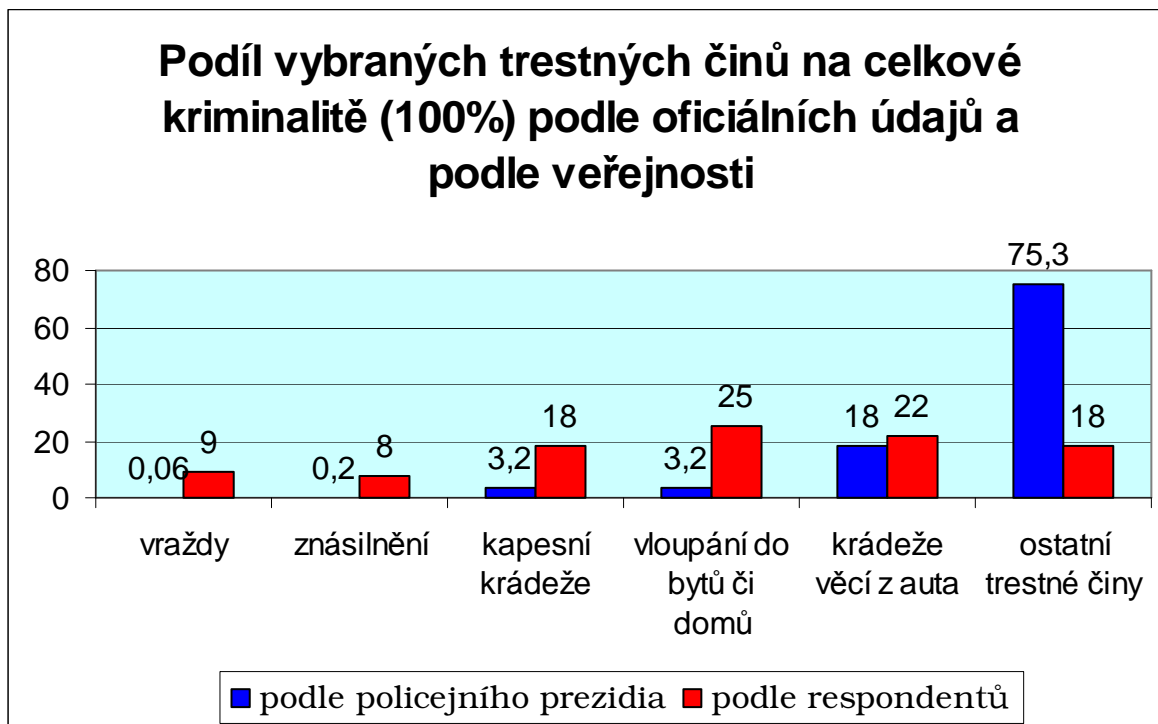
* Zdroj: Jak občané důvěřují některým institucím veřejného života [online]. CVVM, 10.04.2002, [cit. 2006-02-15]. <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100033s_PI20410.doc>.

Vývoj důvěry od roku 1990 v %

*

* Zdroj: Jak občané důvěřují některým institucím veřejného života [online]. CVVM, 10.04.2002, [cit. 2006-02-15]. <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100033s_PI20410.doc>.

*

* Vinopal, J.: Kriminalita a úspěšnost policie v očích české veřejnosti [online]. Tisková zpráva CVVM, 3.3.-10.3. 2003, [cit. 2006-02-15]. <http://www.cvvm.cz/upl/zpravy/100206s_ob30409.pdf>.

Cítíte se bezpečně ve svém bytě, domě? (v %)

<i>Ve dne</i>					<i>Po setmění</i>			
	1999	2000	2001	2003	1999	2000	2001	2003
Rozhodně ANO	43	46	40	42	30	29	24	31
Spíše ANO	49	47	54	49	50	49	57	51
Spíše NE	7	6	6	7	17	18	16	14
Rozhodně NE	1	1	0	2	3	4	2	4

*

* Zdroj: Rezková, M.: Občané o svých zkušenostech s kriminalitou [online]. Tisková zpráva CVVM, 5.-12.6.2002, [cit. 2006-02-15]. <http://www.cvvm.cz/upl/zpravy/100099s_OB20809.pdf>.

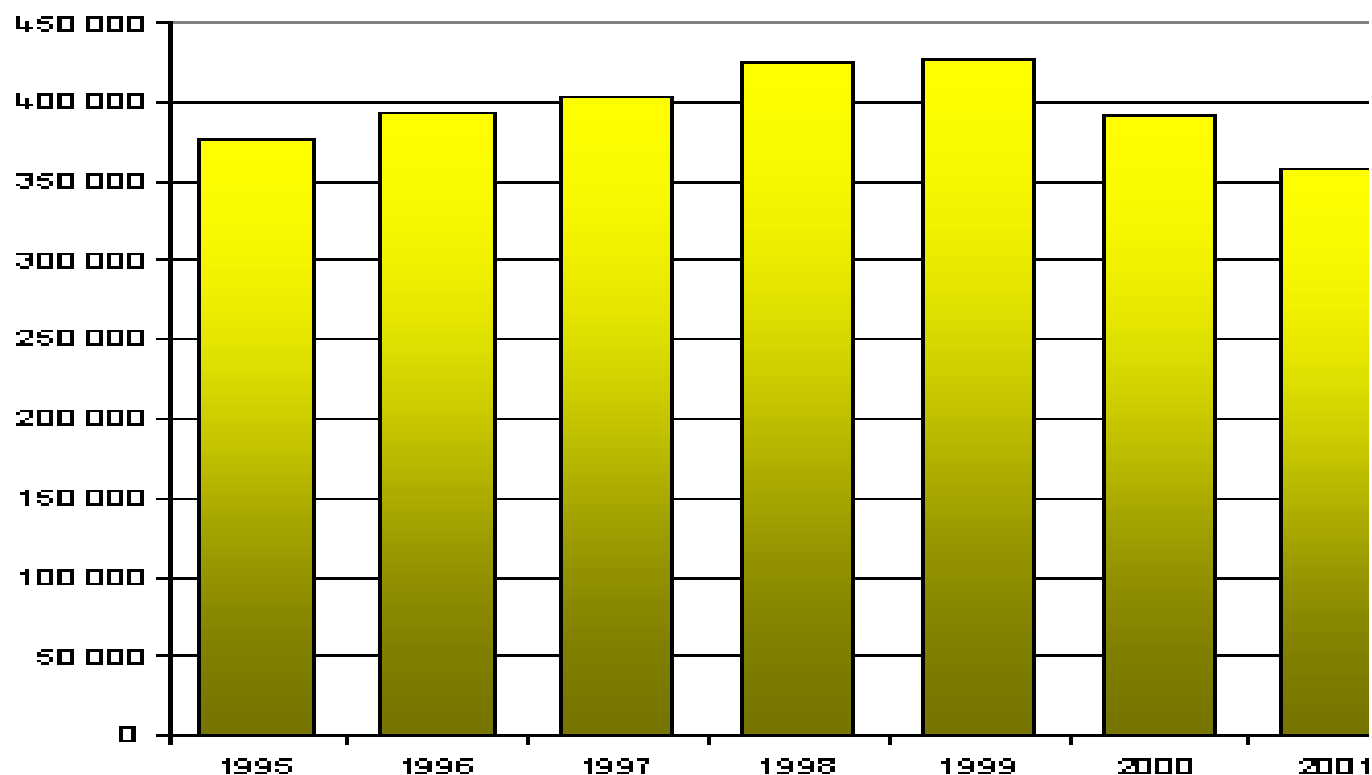
Cítíte se bezpečně v místě vašeho bydliště? (v =%)

	<i>Ve dne</i>				<i>Po setmění</i>			
	1999	2000	2001	2003	1999	2000	2001	2003
Rozhodně ANO	35	35	32	38	12	10	10	17
Spíše ANO	55	55	59	53	40	40	46	41
Spíše NE	8	9	8	6	37	35	32	32
Rozhodně NE	2	1	1	3	9	14	10	8

*

* Zdroj: Rezková, M.: Občané o svých zkušenostech s kriminalitou [online]. Tisková zpráva CVVM, 5.-12.6.2002, [cit. 2006-02-15]. <http://www.cvvm.cz/upl/zpravy/100099s_OB20809.pdf>.

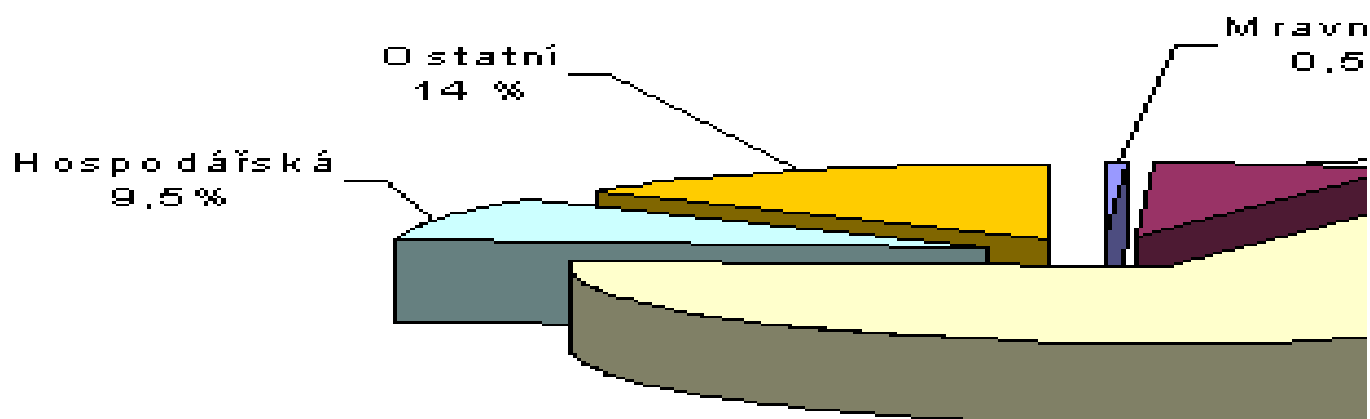
Celková zjištěná kriminalita v ČR v letech 1995-2004

*

* Zdroj: Ministerstvo vnitra, Doplnující grafy k statistice trestné činnosti v roce 2004, [online]. 2005, [2006-03-26]. <http://www.mvcr.cz/statistiky/2005/krimi_k.html>.

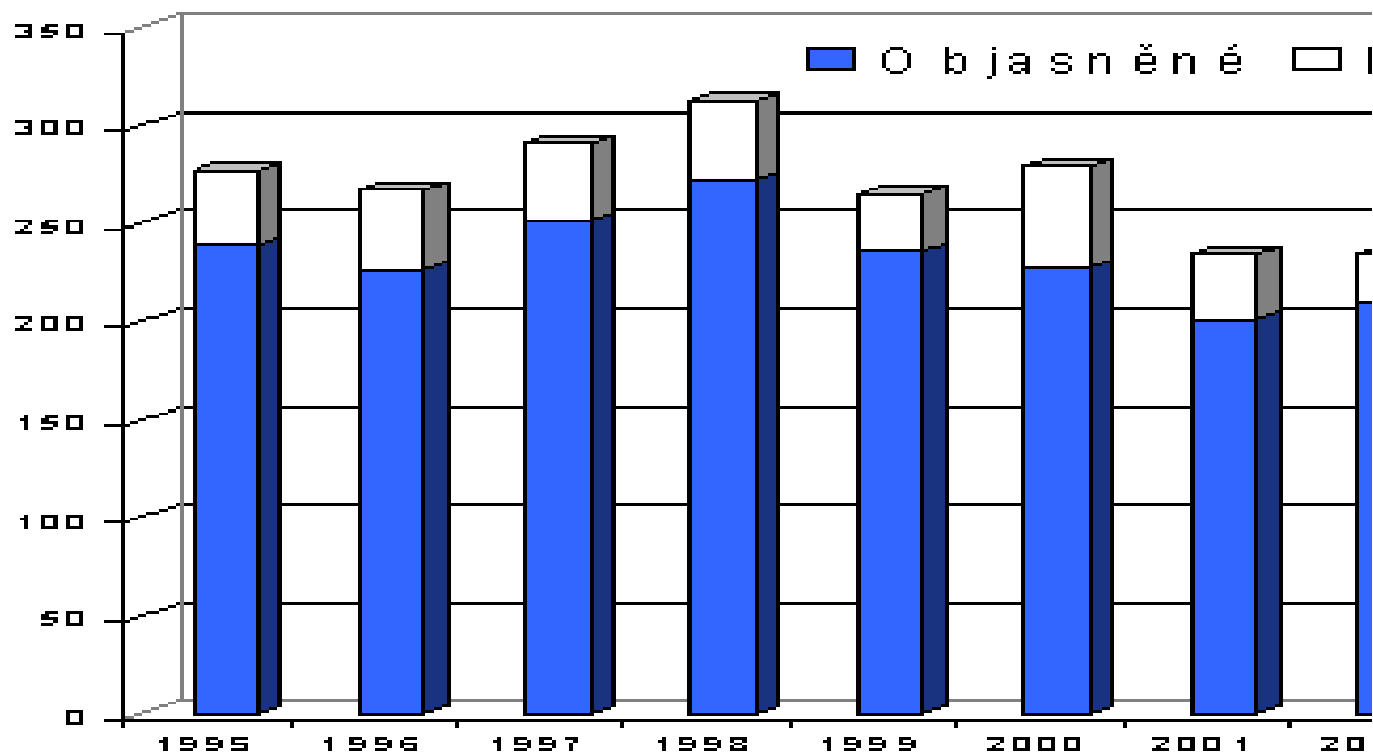
Podíl hlavních druhů trestných činů v % r
kriminalitě v roce 2004

*

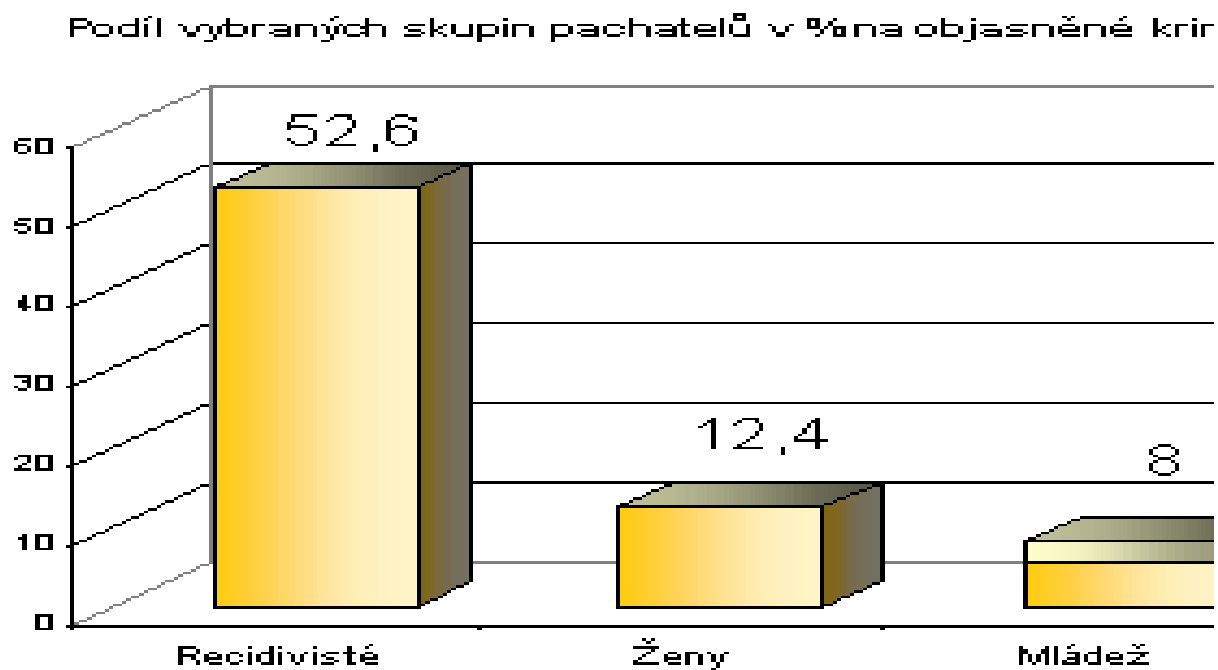
* Zdroj: Ministerstvo vnitra, Doplnující grafy k statistice trestné činnosti v roce 2004, [online]. 2005, [2006-03-26]. <http://www.mvcr.cz/statistiky/2005/krimi_k.html>.

Zjištěné a objasněné vraždy v ČR v letech :

*

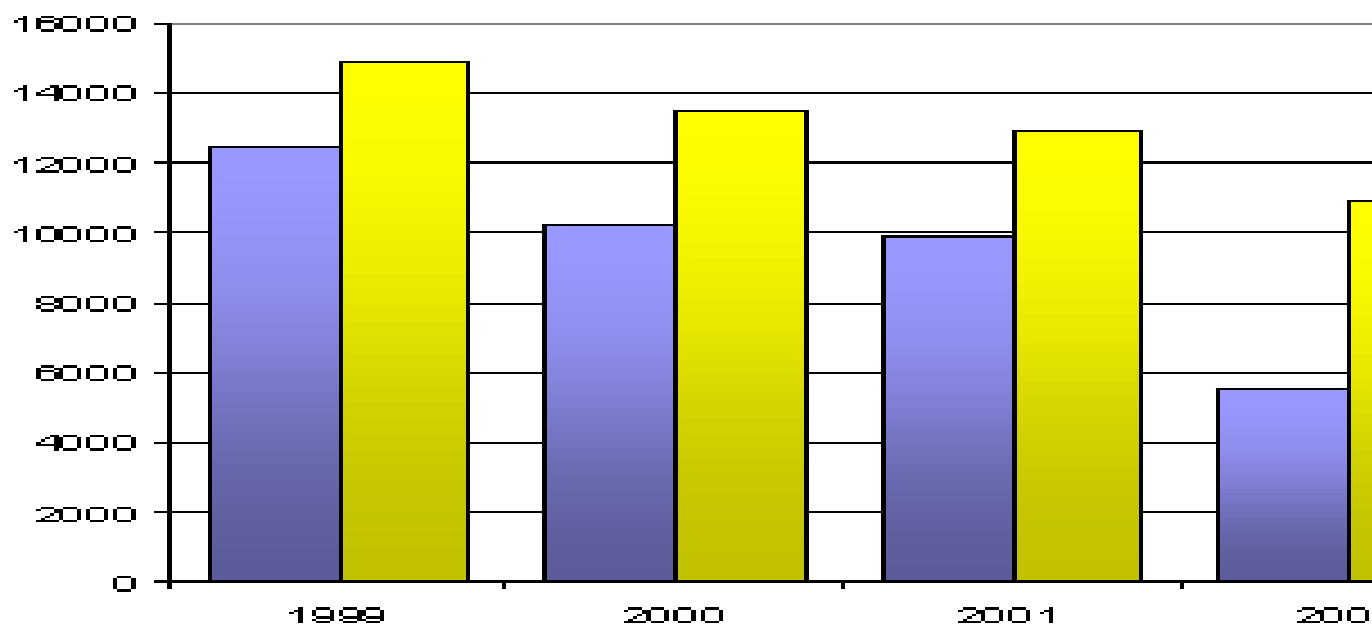
* Zdroj: Ministerstvo vnitra, Doplnující grafy k statistice trestné činnosti v roce 2004, [online]. 2005, [2006-03-26]. <http://www.mvcr.cz/statistiky/2005/krimi_k.html>.

*

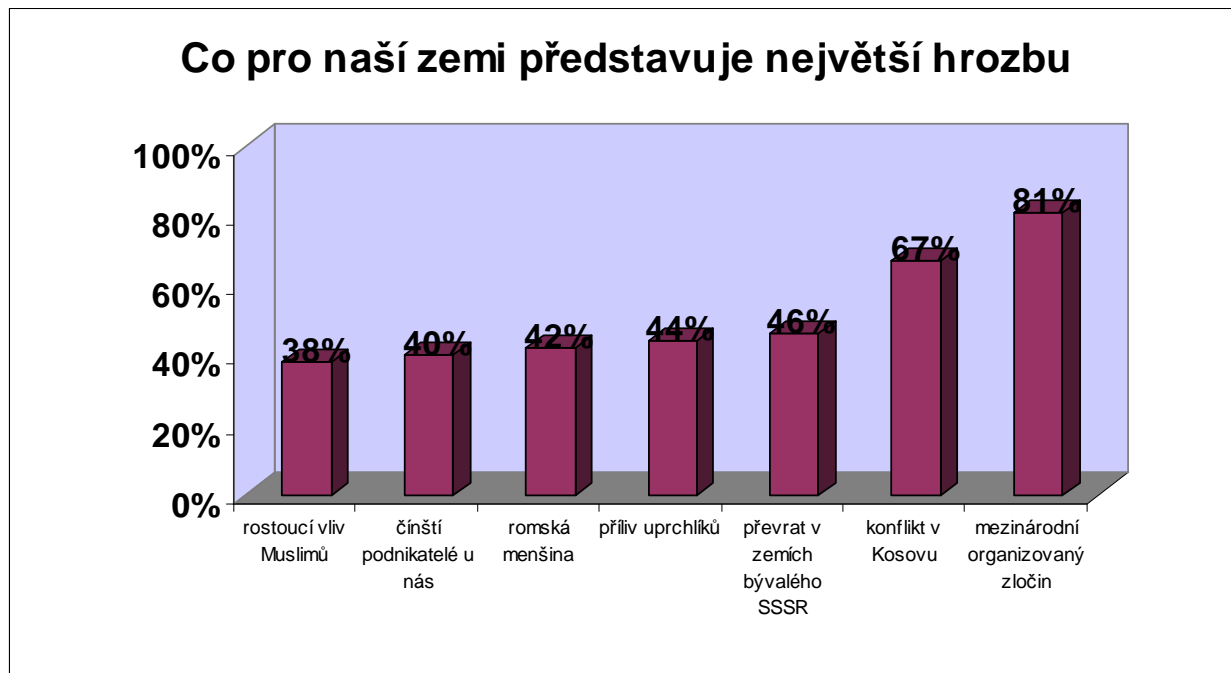
* Zdroj: Ministerstvo vnitra, Doplnující grafy k statistice trestné činnosti v roce 2004, [online]. 2005, [2006-03-26]. <http://www.mvcr.cz/statistiky/2005/krimi_k.html>.

Příloha č. 11 – Podíl mládeže na páčání trestné činnosti

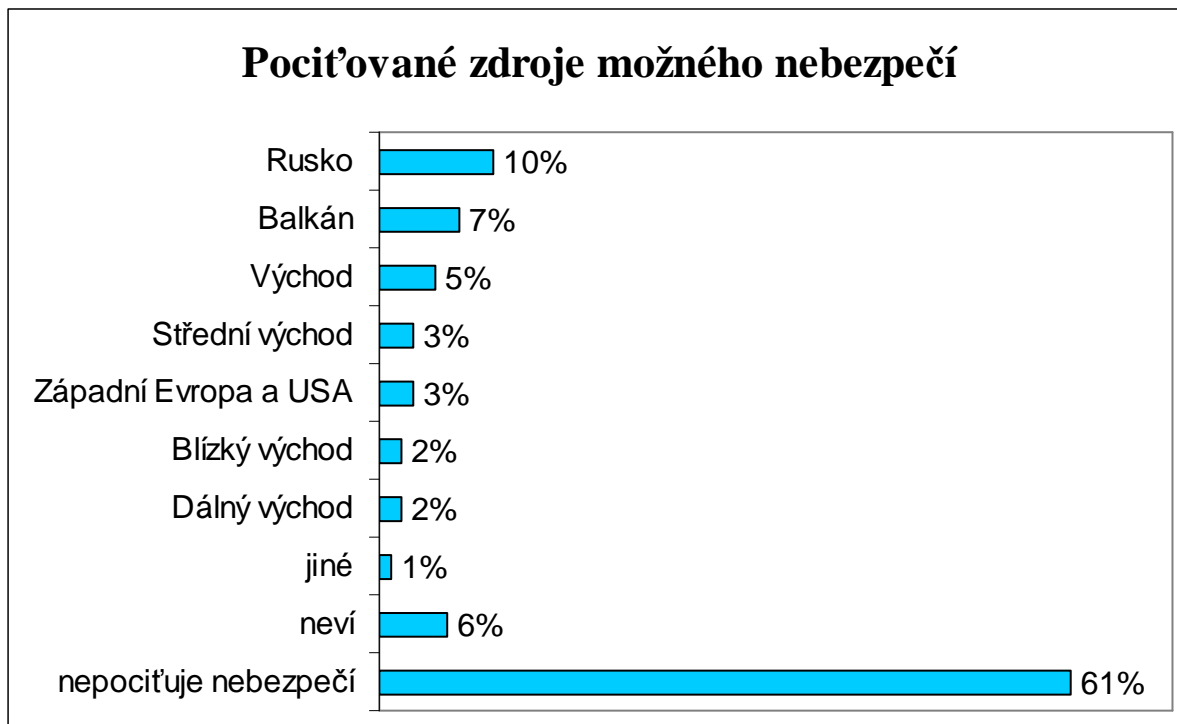
*

* Zdroj: Ministerstvo vnitra, Doplnující grafy k statistice trestné činnosti v roce 2004, [online]. 2005, [2006-03-26]. <http://www.mvcr.cz/statistiky/2005/krimi_k.html>.

*

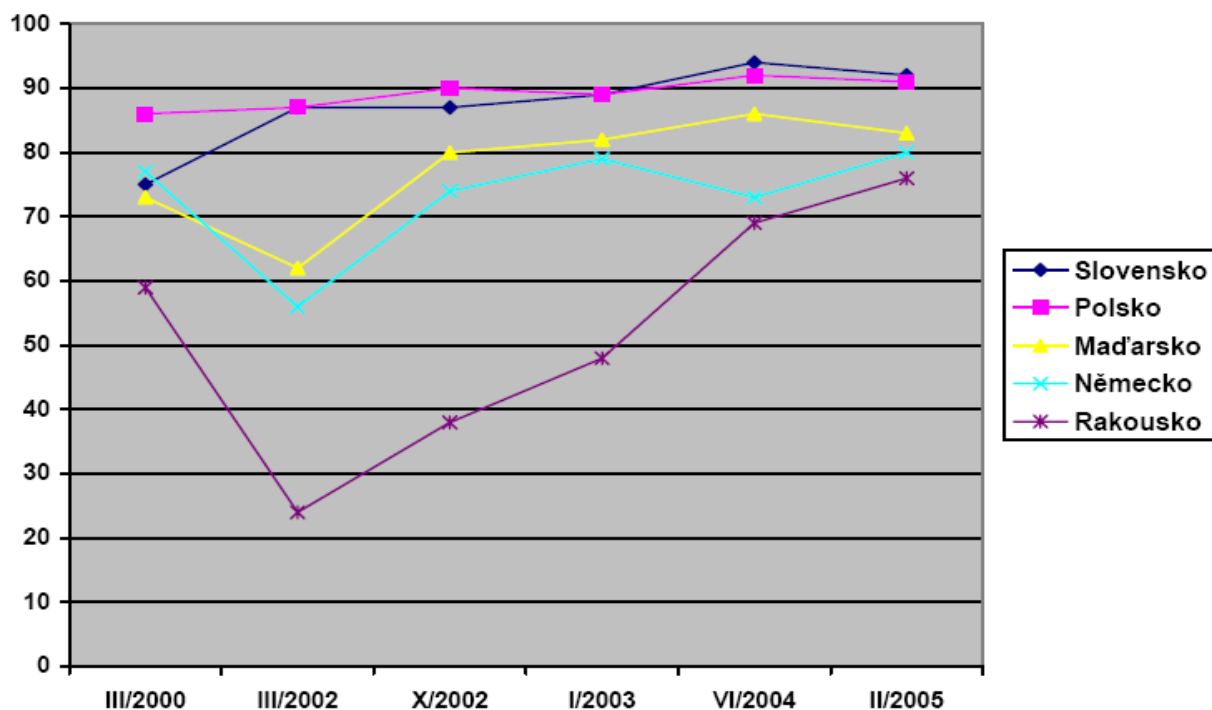
* Zdroj: Odkud hrozí největší nebezpečí naší zemi? STEM, Trendy 5/1999.

*

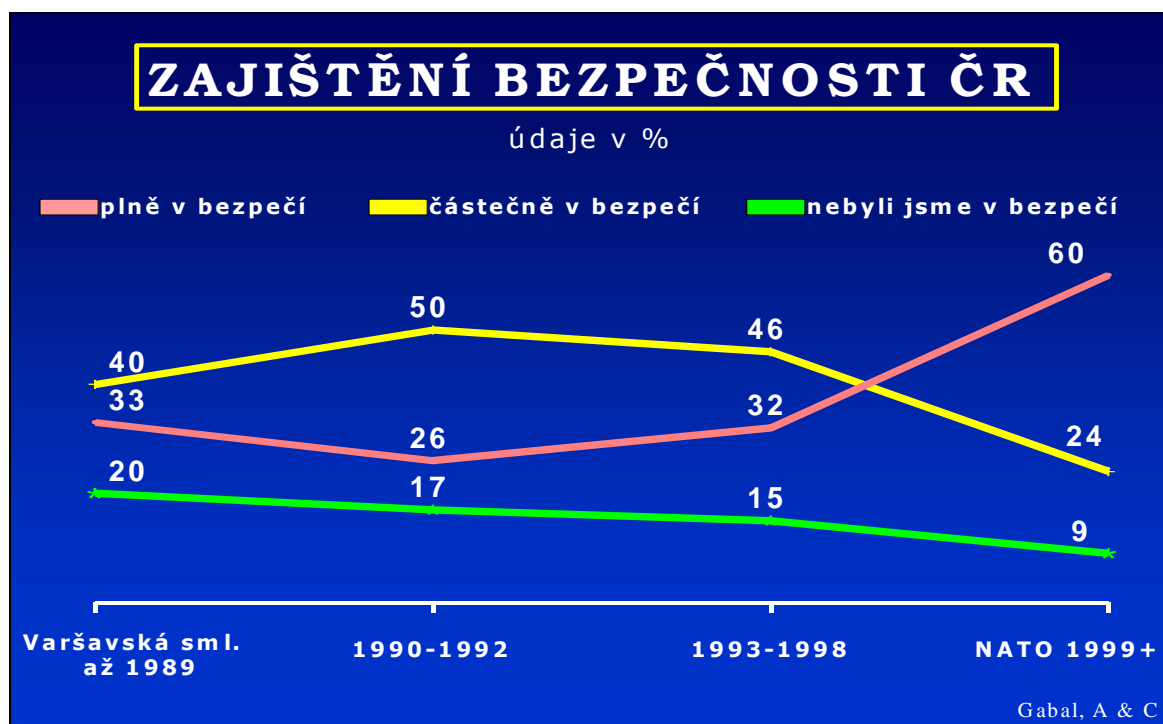
* Zdroj: Zdroj: Mezinárodní postavení a bezpečnost ČR – názory české veřejnosti na bezpečnost, obranu státu a NATO, [online]. 2001, [2006-03-28]. <www.gac.cz/documents/natocz.pdf>.

Příznivé hodnocení vztahů ČR s okolními zeměmi

*

* Zdroj: Červenka, J.: Hodnocení vztahů s okolními zeměmi [online]. Tisková zpráva CVVM, 14.-21.2.2005, [cit. 2006-03-28]. <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100460s_pm50329.pdf>.

*

* Zdroj: Mezinárodní postavení a bezpečnost ČR – názory české veřejnosti na bezpečnost, obranu státu a NATO, [online]. 2001, [2006-03-28]. <www.gac.cz/documents/natocz.pdf>.

Silné a slabé stránky, příležitosti a především hrozby střední a východní Evropy

Silné stránky	Příležitosti
<ul style="list-style-type: none"> - významné tradiční a historické vzájemné regionální vazby jednotlivých zemí - fungující demokratická kontrola ozbrojených sil v členských a kandidátských státech EU a NATO - koordinace společných postupů v regionálních uskupeních a organizacích - prozápadní směřování - převaha národnostních států 	<ul style="list-style-type: none"> - integrace do Evropské unie - zesílení role Evropské unie při posilování bezpečnosti regionu - integrace do NATO - transformace ozbrojených sil - využití ekonomického potenciálu regionu - možnosti kolektivního působení na potenciální regionální krize - přístup k mezinárodním zkušenostem a finančním prostředkům
Slabé stránky	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> - nedostatečně upevněná demokracie v postkomunistických státech - neefektivnost státní správy - vysoká míra korupce - nedostatečný boj proti organizovanému zločinu zejména v balkánském a postsovětském subregionu - rozdílné způsoby řešení konfliktů - nízká míra ekonomické a politické integrace - rozdílné priority ve vazbě na USA, EU a Ruskou federaci - silná pozice státu ve společnosti - nedostatečná schopnost států regionu vyrovnat se s problémy vlastními silami - procesy politické a ekonomické transformace - neefektivní spolupráce vůči nadnárodním aktérům (nelegální migrace, organizovaný zločin, apod.) - zvyšující se disproporce mezi jednotlivými subregiony a mezi střední a východní Evropou 	<ul style="list-style-type: none"> - přetrvávající etnické nepokoje v části regionu - nevyřešený statut jihosrbské provincie Kosova, mezietnické vztahy a budoucí podoba Bosny a Hercegoviny, postavení albánských minorit - sílící nelegální migrace - existence totalitního systému v Bělorusku - existence exteritoriální Kaliningradské oblasti RF uvnitř teritoria EU - nedemokraticky vývoj Ruské federace doprovázený jejími geopolitickými ambicemi v regionu - „rozmělnění“ NATO a jeho přeměna v bezpečnostní fórum - významná nevojenská ohrožení (existence zastaralých jaderných zařízení a průmyslových provozů) - úbytek obyvatelstva a jeho stárnutí - možnost vzniku „vícerychlostní“ Evropy - konfrontační vztah EU-USA - závislost na importu strategických surovin

*

* Zdroj: Frank, L.: Regionální bezpečnost jako součást evropské a transatlantické bezpečnosti. In: Bezpečnostní budoucnost České republiky (otázky, výzvy, problémy). Miloš Balabán. Praha, Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb 2005, s. 109-130. ISBN 80-7278-306-8.